

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

DOWN SENDROMLU ÖĞRENCİLERİN CİNSEL
EĞİTİM ALMA SÜRECİNDE ÖĞRETMEN VE AİLE
GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sefa BÖRK

Lefkoşa, 2017

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**DOWN SENDROMLU ÖĞRENCİLERİN CİNSEL
EĞİTİM ALMA SÜRECİNDE ÖĞRETMEN VE AİLE
GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sefa BÖRK

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Esen SUCUOĞLU

Lefkoşa, 2017

JURİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Sefa BÖRK’ ün “ Down Sendromlu Öğrencilerin Cinsel Eğitim Alma Sürecinde Öğretmen ve Aile Görüşlerinin Belirlenmesi ” isimli tezi Aralık 2017 tarihinde jürimiz tarafından Özel Eğitim Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Deniz ÖZCAN

Üye: Yrd. Doç. Dr. Mukaddes Sakallı DEMİROK

Üye (Danışman): Yrd. Doç. Dr. Esen SUCUOĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../ 2017

Doç. Dr. Fahriye Altınay AKSAL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

../../2017

Sefa BÖRK

ÖZET

DOWN SENDROMLU ÖĞRENCİLERİN CİNSEL EĞİTİM ALMA SÜRECİNDE ÖĞRETMEN VE AİLE GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

BÖRK, Sefa

**Yüksek Lisans, Özel Eğitim Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Esen SUCUOĞLU
Aralık 2017 , 96 sayfa**

Bu araştırmada, Down Sendromlu Öğrencilerin Cinsel Eğitim Alma Sürecinde Öğretmen ve Aile Görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır.

Cinsel eğitim denince kişilerin aklına ilk gelen vücut kısımlarının isimleri, fonksiyonları, üreme ve bununla ilgili konular olmaktadır. Gerçekte cinsel eğitim bundan çok daha kapsamlı ve anlamlı olmalıdır. Cinsel eğitim bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, insan cinselliğine karşı, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı edinmesi ve olumlu davranış biçimleri ve değer yargıları geliştirmesi eğitimidir. Veli ve Öğretmenlerin cinsel eğitimlerini belirlemek amacı ile yapılan bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2016-2017 yılı Türkiye Cumhuriyeti Osmaniye ili merkezinde bulunan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görevli öğretmen ve bu merkezlere devam eden Down Sendromlu çocukların Velileri oluşturmaktadır. Bu araştırmada basit tesadüfî örnekleme yöntemi ile yapılan 73 Veli ve 180 Öğretmen araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada elde edilen veriler “Veli ve Öğretmen Cinsel Eğitim Hakkında Tutum Anketi” ile toplanmıştır. Veli ve öğretmen cinsel eğitim ile ilgili 18 soru oluşturulmuştur. Araştırmada, soru formundan elde edilen veriler elektronik ortama aktarılarak Statistical Package for Social Science (SPSS) 24.0 veri analizi paket programı ile çözümlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen ve velilerin tanıtıcı özelliklerinin, ilk cinsel bilgi edinme döneminin, fırsat olsaydı çocukluk çağında cinsel bilgi almak isteme durumunun, cinsel bilgilerin çocuklara kimin tarafından öğretilmesi ve cinsel bilgiler eğitiminde yer alması gereken konulara ilişkin görüşlerinin saptanmasında frekans analizi kullanılmış ve sonuçlar frekans dağılım tabloları ile gösterilmiştir.

Öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin saptanmasında frekans analizi ve her bir önermeye ilişkin ortalama puan verilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılmasında ki kare analizi kullanılmıştır. Veri setinin ki kare analizinin varsayımlarını sağlaması adına; kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum yanıtları birleştirilerek “katılmıyorum”, tamamen katılıyorum ve katılıyorum yanıtları birleştirilerek “katılıyorum” olacak şekilde değerlendirilmeye alınmıştır. Bu araştırmada, Velilerin cinsel eğitiminde yetersiz olduklarının çocuklarına ne, nasıl, neler öğreteceklerini bilmediklerini, kendileri bilmediği gibi bu bilgiyi kimden sağlıklı cinsel bilgiye ulaşacaklarını sorunu yaşamaktadır. Öğretmen, cinsel eğitimi verme yönünden yetersiz; ama bu eğitimin öğrenilip ve aktarılmasının gerekliliği desteklemektedir. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise; veli ve öğretmenlere yönelik cinsel eğitim programlarına ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Down Sendromlu Çocuklar, Cinsel Eğitim, DS’li Çocukların Veli ve Öğretmenleri

ABSTRACT

DETERMINATION OF TEACHER AND FAMILY VIEWS IN DOWN SENDROMU STUDENTS AT THE TAKING OF SEXUAL EDUCATION

BÖRK, Sefa

Master's Degree, Special Education Department

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Esen SUCUOĞLU

December 2017, 96 pages

In this study, children with Down syndrome aimed to determine the views of parents and teachers regarding the sexual education.

Sexual education is the education of individual's characteristics, emotional and sexual development, devel The universe of the research is the teacher in the special education and rehabilitation centers located in the center of the Republic of Turkey Osmaniye in the year 2016-2017 and the teachers of the children with Down Syndrome who are continuing these centers. oping a positive personality, respecting others' rights, opinions and behaviors against human sexuality, and developing positive behaviors and value judgments.

Sex education parents and teachers with the aim of identifying, in this research The model was used to scan. . In this research, parents and 180 teachers who made simple random sampling method have formed the sample of the research. 18 questions about parent and teacher sexual education were formed. In the study, the data obtained from the questionnaire were transferred to the electronic medium and analyzed with Statistical Package for Social Science (SPSS) 24.0 data analysis package program.

Frequency analysis was used to determine the introductory characteristics of the teachers and parents participating in the research, the first sexual information period, the opportunity to get sexual information during childhood, the teaching of sexual information to the children, and the topics that should be included in the sexual information education and results were analyzed using frequency distribution tables It is shown.

In determining the opinions of teachers and parents about the education of sexual information, frequency analysis and average score of each proposal were given.

A square analysis was used to compare the views of teachers and parents on the education of sexual information. In the name of providing the assumptions of the square analysis of the data set; I totally agree and disagree that answers are combined and "I do not agree", I agree completely and agree that answers are combined and evaluated to be "agree". Parents and teachers were asked about the questionnaire about sexual education in order to acquire knowledge and skill about sexual education. In the survey of parents in the sexu 18 questions about parent and teacher sexual education were formed. In the study, the data obtained from the questionnaire were transferred to the electronic medium and analyzed with Statistical Package for Social Science (SPSS) 24.0 data analysis package program.

Frequency analysis was used to determine the introductory characteristics of the teachers and parents participating in the research, the first sexual information period, the opportunity to get sexual information during childhood, the teaching of sexual information to the children, and the topics that should be included in the sexual information education and results were analyzed using frequency distribution tables It is shown. In determining the opinions of teachers and parents about the education of sexual information, frequency analysis and average score of each proposal were given.

A square analysis was used to compare the views of teachers and parents on the education of sexual information. In the name of providing the assumptions of the square analysis of the data set; I totally agree and disagree that answers are combined and "I do not agree", I agree completely and agree that answers are combined and evaluated to be "agree". al education that they are inadequate to the children what they didn't know what they teach themselves, don't know from this information what information are faced with the problem that they will contact the healthy sexual. Teachers is inadequate in terms of providing sexual education; but the necessity of this training is recorded and the transfer supports.

Keywords: Children with Down syndrome, sex education, parents and teachers of children with DS.

ÖNSÖZ

Bu çalışmaya doğrudan ve dolaylı destekleri ile kendilerinden çok şey öğrendiğim, üzerimdeki emeklerini unutamayacağım bütün hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışma sürecinde her türlü desteğini esirgemeyen hep iyi niyetliliğiyle bana güç veren danışmanım Yard. Doç. Dr. Esen SUCUOĞLU'na çok teşekkür ederim.

Çalışmamın analizinde yardımcı olan dostlarıma ve araştırmalarımnda yalnız bırakmaya özel insan, Cengiz BÜYÜKKAYA ve Osman ÜRÜN' e hassaten teşekkür ediyorum.

Ayrıca okullarında uygulama yapmama izin veren ve yardımcı olan tüm kurum müdür çalışma tempolarında görüşmelerime vakit ayıran, aileleri ve öğretmenlere gösterdikleri yoğun çaba ve anlayışlarından dolayı teşekkür ederim.

Çalışmamda hep yardım etmeye çalışan beni destekleyip ufkumu açan Yard.Doç. Dr. Ayşegül Şükran ÖZ'e teşekkür ederim.

Son olarak yüksek lisans sürecinde hep yanımda olan ve desteğini asla esirgemeyen Sn.Yard. Doç. Mukaddes SAKALLI DEMİROK'a ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Sefa BÖRK
Aralık, 2017

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ETİK BEYANI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLOLAR DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv

BÖLÜM I

1.	GİRİŞ.....	1
	1.1. Problem Durumu.....	3
	1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
	1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
	1.4. Sınırlılıklar	6
	1.5. Tanımlar.....	6
	1.6. Kısaltmalar.....	8

BÖLÜM II

2.	KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
	2.1. Kavramsal Çerçeve	9
	2.1.1. Özel Gereksinimli Çocuklarda Cinsel Eğitim.....	12
	2.1.2. Down Sendromlu Çocukların Gelişimleri.....	13
	2.1.3.Cinsel Gelişim.....	15
	2.1.4. Down Sendrom Çocuklarda Cinsel Gelişim.....	18
	2.1.5. Cinsel Eğitim	19
	2.1.6. Cinsel Eğitimin Önemi.....	22
	2.1.7. Özel Gereksinimli Çocuklarda Gelişim Dönemleri.....	23

2.1.8.Özel Gereksinimli Çocuklarda Aile Tutumları.....	26
2.1.9.Cinsel Eğitim ile Tuvalet Eğitiminin Bağlantısının Önemi.....	28
2.1.10.Down Sendromlu Çocuklarda Tuvalet Eğitimi.....	30
2.1.11.Olağan Gelişim Gösteren Çocukların Cinsel Gelişimleri.....	32
2.1.12.Bilişsel Gelişim.....	37
2.1.13.Sosyal Gelişim.....	37
2.1.14.Kişilik Gelişimi.....	38
2.1.15.Dil Gelişimi.....	38
2.1.16.Kişisel ve Toplumsal Gelişim.....	39
2.1.17.Puberte (Adolesan).....	40
2.1.18.Puberte Döneminde Değişiklikler.....	40
2.1.19.Erken Puberte (Pubertas Praecox)	42
2.1.20.Erken Puberte (Pubertas Praecox) Belirtileri.....	42
2.1.21.Erken Puberte (Pubertas Praecox) Nedenleri.....	42
2.1.22.Erken Puberte Tanı ve Tanı Basamakları.....	43
2.1.23.Puberte Tanı Basamakları.....	43
2.1.24.Gecikmiş Puberte.....	44
2.1.25.Gelişim Dönemleri.....	44
2.1.26.Freud ve Psikoseksüel Gelişim.....	44
2.1.27.Oral Dönem.....	44
2.1.28.Anal Dönem.....	44
2.1.29.Fallik Dönem.....	45
2.1.30.Gizil Dönem.....	45
2.1.31. Genital Dönem.....	45
2.1.32.Erikson ve Psikososyal Gelişim.....	46
2.1.33.Temel Güvene Karşı Güvensizlik	46
2.1.34.Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç.....	47
2.1.35.Girişkenliğe Karşı Suçluluk.....	47
2.1.36.Başarılı Olmaya Karşı Yetersizlik.....	47
2.1.37.Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Krizi.....	48
2.1.38.Yakınlığa Karşı Yalnızlık.....	48
2.1.39.Üretkenliğe Karşı Durgunluk.....	48
2.1.40.Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk.....	49

2.1.41.Benlik Kavramı.....	49
2.1.42.Ana Baba Görüşleri ve Özel Gereksinimli Çocuğun Cinsel Gelişimine Olan Etkileri.....	49
2.1.43.Farklı Öğrenme Stilleri İçin Uyarılama.....	51
2.1.44.Stratejiler.....	51
2.1.45.Öğretmen Görüşleri ve Çocuğun Cinsel Gelişimine Olan Etkileri.....	52
2.1.46. Etkinlik Örneği.....	53
2.1.46.İzleme ve Değerlendirme.....	53
2.2.Konu İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	54
2.3.Konu İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	58

BÖLÜM III

3. YÖNTEM.....	60
3.1. Araştırmanın Modeli	60
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	60
3.3. Veri Toplama Araçları	60
3.3.1. Tanıtıcı Bilgiler	60
3.3.2. Cinsel Bilgiler Eğitime İlişkin Görüşler	61
3.4. Veri Toplanması	61
3.5. Verilerin Analizi	62

BÖLÜM IV

4. BULGULAR.....	63
4.1.Öğretmenlerin Tanıtıcı Özellikleri Ve Cinsel Bilgiler Eğitime İlişkin Görüşleri.....	63
4.2. Velilerin Tanıtıcı Özellikleri Ve Cinsel Bilgiler Eğitime İlişkin Görüşleri.	67

BÖLÜM V

5.	SONUÇ ve ÖNERİLER	78
	5.1. Sonuçlar.....	78
	5.2. Öneriler.....	86
	KAYNAKÇA.....	87
	EKLER.....	94

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.	Öğretmenlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı.....	63
Tablo 2.	Öğretmenlerin Cinsellikle İlgili İlk Bilgi Sahibi Olma Yaşı, Çocukluk Çağında Bilgi Almak İsteme Durumu ve Cinsel Bilgileri Eğitime İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı.....	64
Tablo 3.	Öğretmenlerin cinsel bilgiler eğitime ilişkin görüşleri nasıldır?.....	66
Tablo 4.	Velilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı.....	68
Tablo 5.	Velilerin cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitime ilişkin görüşleri nasıldır?.....	69
Tablo 6.	Velilerin cinsel bilgiler eğitime ilişkin görüşleri nasıldır?.....	71
Tablo 7.	Öğretmen ve Velilerin Cinsel Bilgiler Eğitime İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması	73

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan yaşamının vazgeçilmez bir ihtiyacı olan cinsellik ve cinsel eğitim alma ihtiyacı herkesin hakkıdır. Özellikle de özel eğitim gerektiren çocuklar da, sadece akademik, sosyal ve duygusal gelişim değil, aynı zamanda cinsel gelişime ve eğitime de ihtiyaç duyarlar (Sarı, 2005).

Kişilerin topluma yararlı bir birey olarak yer almaları için, özellikle büyüme ve gelişme sürecinde özellikle de cinsel eğitim desteğinin verilmesi çok önemlidir. Cinsel eğitim, bireyin benlik saygısı, kişiler arası ilişkiler ve partner seçimi, evlilik ve cinsel fiziksel yönler ile ilgili sosyal deneyimleri kapsar. Özellikle çocuk çağından itibaren verilen cinsel eğitim, çocuğun sağlıklı bir birey olmasına katkı sağlar.

Çocukluk çağından itibaren ergenlik çağına kadar, cinsel konulara ilgi duyarlar ve kendi vücutlarındaki değişiklikleri dikkatle izlerler. Örneğin kız çocuğu annesini model alırken ve onu gözlemlerken, erkek çocuğu babasını model alır ve onu gözlemlerler. Bu nedenle aile tarafından cinsel gelişim belirtileri başlamadan bu devre için hazırlanması gerekmektedir (Kulaksızoğlu, 1998).

Bulut'a (2005) göre, cinsel bilgilenme, her bireyin temel haklarından biridir. Çağlar boyunca, çocukların cinsel eğitilmeleri ihmal edilmiş konulardandır. Cinselleşme eğitimiyle ilgili algılar toplumdan topluma değişse de çocukları zamanında ve yeterli cinsel eğitim verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, bireylere verilecek olan bilgi uygun yaş ve gelişim döneminde çocuğun anlayacağı şekilde verilmelidir, bireyin seviyesine uygun verilmeyen bilgi birey tarafından alınamayabilir.

Diğer yandan özel eğitime muhtaç bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak sağlıklı toplumda birey olarak var olabilmeleri için, cinsel kimliklerine uygun olarak eğitilmeleri önemlidir ve ebeveynlerin de bu kriterleri dikkate alarak eğitim vermeleri ve model olmaları önemlidir (Murphy, 2006).

Çakmak ve Çakmak'a (2011) göre, engelli bireylere cinsellikle ilgili bilgi verilmediğinde cinselliği kötüye kullanabilirler. Cinselliği kötüye kullanma; uygun olmayan yerlerde cinsel içerikli davranışlar gösterme, kendi cinsine ilgi duyma,

herhangi bir karşı cinsle ilişkiye girme gibi davranışları içerir ve engellilerin cinselliği kötüye kullanmaları zayıf sosyal becerilere, muhakeme yeteneğinin zayıf olmasına ve yetersiz cinsel eğitime dayanır.

Down sendromlu çocuklara cinsel eğitim vermek çocukların cinsellik ile ilgili bilgi sahibi olmaları ve yaşları ilerlediğinde daha kaliteli bir yaşam sürebilmeleri açısından oldukça önemlidir. Çünkü down sendromlu bazı bireyler de genel nüfusun doğal karşıladığı cinsel rolleri benimseyebilirler.

Çalışmanın ilk bölümünde down sendromlu çocuklar, zihinsel engellilerin de toplum içindeki rolü ve cinsel kimlik kavramları ile ilgili kuramsal çerçeve anlatımı yapılmış, çalışmanın amacı, önemi ve tanımlamalarına detaylıca yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde cinsel eğitim kavramı, cinsel eğitimin önemi, cinsel gelişim, özel gereksinimli çocuklarda cinsel eğitim ve özel gereksinimli çocuklarda ergenlik dönemi kavramları irdelenerek dönemler ile ilgili açıklamalara, tanımlamalar ve özelliklere yer verilmiştir.

Bilimsel çalışmalar içerisinde en çok araştırılan, çeşitli yönleri ile incelenen ayrıca en çok ilgi çeken konulardan bir tanesi de ergenliktir. Ergenliğin kültürel değişikliklerinin olmasının yanında evrensel yanlarının olduğu da belirtilmektedir. Konunun bu kısmında önce ergenliğin ifadelerinden bahsedilecek, ergenlik süreci ile alakalı yaklaşımlar ile kuramlar incelenecek, sonrasında ergenlik sürecinde gelişimin bütün kapsamları ile nasıl olduğu belirtilecek, ergenlik süreci gelişimsel işlevlerinin ne veya neler olduğu ile bunları uygulayıp uygulayamamanın ergenliğe geçişte yetişkini ne yönde etkilediği ele alınacak, en son olarakta psikolojik sorunlar ile ergenlik arasındaki bağ incelenecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde down sendromlu çocuklar ve gelişimleri, olağan gelişim gösteren çocukların cinsel gelişimleri, bilişsel gelişim, sosyal gelişim, kişilik gelişimi ve dil gelişimi tanımlamaları yapılarak bu evreler ile ilgili açıklama ve anlatımlara yer verilmiştir

Çalışmanın dördüncü bölümünde aile içi iletişim, aile tutumları, baskıcı tutum, ilgisiz tutum, mükemmeliyetçi tutum, aşırı koruyucu tutum, tavizkar tutum, benlik kavramı, özel gereksinimli çocukların aile benlikleri ve kabullenme sorunu ile ilgili tanımlamalar, açıklamalar, örneklemeler ve evreler ile ilgili özelliklere yer verilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde yöntem , evren ve örneklem, veri toplama araçları, aile görüşme formu , öğretmen görüşme formu verilerin toplanması , verilerin analizi ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Çalışmanın altıncı bölümünde ise yapılan anket çalışmasının SPSS analizi yapılarak sosyo demografik verilerine ve istatistiki sonuçlarına yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise analizler ile ilgili sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Bu araştırmanın temel amacı “Down Sendromlu Öğrencilerin Cinsel Eğitim Alma Sürecinde Öğretmen ve Aile Görüşleri”ni incelemektir. Özel eğitime muhtaç bireylere verilecek cinsel eğitim, bireyin içinde bulunduğu yaşam alanının, görsel, işitsel, duygusal, devinimsel zenginliği kendisine has algılama sistematüğini olumlu yönde etkileyecektir. Cinsel eğitimin en önemli amaçlarından biri de sosyal yaşam çevresinde ve eğitim alanlarında ortaya çıkabilecek sorunları önlemektir. Bu yolla bireyin yaşam kalitesi de yükseltilmiş olacaktır (Ateş ve Ateş, 1981).

Down sendromlu tüm bireylerin de cinsel eğitime ve gereksinimlerine ihtiyaçları vardır. Bu duyguların sosyal olarak kabul edilebilir, yaşına uygun yollarla ifade edilmesi aileler ve öğretmenleri tarafından farkındalık kazandırılması önemlidir. Bunun yanı sıra, down sendromlu bireylerin de gelişimsel seviyesine ve entelektüel kazanımlarına uygun cinsel eğitim verilmesi, gelecek yaşantısı açısından sağlıklı cinselliğın oluşması, cinsel taciz riskinin azaltılması, cinsel yanlış anlamının önlenmesi, hastalık bulaşmasının önlenmesi, istenmeyen gebeliklerin önlenmesi ve diğer sorunların hafifletilmesini sağlayarak yaşam kalitesini artırır.

Down sendromlu çocuklar diğer çocuklarda olduğı gibi puberteyle ilişkili aynı fiziksel ve hormonal değışiklikler yaşarlar. Ancak, çoğı zaman sosyal olgunluk, duygusal öz kontrol, sosyal iletişim, soyut düşünme ve problem çözme yeteneklerini gelişiminde gecikme vardır.

Down sendromlu çocuklarda etkili cinsel eğitimin kazandırılabilmesi için, eğitim bireysel ve anlaşılabilir olmalı, sadece fiziksel üreme yönlerine odaklanmalı, aynı zamanda karar verme, kültürel normlar, akran baskısı, ilişkiler, sosyal beceri ve fırsatlara da dikkat edilmelidir. Toplumsal yaşam bağlamında cinselliğın

konumlandırılması, kişisel değerlerin ve yetişkinlerin sorumluluklarının geliştirilmesini gerektirir. İdeal bir müfredat, Down sendromlu bireylerin bedenlerini, duygularını, davranışlarını ve sosyal ve kültürel çevrelerindeki ilişkilerini anlamalarını sağlayacaktır.

Cinsel eğitim ile ilgili sorular zaman zaman ailelerin cinsel eğitim ve bununla ilgili sorularda kendilerini yetersiz hissetmeleri ya da utanmaları nedeni ile çocuklarına gerekli açıklamaları yapamamaktadırlar. Bu durum yetersiz cinsel eğitimin alınmasına neden olmaktadır. Bu nedenle çocuğun rol model alacağı kişilerin çocuğun cinsine uygun davranışlar sergilemesi, cinsiyetine uygun kıyafetler giymesine dikkat etmesi, yaptığı olumsuz bir davranışta cezalandırmak yerine olumlu davranış kazandırmaya çalışması, sorularının yeterli ve zamanında cevaplanması çocuğun sağlıklı bir cinsel kimliğe sahip olmasında etkili olacaktır. Türkiye’de ailelerin cinsel eğitim alanında yetersiz olduklarından dolayı ailelere cinsel eğitim verilmesi ve programların bunu dikkate alarak hazırlanması bu noktada da daha da önemli hale gelmektedir. Dolayısıyla, anne baba ve öğretmenlerin çocukların gelişim düzeylerine uygun cinsel eğitim verebilmeleri için öncelikle ailelerin yeterli düzeyde cinsel eğitim bilgilerine sahip olması gereklidir (Yavuzer, 2012).

Ebeveynler, sadece çocukları için cinsel eğitim kararlarına değil, çocuklarının hayatlarının her alanına her türlü bilgiyi ve bilgiyi genelleştirmelerine yardımcı olacak herhangi bir programın bir parçası olmalıdır (Harader, Fullwood, ve Hawthorne, 2009).

Cinsiyetle ilgili konularda ebeveyn ve çocuk bağına yardımcı olmanın yanı sıra, çocuğa bağımsız özerk yaşamlarını en yüksek kapasiteye kadar yaşatma becerilerini geliştirmeye yardımcı olabilir. Ebeveynlerin çoğu, çocuklarının birincil seks eğitimcisi olmak istemektedir, ancak genel olarak cinsiyet gibi konularda tartışmada büyük güçlük çekmektedir (Davis, Koblinsky ve Sugawara, 1986 aktaran Clatos ve Asare, 2016).). Ebeveynlerin evde ve toplulukta kayıt dışı eğitim sırasında çocuğunu başlatmak, korumak ve onları etkilemek için stratejilere ve iletişim taktiklerine ihtiyacı vardır (Clatos ve Asare, 2016).

Araştırmalar, ebeveynlerin çocuğun ilk ve temel cinsellik eğitimcisi olmasını güçlendirmenin, ebeveyn-çocuk iletişimini artırmanın etkili bir yol olduğunu göstermektedir (Kirby 1984; Benshoff ve Alexander 1993; Bundy & White, 1990; Caron, Know, Rhoades, ve Aho, 1993 aktaran Clatos ve Asare, 2016).

Özel gereksinimi olan çocuklara cinsel eğitim verilirken, çocuğun seviyesine uygun, yavaş yavaş, parçalara ayrılarak ve somutlaştırılmış örneklerle uygulamalı çalışmalarla verilmesi etkili yöntemlerdendir. Burada kritik nokta çocuğa cinsel eğitimi nasıl öğretebilirim üzerine odaklanmaktır (Tepper, 2001). Özellikle de Down Sendromlu çocuklar için de bu durum aile ve eğitimci tarafından karşılanması gereken önemli bir kavram haline gelmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada Down Sendromlu öğrencilerin cinsel eğitim alma sürecinde öğretmen ve aile görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

1.2.Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; Öğretmen ve Ailelerin Down Sendromlu Öğrencilerin Cinsel Eğitimine yönelik görüşlerinin belirlenmesi yer almaktadır.

Araştırmanın Alt Amaçları

- 1- Öğretmenlerin cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitimine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2- Öğretmenlerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin dağılımı nasıldır?
- 3- Velilerin cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitimine ilişkin görüşleri nasıldır?
- 4- Velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin dağılımı nasıldır?
- 5- Öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması nasıldır?

1.3. Çalışmanın Önemi

Cinsellik toplumlar için her zaman tabu olmuştur. Uzun zaman engellilerin aseksüel olduğu ya da cinsel yakınlık için isteğinin olmadığı varsayılmıştır. Bu oldukça yanlış bir düşüncedir. Engelli ya da değil her birey için cinsellik biyolojik ve kaçınılmazdır (Doğan, 2014). Çoğu ebeveyn kendi cinsel yaşamları, ergenlik dönemi

ile ilgili konuşmaları yadırgamaktadırlar. Bu da çocukları ile cinsellik konularında konuşmalarına da neden olmaktadır (Akt: Dönmez, 2004).

Her ailenin kendi gelenekleri ve acil durumları olabileceğini bilmek daima çok büyük önem taşımaktadır. Ailelerle çalışılırken, ailenin çocuğun yetersizlik türüne ve ailenin kaynaklarına göre çeşitlilik göstererek farklı gereksinimler oluşturabilen ekolojik bağlamı da dikkate alınmalıdır (Duis, Summers ve Summers,1997 Akt. Çev. Akçamete, 2011).

Anne babalar tarafından algılanan en büyük gereksinim bilgi gereksinimidir (Bosch1996 Akt. Akçamete, 2011). Tanı konulduğunda, çocuklarının var olan ve ön gördükleri sağlık ve gelişim özelliklerini kabul etmeye yönelik bir “bilgi krizi” ile yüzleşmektedirler(Guralnick,1998 Akt. Akçamete, 2011).

Uzmanlar anne babalar ile güvene dayalı bir ilişki geliştirmek için zaman ve uyum sağlamak zorundadırlar (Vikki F. Howard, Betty Williams, Cheryl E. Lepper, Akt. Ed. Çev. Akçamete, 2011).

1.4. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Osmaniye merkezde bulunan Özel eğitim kurumuna devam eden Down Sendromlu öğrencilerin cinsel eğitim alma sürecinde Öğretmen ve Aile Görüşleri 2016-2017 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Özel Eğitim Kurumuna devam eden Down Sendromlu öğrencilerin cinsel eğitim alma sürecinde 73 Öğretmen ve 180 Aile görüşleri ile sınırlı tutulacaktır.

1.5.Tanımlar

Down sendromu: Down sendromu, zihinsel engele neden olan ve prenatal dönemde ortaya çıkan bir dizi geni kalıtım yoluyla edinilmiş olan kromozomal bozukluktur (Akın, 1998).

Cinsel Eğitim : Cinsi görevler, bireyler arasındaki iletişimi, sevgi, beden ve çoğalma sağlığı konularını bütüncül biçimde yer alan eğitimidir (SIECUS, 2008).

Özel Gereksinimi Olan Bireyler: Mental, fiziksel olarak rahatsız olan, işitsel olarak problemlili çocukları kapsadığı gibi üstün yetenekli çocukları da genelleyen kavramdır (Eripek, 2002 Akt. Bozkurt, 2009).

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar: Zeka, fiziki, duygu ve sosyal olarak gelişiminde gerilik olan ve buna karşılık ileri kabiliyetlere sahip onların gelişimlerine göre müfredatı düzenleyip olağan gelişim gösteren çocuklardan daha nitelikli destekleyici programa ihtiyacı olanlara özel eğitime muhtaç çocuk denir (Özsoy, Özyürek, Eripek, 1994).

Cinsiyet Salgı Bezleri: Dişi ve erkek için cinsel gelişimi sağlar ve cinselliğin sağlanmasına yardımcı olan bir yapıdır (Senemoğlu, 2010).

Yönetmelikte Özel gereksinimli olan çocuklar ; özel öğrenme güçlüğü olanlar, çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar, dil ve konuşma güçlüğü olanlar, duygusal ve davranış bozukluğu olanlar, dil ve iletişim sorunu olan çocuklar, işitme yetersizliği olanlar, orta düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar, görme yetersizliği olanlar, hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar, ortopedik yetersizliği olanlar, serabral palsililer, süregen hastalığı olanlar, üstün yetenekli çocuklar ve otizm tanısı almış çocuklar şeklinde sınıflandırılmaktadır (Öncül, Eliçin, Acar, Bozkurt ve Kutlu , 2014).

1.6. Kısaltmalar

T.C : Türkiye Cumhuriyeti

AKT: Aktaran

BMÖ: Birleşmiş Milletler Örgütü

IQ : Intelligence Quotient

MR : Manyetik rezonans görüntüleme

LHRH Uyarı testleri : Hipotalamus tarafından salgılanan ve hipofizin ön lobundan lütein hormonu çıkarılmasını uyaran hormon.

FSH : folikül uyarıcı hormon

LH : Lütein yapıcı hormon

TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu

DS : Down Sendromu

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kavramsal Çerçeve

Ergen kelimesi Batı kaynaklarındaki “adolescent” kelimesinin karşılığında kullanılmıştır. Latince olgunlaşmak, büyümek manasında kullanılan “adolescere” kelimesinin kökünden gelen bu ifade, yapısının gereği olarak bir durumu değil, bir aşamayı açıklamaktadır (Yavuzer, 1994). Yetişkinlikle alakalı problemler yazılı tarihin başlamasından bu yana anne ve babaları, felsefecileri, sosyal bilimcileri ve eğitimcileri alakadar etmiştir. Geçmiş dönemlerden bu yana yetişkinliğin büyük fırtınalar ve bocalamalarla dolu olduğu düşünülmüş böylelikle bir takım görüşler ifade edilmiştir. Sokrates, yetişkinlerin şatafatı sevdiklerini, otoriteyi küçümsediklerini, kötü hal ve hareketlere sahip olduklarını belirtirken, Aristo, yetişkinlerin değişkenliğinden bahsedip dürtüsel, tutkularına yenik düşen, mantıksız, eleştiriyi kabullenmeyen kişiler şeklinde açıklamış, Platon ise, yetişkinliği ruhsal sarhoşluk olarak ifade etmiştir (Dacey, Travers, 1996).

Yapılmış olan bu tanımlamalar 2500 sene öncesinde de erişkin kişilerin yetişkinleri ifade edişinin şimdikinden çok değişik olmadığını belirtmektedir. Fakat günümüzde yetişkinlerle alakalı bilinenler 2500 sene önceki tanımlamalardan oldukça değişiktir. Bilhassa 1900’lü senelerin sonrasında yetişkinlerle alakalı çalışmalar hızla artış göstermiştir. 1905 senesinde yayınlanan G. Stanley Hall’ın “Adolescence” kitabı, ergenlik dönemi ile alakalı yapılan ilk bilimsel çalışmadır (Ekşi, 1999).

G. Stanley Hall, Darwin’in evrim kuramından etkilenmiştir. Stanley Hall’ın görüşüyle yetişkinlik yeni baştan doğuş aşamasıdır ve insanlığın uygarlığa ilk geçişte yaşamış olduğu problemlerin, tüm kişiler için yeniden yaşanmasını kapsar. Ergenlik dönemi içerisindeki kişinin çeşitli tepkileri ile insani değerlerinin çelişkileri neticesinde stres meydana gelir. Bundan dolayı Hall, yetişkinlik aşamasını “stres ve fırtına” süreci şeklinde tanımlamıştır. Ergenlik döneminde olan her kişide bu çatışma tekrar yaşanır (Kulaksızoğlu, 1999; Özbay ve Öztürk, 1993; Ekşi, 1991). Ergenlik

döneminin fırtınalı ve stresli süreç olduğuna destek veren Rutter da (1977) yetişkinin sessiz bir sansasyon içerisinde olduğunu savunur.

Rutter’ın görüşüne göre; ergenlik dönemindeki kişi kendi iç dünyasında, dışarıdan belli olmayan, öğretmen, anne ve babanın göremediği, sosyal kuşklar ve kişisel bir takım duygusal rahatsızlıklar yaşamakta, fakat akademik veya sosyal sahalarda fonksiyon bozukluğu yaşamamaktadır (Akt., Çuhadaroğlu ve ark., 2004). Parman (1999), yetişkinliğin büyüüp değişmek olduğunu belirtirken, bu durumun bir başkalaşma olduğunu ileri sürer ayrıca Fransız psikanalist ve psikiyatrist Françoise Dolto’nun, tezinden hareketle, ergenliği 2. doğum şeklinde ifade eder. Doğum, fetüs durumundan bebek durumuna geçişi, ergenlik de çocukluk döneminden erişkin döneme geçişi belirtir. Françoise Dolto, yetişkinlerin de aynı hayatın başlangıç dönemindeki bebekler gibi dayanıksız ve kırılgan olduklarını ifade eder ve onları kabuk değişikliği yapan tavşanlara benzetir. Tavşanlar kabuklarını değiştirecekleri dönemlerde savunmasız ve zayıftırlar. Bir şekilde yara alırlarsa bu yaranın kalıntısını bütün hayatları boyunca taşırlar. Bu bağlamda ergenlik, kişinin savunmasız ve zayıf olduğu tehlikeli bir süreçtir.

Ergenlik; kişide gövdece büyümenin, cinsel, hormonal, duygusal, sosyal, zihinsel ve kişisel değişim ve gelişimlerin olduğu, ergenlikle başlayan ve gövdece büyümenin sonlanmasıyla bittiği düşünülen özel bir süreçtir (Kulaksızoğlu,1999). Başka bir ifadeyle gençlik dönemi olarak da bilinen ergenlik, kişinin duygusal ve biyolojik dönemlerindeki farklılıklarla başlar, biyolojik ve cinsel olgunluğa doğru ulaşana kadar devam eder. Kişinin sosyal üretkenliğini ve bağımsızlığını kazandığı önceden belirlenmemiş bir sürede biter. Zaman geçtikçe devam eden ergenlik, normal bir değişim ve gelişim sürecidir (Özbay ve Öztürk, 1993). Atabek’in görüşüyle de (2003), yetişkin olmak, çocukluktan, çocuk dünyaya getirebilir olmaya geçiş sürecidir. Psikolojik bakımdan farklı bir ergenlik ifadesi de; bireyin bilişsel becerilerinde ve davranışlarında oluşan farklılıklar sürecidir (Papalia, Olds & Feldman,1999).

MEB’e göre gençlik, “ergenlik dönemine ile başlayan biyolojik ve psikolojik bakımdan çocukluğun bittiği ve toplum yaşamında mesuliyet alma aşaması olan, ergenliğin başladığı süreç şeklinde belirtilen 13-25 yaşları arasında olan topluluktur” (Ünver, Tolan, Bulut ve Dağdaş, 1987). UNESCO’nun ifadesine göre ergen, yaşamını kazanmak için çalışmayan, öğrenim gören ve evsiz kişidir. Ergenlik döneminin

başlangıcı ve bitişi adına belirtilen yaş sınırlamaları da birbirlerinden değişiktir. UNESCO'nun ergenlik dönemi, 16-26 yaş aralıklarında olmaktadır. BMÖ'ye göre ise, ergenlik dönemi 13-26 yaş sınırlarındadır (Akt. Kulaksızoğlu, 1999).

Çocuklar, ailesinin korumasına ve gözetimine daha az ihtiyaç hissetmeye başladığında, hormonal ve fizyolojik gelişimi ergen seviyesine eriştiğinde ve fizyolojik yetkinlik çocuğu toplumda mesuliyet almaya zorladığında, yetişkinlik başlamıştır (Adams, 1996). Yetişkinlik çağı gelişimsel niteliklerini içine alan çoğu çalışma olmasına karşın, bu sürecin esas özellikleri ile yaş sınırları gibi hususlarda çok değişik ifadeler belirtilmektedir. Normal yetişkin üzerine birbirlerinden çok ayrı ifadeler yapılabilmektedir. Bunların başında, yetişkinin psikolojik sorunlar göstermesinin normal olduğunu söyleyenler ile kendi içerisinde herhangi bir rahatsızlık hissetmeyen, ailesi ve çevresiyle ilişkilerinde problemler olmayan yetişkinin anormal olarak görülmesi gerektiğini belirten (Geelard, 1958) açıklamalar bulunmaktadır. Başka bir ifade ise, Offer ve ark. (1966, 1987, 1992) bir takım araştırmaları doğrultusunda, bir yetişkinin psikolojiden tam anlamıyla uzak, gelişimsel işlevlerini başarı ile bitirmiş, hissettiklerini esnek bir şekilde gerçekleştirebilen, tutarsızlıklarına akılcıca çözümler üretebilen, ergenlerle iyi ilişkiler kurabilen, değerler ve normlar hakkında bilgi sahibi olan bir birey olduğu düşüncesini ortaya çıkarmıştır (Akt., Çuhadaroğlu ve ark., 2005).

Tüm insanların yaşama aşamasında gerçekleşen gelişmeleri, kişilerin evrim içerisindeki gelişiminin bir yenilemesidir, bu boyut yetişkinlik için de geçerli olur. Hall, yetişkinliğin kişinin hayat döngüsünde oldukça önemli olan bir süreç olduğu neticesine varmıştır. Hall'ın düşüncesiyle, kişi bencil güdülerıyla, hayatta kalma kaygılarıyla ve gereksinimleriyle hayvanlar dünyasının bir mensubu olarak dünyaya gelir. Yetişkinlik döneminde ise, sosyal hakları ve yükümlülükleri ile başka kişilerle alakalı kaygılarıyla, medeni bir türün mensubu olarak "baştan doğar". Medeni kişinin başka insanları düşünme, sosyal refah ve adalet gibi idealleri bencilliğinin önüne geçerken, yaşanan iç tutarsızlık ise strese ve fırtınaya neden olur (Adams, 2001; Berzonsky, 2001, Gallatin, 1996).

Günümüzde neredeyse psikologların hepsi bu teoride kişinin sosyal gelişiminin; hatalı ancak enteresan bir resmi olduğu ve yetişkinliğin resmini düzgün olarak aksetmediği düşüncesindedir. G. Stanley Hall yalnız Amerikan tarihini

incelediği ve tarih içerisinde yaşam sürdüren kişilerin geneli farksız olarak gelişme gösterdiği için, olan bu benzerliğin genlerden gelmiş olduğuna ilişkin yanlış bir düşünce oluşturmuştur. Sonrasında farklı kültürlerde yapılmış olan araştırmalar, gelişimsel örüntüler arasında fazlasıyla büyük değişiklikler olduğunu ifade etmiştir (Dacey & Kenny 1995). G. Stanley Hall, yetişkinlikteki baskın ruh hali geçişleri olduğunu belirtmiştir. Yetişkinin, coşku ve enerjiye karşı; sıkılma ile ilgisizlik, kahkaha ve neşeye karşı; melankoli ile hüznün, övünme ve kibirliliğe karşı; utangaçlık ile aşağılanma, duyarlılığa karşı; duyumsamazlık, sevecenliğe karşı; gaddarlık gibi aykırı eğilimler gösterdiğini ifade etmiş ve bu durumun önemliliği üzerinde çalışmıştır. İfade edilen yetişkinliğin belirgin özellikleri duygusal karmaşıklıklar, ağır sıkıntı ve stres olarak belirtilmiştir (Dacey, Kenny 1995; Adams, 2001).

G. Stanley Hall'ın yetişkinlik sürecine dair en önemli faydası, yetişkinliği kişiliğin geliştirildiği bir aşama şeklinde vurgulamasıydı. Hall'a göre ergenlik yılları, stresli ve fırtınalı geçebilir, fakat bunlar kişinin tekrar yapılanmasına da katkı sağlar (Gallatin, 1996). Ama Hall'ın kişi gelişimi ve evrimi arasında bir bağ kurma hususunda baskıcı olması ve bilgi topluluğunu düzenleyerek ortaya çıkaramaması, onun teorisine ağır yargılamalar getirilmesine sebebiyet vermiştir (Akt. Kulaksızoğlu, 1999).

2.1.1. Özel Gereksinimli Çocuklarda Cinsel Eğitim

Cinsiyet kelimesi sözlükte “erkek” ya da “dişi” olma biçiminde ifade edilmektedir. Cinsel kimlik ise, bireyin cinsiyeti hakkında bilgisinin olması ve cinsiyetine uygun davranış ve tutumlar sergilemesidir. Burada bireyin kendi cinsiyetinden mutlu olması, bu şekilde yaşamını sürdürmekten memnuniyetlik hissetmesi oldukça önemli bir durumdur. İnsanların aklına cinsel eğitim denince ilk olarak; vücut bölümlerinin adları, işlevleri, üreme gibi konuları kapsamaktadır. Ancak cinsel eğitim daha kapsamlıdır (Richard,2004).

Cinsel eğitim, kişinin fiziksel, duygusal ve cinsel ilerlemeyi anlaması, kişilerin cinselliğine karşı başka kişilerin haklarına, davranış ve görüşlerine saygılı bir bakış açısı edinmesi, pozitif bir kişilik kavramı geliştirmesi, pozitif davranış biçimleri ve değer yargıları geliştirmesi yönündedir. Cavkaytar (2000)' a göre de özel eğitimi gereksinimi olan kişilerin de, kendi kendine yetebilen kişiler olarak topluma kazandırılmaları önemlidir. Dolayısı ile cinsel eğitim de bunun bir parçasıdır.

Özel gereksinimlilerde toplum içerisinde, toplumun katılımcı bir ferdi olarak hayatlarını devam ettirmek adına desteğe ve özel bakıma ihtiyaç hisseden bir bölümdür. Bu kişilerin genellikle normal insanların sahip oldukları zihinsel güce ulaşamadıkları aşıkardır, fakat o insanlarda temel ihtiyaçlarını karşılama gereksinimindedirler.

Jose (2009)'un belirttiği gibi kalpleri, zihinsel zorluklar haricinde bütün organları başka kişilerde olduğu gibi hareket etmektedir. Beden gelişimleri diğer insanlar gibi kendini tamamlamaktadır. Onlarda normal insanlar gibi nasıl acıkıyor ve neticede besleniyorlarsa veya acıktıklarını anlatamamaları da hayatta kalabilmek adına beslenme gereksinimleri bulunuyorsa, normal seviyede işlev yapan hormonları sebebiyle cinsel aktivite ve anlatamamaları da istekleri de olacaktır.

Kendilerini çoğu zaman yeterince anlatamayan özel gereksinimlilerin her açıdan olduğu gibi, cinsel istismar görmeleri bütün dünyada çok sık görülen istenmeyen durumlardan biri olmaktadır (Monica, 2006).

2.1.2. Down Sendromlu Çocukların Gelişimleri

Down sendromu, zihinsel engele neden olan ve prenatal dönemde ortaya çıkan bir dizi geni kalıtım yoluyla edinilmiş olan kromozomal bozukluktur. Sağlıklı bireylerde 23 çiftten oluşan toplam 46 kromozom bulunurken, DS'li bireylerde 47 kromozom bulunmaktadır. İlk kez 1846 yılında Segwin Down Sendromu kavramını tanımlamış olup 1866 yılında kromozomal bir anormali olarak klinik vurguları tanımlayan İngiliz Doktor John Langon Down, bireylerin dış görünüşünden dolayı Moğollara benzediğini belirtmiş ve mongol ya da mongolois olarak isimlendirmiştir (Metin, 2012).

Metin (2012), Down Sendromuna neden olan faktörleri viral enfeksiyonlar, hormonal bozukluklar, radyasyon, yoğun ilaç kullanımı, genetik yatkınlık gibi faktörlerle açıklamıştır. En fazla etkili olunan faktörün annenin yaşı olduğu bildirilmiştir

Gelişimlerine bakarsak;

Down Sendromlu çocukların büyüme ve gelişmelerini takiben anne karnında gelişen bebek ve doğum sonrasındaki boy ve kiloları normal gelişim gösteren

bebeklere oranla daha az olduğu vurgulanmıştır (Akın,1998). Erişkin DS'li çocuklarda IQ genellikle %50'nin üzerinde olduğunu vurgulayan Akın (1998); IQ 'nun %70'in üzerinde olan erişkinlerde rastlanıldığına değinmişlerdir.

Down sendromu ekstra bir kromozomun varlığından kaynaklanan spesifik bir kromozomal bozukluktur. Kromozomlar, insanların büyümesi ve gelişmesi gereken genetik bilgileri içeren yapılardır. Vücudumuzdaki tüm hücrelerde bulunurlar. Her kromozom, vücuttaki tüm yapıların ve işlevlerin geliştirilmesi için kodlanmış genetik talimatlar (genler) içeren DNA'dan oluşur. Her kromozom binlerce gen içeriyor. Gelişimimiz genlerimiz tarafından tam olarak kontrol edilir, böylece bir kişinin çok fazla veya çok az kromozomal materyali varsa, bunun gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olabilir. İnsan vücudundaki her hücre genellikle 23 çift halinde düzenlenmiş 46 kromozom içermektedir ve bunlar 1-23 olarak etiketlenmiştir. Örneğin, 23. çifti, bir bebeğin bir erkek veya bir kız olup olmadığını belirleyen "cinsiyet kromozomları" olarak adlandırılır. Down sendromlu insanlarda kromozom 21'in ek bir kopyası vardır

Down sendromunun üç şekli vardır:

- Mozaik Down sendromu Down sendromlu kişilerin % 1-2'si mozaik Down sendromuna sahiptir. Bu tip Down sendromunda yalnızca bazı hücreler fazladan 21 kromozomuna sahiptir. Diğer hücrelerin normal genetik yapısı vardır. Bu bazen hafif bir zihinsel özür seviyesine ve Down sendromunun daha az açık fiziksel özelliklerine yol açar.
- Translokasyon Down sendromu Down sendromlu kişilerin % 3-4'ü translokasyon Down sendromuna sahiptir. Bu tip Down sendromunda ekstra kromozom 21 materyali farklı bir kromozoma yapıştırılır veya yer değiştirir. Bu varyasyon Down sendromunun etkisini önemli ölçüde değiştirmez.
- Translokasyon Down sendromu bazen kalıtsaldır. Down sendromu türü, genellikle doğumdan kısa süre sonra alınan bir kan testiyle tanımlanır.

Down sendromlu tüm bireylerde var olan tek özellik, bir dereceye kadar zihinsel özürdür. Ancak bireyler arasında önemli farklar vardır. Down sendromlu bazı insanlar sıradan bir hayat sürmeye nispeten daha az desteğe ihtiyaç duyabilirken bazıları temel yaşam becerilerine erişmek için önemli bir destek seviyesi gerektirebilir. Tıpkı herkes gibi Down sendromlu bireylerin gelişimi, aile, çevre, kültürel ve sosyal faktörlerden önemli ölçüde etkilenmektedir. Down sendromlu birçok kişi akıcı ve açık

konusurken, iyi dil bilgisi ve iletişim becerileri kazanmak için çok sayıda konuşma ve dil terapisinden yararlanırlar.

Down sendromlu çocuklar temelde diğerlerinden farklı değildir. Bununla birlikte, bu hedeflere ulaşma yolu çoğu insandan daha karmaşık olabilir ve Down sendromlu çoğu kişinin, çoğu insanın verdiği hayatı gerçekleştirmelerine yardımcı olması için bir miktar desteğe ihtiyaç duyması muhtemeldir. Bugün, aileleriyle ve toplumlarında büyümenin, herkes kadar aynı haklara ve sorumluluklara sahip olduğunu, Down sendromlu kişilerin gelişimi için hayati önem taşımaktadır.

Down sendromlu kişilerin karşılaşabileceği en büyük zorluklardan biri, toplumun cehaleti ve Down sendromunun ne anlama geldiğini bilmemeleridir. Sanatsal araştırmalarda mükemmel, temel matematik veya okur yazarlığı ile mücadele ederken, başka biri de mutfak becerilerinde sakatlık olmaksızın akranlarından daha iyi performans gösterebilirken açık iletişim kurmak için mücadele ederken, Down sendromlu insanlar bireysel güçlü ve zayıf yanları olacaktır.

Köküöz'ün (1995) araştırmasında IQ' su düşük olan kişilerin çocukluk döneminde gelişimlerinin normalden geç olduğunu ve çocukların tuvalet eğitimlerinin normal gelişim gösteren çocuklara oranla 4 yaşından sonra başladıklarına değinmişlerdir. Acarlar (2006), DS'li bireylerin yaşamları boyunca dil konusunda ciddi problemleri olduğuna değinmiştir.

2.1.3.Cinsel Gelişim

Çocuklar, okul öncesi dönemden itibaren cinsel konularda merak duygusu vardır. Çocuklar bu dönemlerde kendi vücuduna yönelik merak duygusu gösterir. Çocuk vücudunu tanımaya başladığı dönemdir. Bu incelemeler aşamasında masturbasyon deneyimi görülebilir. Tuvaleti kullanmak hem erkek hem de kız çocuklar için büyüleyici bir etkinlik halindedir (Monica, 2006, s.85).

Çocukların merakı yalnız kendi vücutlarına dönük değil özellikle öteki çocukların vücuduna, erkek ve kız arasındaki farklılıklara da yöneliktir. Bunun neticesinde, başka kişilerin vücudunu gözleme ve kendi vücudunu belli etme davranışları gözlemlenir. Doktorculuk oyunu bu durumun bir göstergesidir (Richard,2004: s42). Ebeveynler bu çocuklardaki bu deneyimlemelerin, dokunma ve göstermelerin çocuklardaki meraktan kaynaklanmaktadır. Şayet çocuk bu

incelemelere fazlasıyla yönelme göstermişse, ebeveynler çocuğu cinsel konular hakkında bilgilendirmelidir.

Cinsellik tanım olarak; cinsiyet, üreme, cinsel kimlik ve haz kavramlarını da kapsamaktadır (Başgöl, 2011).WHO (World Health Organisation-Dünya Sağlık Örgütü)' ya göre ise cinsel gelişim şu şekilde ifade edilmiştir:

Cinsellik, fiziksel, duygusal, entelektüel ve sosyal yönlerin kişiliği, iletişimi ve aşkı zenginleştirici etkilerinin bileşiminden oluşur. Herkesin cinsel bilgilere ulaşma ve cinsel ilişkiyi zevk için ya da üreme amacıyla yaşama hakkı vardır. Cinsel bir varlık olarak insanın sadece bedensel değil; duygusal, düşünsel ve toplumsal bütünlüğünü sağlayan, kişilik gelişimi, iletişim ve sevginin paylaşımını olumlu yönde zenginleştiren ve arttıran sağlıklılık halidir.

Tüm çocuklar kendi vücutlarını merak ederler, farklı arayışlarla vücut bölgelerini tanırlar (Monica, 2006,s.63). Bebekler de doğduktan sonra kendi ellerine bile uzun müddet bakarlar, ellerini ağızlarına götürür ve emerler. Aynı zamanda çocuklar vücutlarının açık ve kapalı kısımlarını da tanımak isterler.

Bireylere verilecek olan bilgi uygun yaş ve gelişim döneminde çocuğun anlayacağı şekilde verilmelidir, bireyin seviyesine uygun verilmeyen bilgi birey tarafından alınamayabilir.

Okul çağındaki çocukların cinsel merak kapsamlı oyunları, toplum tarafından daha az anlayışla karşılanılmaktadır.Yapılmış olan araştırmalar 7-8 yaşlarındaki kız çocukların %76'nın, erkek çocukların ise % 84'nün aynı cinsiyette olan akranlarıyla cinsel içerikli oyunlar oynadıklarını göstermektedir (Rice, 1998). Bir başka ifade ile ilkokul döneminde de çocuklardaki cinsel merak devam eder.

Toplumda ebeveynler gözlemlendiğinde çocukları soru sormadığı sürece cinsel eğitim konusunda eğitime ihtiyaç görmezler. Oysaki çocuklar erken yaşlardan itibaren cinsellikle alakalı mevzuları keşfetme ve merak ettikleri için soru sormaya başlarlar. Çocukların özellikle merak ettikleri ilk şey cinsiyet farklılıklarıdır. Dolayısıyla, cinsel eğitimde ilk anahtar rol aileye düşmektedir.Cinsel eğitimin en önemli maksatlarından biri, çocuğa yardımcı olurken vücut ve vücut etkinlikleriyle alakalı kaliteli bir yaklaşım geliştirmektir.

Çocukların merak ettikleri konulardan biri de nasıl dünyaya geldikleri ile ilgilidir ve bu konu hakkında çeşitli sorular. Bu aşamada önemli olan gerçek basit bir dille abartılmadan çocuğun gelişim düzeyine uygun cevaplanmasıdır. Günümüzde bununla ilgili çeşitli oyuncaklar ve kitaplar bulunmaktadır. Bu ailelere yardımcı olabilir. Tanıma aşamasında çocuklar üreme bölgelerine de ilgi gösterirler. O bölgelere dokunur ve oyun oynayarak meraklarını giderirler. Çocukların bu ilgisi, diğer kişilerin kendi vücut bölgeleriyle ilgilenmelerinden daha farklı bir şey değildir (Adler, 2009: s41).

Cinsel gelişim ile alakalı teoriler şunlardır:

- Psikoanalitik teori
- Bilişsel - Gelişimsel teori
- Sosyal öğrenme teorisi
- Bilgi-işleme teorisi

Çocuğun doğuşunda bazı cinsel güdülerle dünyaya geldiği bilinmektedir. Bunlar bilinen bir süreç içinde gelişmekte, ilerlemekte ve yaşamın üçüncü veya dördüncü yaşına doğru gözlenebilir bir şekil almaktadır (Freud, 1983).

Çocuk ilk cinsel deneyimini anne memesiyle yaşamaktadır. Bebek karnı acıktığında çığlık atar, yumruklarını sıkar, meme ucunu arar. Karnı doyduğunda yumrukları sakinleşir ve gözleri kapanır. Uykulu olmasına rağmen, emmeye devam eder. Annesinin görüntüsü, sıcaklığı ve yakınlığı bu ilk tecrübenin birer parçasıdır. Çocuk büyüdükçe, emmeden bağımsız erotik duygular geliştirebilir. Cinsel oyunlardan mastürbasyona geçiş yaşanır. Mastürbasyon, kızlarda erkeklere göre daha sonra başlamaktadır (Nelson, 1978).

Cinsel organlar hakkındaki bilinç 15 ile 24 aylar arasında artmaktadır. Çocuklar bu dönemde sıklıkla cinsel organını teşhir etme davranışlarını sergilemektedirler. İki yaşın sonunda çocuk, kendini uyarmaya baslar. Erkek çocuklar bu davranış biçimini sürdürme eğilimi gösterirken, kızlar mastürbasyonu bu dönemde sonlandırılabilir ya da bir alışkanlık haline dönüştürebilirler (Kağıtçıbaşı ve diğerleri, 1991).

Çocuğun ilgisinin cinsel organına yönelten önemli bir olay da tuvalet eğitimidir. Bebeklikten itibaren bebek cinsel organını keşfetmeye baslar. Yaşı

ilerledikçe cinsel organını daha da keşfeder. Yavuzer (2002)' e göre kız çocukları için tuvalet kâğıdıyla silinmek, hoş a giden bir duygu yaratır.

Cinsiyetle ilgili üç yaşlarında fark eden çocuk, “*Neden babalar elbise giymez?*”, “*Neden kızlar ayakta çislerini yapmazlar?*” vb. soruları sorabilirler. Üç-dört yaşlarında doğumla ilgili sorular baslar. “Bebekler nereden gelir?”, “Bebekler nasıl doğar?” gibi sorularla sıkça karşılaşılır. Bu dönemdeki çocukların cinsel konuları merak ederler, cinsel içerikli oyunlar oynarlar (Bayhan ve Artan, 2005).

Okul öncesi dönemde döneminde sıklıkla rastlanan davranışlarından biri sakın bir yerlerde birbirlerini incelemektir. Anaokulu çağı, çocukların en meraklı olduğu dönemdir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004).

Temel Çocuklarda cinsel kimliğin üç yaşından önce oluştuğu iki cinsiyetin bulunduğunu kavrar, kendilerinin de bunlardan birine sahip olduklarının bilincine varır (Goldman ve Goldman, 1982). Çocuklardaki cinsel kimlik oluşumu, rol modeller etkilidir. Selçuk (2007)' e göre “Bireylerin cinsiyeti, gündelik yaşamdaki davranış ve rolleri, giysileri ile çok yüzeysel tanımlanmaktadır.” Cinsel kimliğin gelişiminde anne babaların rolleri tartışılmaz derecede önemlidir. İki yaş civarı aynı cinsiyetteki akranlarıyla oynamayı tercih ederler. Karşı cinsiyete daha tepkiseldirler (Fagot, 1985).

2.1.4.Down Sendrom Çocuklarda Cinsel Gelişim

Down sendromlu çocuklarda cinsel eğitimi verecek ilk model “aile”dir. Bu nedenle cinsel eğitimde ailenin yeterli cinsel eğitim seviyesine sahip olması, çocuğun doğru ve etkili bilgiye ulaşması aşamasında etkili olacaktır. Cinsel eğitimde bir diğer önemli faktör ise “öğretmenler” dir. Öğretmenler de sınıfta en iyi uygulamaların tanıtılması ve uygulanması yoluyla önyargı, engelleri aşma çabalarında önemli kişilerdir.

Cinsel eğitimi etkileyen bir diğer faktör ise “kültür” dür. Çünkü ailenin bakış açısını yaşadığı toplumun normları, kültürleri şekillendirmektedir. Bununla ilgili olarak Minnesota Üniversitesi Dil Ediniminde Gelişmiş Araştırma Merkezi (2012) tarafından, “Ülkenin kültürel geleneklerinin ebeveynlerin okul cinsellik eğitiminin içeriği hakkındaki algılarını etkiliyor mu?” sorusuna yönelik yapılan araştırmada, kültürü, davranış ve etkileşimlerin paylaşılan kalıpları olarak, bilişsel yapılar, ve duygusal anlayış bir toplumsallaşma süreci ile öğrenilen bir süreç olarak ifade

etmişlerdir. Farklı ülkelerde yapılan araştırmalarda da, kültürün aslında cinsellikle ilişkin görüşlerini etkilediğini ortaya koymaktadır (Breitbart et al. 2010; Griffiths et al. 2008; Helleve et al.2009; Mturi and Hennink 2005; Smith 2004 aktaran Heller ve Johnson, 2013,s.549).

Engeliler de cinsel varlıklardır (Van Dyke, McBrien, Sherbondy, 1995). Fiziksel ve zihinsel bir engelin olmaması durumunda güvenli bir cinsel kimliğin gelişimi zordur (Grant, 1995). Engelli bireylerde cinsel eğitim zor konulardan birisidir (Lavin, Doka, 1999).

Down Sendromlu çocuğa cinsel eğitim verilirken basit ve somut bir dil kullanılmalıdır. Down Sendromlu çocuklarda cinsel eğitim verilirken çocukların gelişim seviyeleri göz önüne alınarak hazırlanan programlar ya da eğitimler anne-baba veya eğitimcilere yardımcı olur (Artan,2003).

2.1.5.Cinsel Eğitim

Cinsel eğitim, çocukların ve gençlerin, ilişkiler, cinsellik ve duygusal ve fiziksel sağlık ile ilgili bilinçli, doyurucu, sağlıklı ve saygılı seçimler yapma becerisini geliştirmeyi ve güçlendirmeyi amaçlamaktadır (EEGSE, 2016,s.427).

Avrupa'da cinsel eğitim, bir okul müfredatının konusu olarak yarım yüzyıldan daha uzun bir geçmişe sahiptir. İlk önce 1955'te İsveç'te başladıktan sonra 1970'li ve 1980'li yıllarda daha birçok Batı Avrupa ülkesi izledi. Okul temelli cinsellik eğitimi, 1990'lı yılların başında ve 2000'lerin başında, önce Fransa ve Birleşik Krallık'ta ve daha sonra Portekiz, İspanya, Estonya, Ukrayna ve Ermenistan'da devam ettirildi. İrlanda'da cinsellik eğitimi, 2003 yılında ilk ve orta öğretim okullarında zorunlu hale geldi (Uluslararası Planlı Ebeveynli Federasyon, University of Lund ve WHO Avrupa Bölge Ofisi 2006, WHO 2010, UNESCO 2013, Yepoyan 2014 aktaran EEGSE, 2016,s.427). ABD'deki okullarda ise cinsel eğitime 1960'lardan beri yer vermektedirler (Kelly 2005 aktaran Heller ve Johnson, 2013,s.548). Son 20 yılda, okul cinsellik eğitim müfredatının içeriği, siyasi iklim değişiklikleri ve halk sağlığı kaygılarından yola çıkarak bu çeşitli yaklaşımlar arasında kaymıştır (Santielli 2006; SIECUS Policy Resources 2009, 2010 aktaran Heller ve Johnson, 2013, s.548).

Ne yazık ki Türkiye’de eğitim müfredatları içinde cinsel eğitime yeterli derecede yer ayrılamamaktadır. Cinsel eğitimle ilgili mevzular aileler tarafından konuşulmayan konular olarak görülmektedir. Dolayısıyla Türkiyede cinsel eğitim politikası yetersizdir (Çalışandemir, Bencik ve Artan, 2008).

Özel gereksinimli çocuklarda cinsel gelişimin, normal gelişim sergileyen çocuklarla aynı düzeyde olduğu fakat zihinsel gelişim seviyesinin geriden ve daha yavaş ilerlediği gözlenir. Özel gereksinimli çocuklarda cinsel gelişim incelenirken takvim yaşı değil, kişilerin gelişim seviyeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Eğer bu şekilde değerlendirilirse problem olarak görünen çoğu durumun aslında problem olmayacağı görülür. Örnek vermek gerekirse, takvim yaşı 16, fakat zihinsel seviyesi 6 yaş olan bir çocuk cinsel organlar veya bebeklerin nasıl doğup dünyaya geldiğiyle alakalı sorular yöneltebilir. Yöneltilmiş olduğu bu sorular 6 yaş zihinsel seviyesi için beklenen normal sorulardan bazılarıdır. Böyle çocuklara gelişimsel seviyelerine göre tepki ve eğitimler verilmelidir (Adler, 2009).

Özellikle engelliliği olan birey için, cinsellik gelişimine odaklanan eğitim programlarına ihtiyaç vardır. Tüm işlevsel düzeydeki kişiler, bedenleri, hakları ve toplumdaki etkileşim yöntemleri hakkında bilgi ister. Ancak bu eğitimle bireyler özerklik kazanabilir ve hayatları üzerindeki kontrollerini artırabilir. Resmi ve gayri resmi eğitim seçeneklerinin birleşimi, en az kısıtlayıcı çevre koşullarında bireyin tüm ihtiyaçlarına en iyi şekilde hizmet edecektir (Clatos ve Asare, 2016).

Cinsel eğitimde bazı davranışların çocuklar için uygun olduğu düşünülmektedir Bu davranışlar şu şekildedir:

- Banyo yapan birini gördüğünde ilgi ile izlemek.
- Cinsel organlar, göğüsler hakkında sorular sormak.
- Doktorculuk oynamak.
- Arkadaşları ile cinsellik hakkında konuşmak.
- Giyinirken ve banyo yaparken yalnız olmak istemek.
- Kızsa erkek, erkeksen kız arkadaşı olduğunu söylemek.
- Cinsler arasındaki farkları merak etmek.
- Ayıp şakalar ve sözler duyduğunu söyleyerek, bunları tekrarlamak istemek.
- Karşı cinsten birini rol gereği taklit etmek.

Bütün bu sayılan davranışlar çocuğun gelişim seviyesine göre normal olabilecek davranışlardandır. Bir kişiyi sorunlu olarak belirtmeden önce bir takım noktalara dikkat edilmelidir. Bunlar:

- Şiddet,
- Zekâ düzeyine uygunluk,
- Sıklık ve sürekliliktir.

Cinsel kimlik ise bireyin gelecek yaşantısı açısından çok önemlidir. Bu açıdan bireyin cinsiyet farkındalığı ve kendi cinsiyeti doğrultusunda davranışlar göstermesi bunun bir parçasıdır. Bu noktada kişinin kendi cinsiyetinden memnun olması, böyle yaşamaktan mutluluk duyması çok önemlidir. Anne babalar genellikle çocuk sormadan önce cinsel eğitim verme gereksinimi duymazlar. Çocuklar üç yaşına doğru cinsellikle ilgili konuları merak etmeye ve sorular sormaya başlarlar. Bu yaştaki çocukların cinsellikle ilgili merak ettikleri ilk konu kızlar ve erkekler arasındaki bedensel farklılıklardır. Böyle bir durumda çocuğa kızların ve erkeklerin farklı canlılar oldukları, bu yüzden bedenlerinde farklılıklar olduğu, bu bedensel farklılığın eksiklik ya da fazlalık olarak görmemesi gerektiği söylenebilir.

Yavuzer'e (2012) göre, çocuklarda cinsel eğitim, çocuğun toplumsal kurallara uymasını sağlamanın yanında, bireyin sevgi ile tüm gelişimini ve özellikle cinsel güçlerini ayarlamasını, karşılıklı mutluluk için bunlardan yararlanmasını sağlamaktır. Bir başka bir deyişle, cinsel eğitimin amacı, bilgi ve beceri sağlayarak bireylerin cinsel kimliğinin farkına varıp, cinselliğin, doğal bir süreç olarak algılaması, şimdi ve gelecekteki cinsel sağlıklarını korumaktır (Bulut ve ark. 2003; Zihinsel Engelliler Aile Eğitim Rehberi, 2007).

Zihinsel engelli çocukların aileleri arasında Blachman'ın (1991) yaptığı bir günlük bir atölye çalışması, ebeveynlerin küçükler arasında cinsellik eğitimine yönelik davranışlarındaki değişme ve iletişim becerilerinde önemli bir gelişme olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte, çalışma, ebeveynlerin insan cinselliği hakkındaki bilgilerinde önemli bir iyileşme bulamamıştır. Sınırlı sayıda çalışma ve tutarsızlıklarından ötürü, bu ebeveynleri engelli çocuklarını cinsellik konusunda eğitmeye yardımcı olmak için daha fazla çalışma yapmak zorunludur (akataran Clatos ve Asare, 2016).

Clatos ve Asare, (2016)'ın yaptığı çalışmada, belirli bir cinsellik eğitim programıyla, özürlü çocukların ebeveynleri, cinsellik hakkında özürlü çocuklarını eğitmelerine veya konuşmalarına yardımcı olabilecek gerekli bilgi ve beceri setlerini edineceğini gösteriyor, cinsellik eğitimi, cinsel iletişim davranışı, cinsellik eğitimiyle ilgili bilgi ve öz yeterlik açısından müdahale ile puanlama arasında pozitif bir korelasyon vardı. Eğitim, cinsel iletişim davranışını ve özürlü çocukların ebeveynleri arasında cinsellik eğitimiyle ilgili artan bilgiyi başarıyla tanıtmıştır.

Clatos ve Asare, (2016) şu çalışmalarla desteklemişlerdir: Kirby'nin (1984) bir cinsellik eğitim programının ebeveynlerin bilgisini arttırdığı sonucunu desteklemekle birlikte, sağır çocukların ebeveynleri ile ilgili bilgi bakımından önemli bir farklılık olmadığı sonucuna varan Fitzgerald ve diğerleri (1983) ile tutarsızdır. Bu çalışmada daha fazla ebeveyn cinsel eğitim hakkında bilgi sahibi olduklarını ve çocuklarına cinsellik eğitimi sunmaktan daha emin olduklarını bildirmiştir (Clatos ve Asare, 2016).

Cinsel eğitim programları aşağıdaki alanlara odaklanmalıdır:

Cinsellik eğitime ilişkin inançlar

Cinsellik eğitime yönelik tutumlar

Cinsel iletişim davranışı

Cinsellik eğitimiyle ilgili bilgi

Cinsellik eğitiminin öz yeterliği

Cinsellik eğitimiyle ilgili değişim evreleri

Cinsel eğitim, engelli bireylerin sağlıklı gelişiminde önemlidir.

2.1.6.Cinsel Eğitimin Önemi

Neredeyse bütün çocuklar argo veya küfür sayılabilecek çeşitli sözcük bilir ve sarfederler. Fakat özel gereksinimli çocuklar bu sözcükleri nerede saklayıp nerede kullanacaklarını bilemedikleri için normalden fazla dile getiriyor gibi düşünülebilirler. Öncelikle ebeveynler iyi modeller göstermeye özen göstermelidirler (Yavuzer, 2001).

Çocuklarının söylenilen sözün anlamını bilip bilmediği ve biliyorsa niçin kullanmak istediğine dikkat edilmelidir. Kullanılması istenmeyen kelimenin yerine kullanabileceği alternatif sözcükler gösterilmelidir. Sunulan bu alternatif kelime çocukla birlikte araştırılabilir (Yavuzer, 2001).

Regl dönemi, ergen yaştaki özel gereksinimli kızlar için fazlasıyla önemli bir konudur. Bu dönemdeki genç kızlar kesinlikle konuyla alakalı daha önceden bilgilendirilmeli ve psikolojik olarak kendilerini hazırlamalıdır. Artık genç kızlığa adım attığı, vücudunun büyüyüp olgunlaştığı için bu durumun yaşandığı anlatılmalı ayrıca temizlik ve bakım hususunda da bilgilendirilmelidir (Adler, 2009: s14). Genç kızlığa adım attığı ilk regl döneminde, erkek çocukların erkekliğe adım attığı sayılıp bilinen sünnette olduğu gibi küçük bir kutlama yapılabilir.

Kişiliğimizin ve yaşamımızın en önemli parçasından biri de cinselliktir. Özel gereksinimli veya normal bütün kişilerin cinsel konularda bilgilendirilmeye gereksinimleri olduğu ve tabiki yaşlarına, ahlaki değerlerine ve kişisel özelliklerine, toplum içindeki konumlarına göre değişiklik gösterse de cinselliği yaşamaya haklarının var olduğu unutulmaması gerekir.

Ergenlik döneminde cinsel eğitimde daha dikkatli olunmalıdır. Bu dönemde çocuğa kendi bedeni üzerindeki hakimiyeti, iyi ya da kötü dokunuşlar arasındaki farklar, kendi izni olmadan dokunulması öğretmek çok önemlidir. Çocuğun bedenine saygı duymak da önemlidir. Örneğin giyinirken vb. ondan izin istemek önemlidir.

2.1.7.Özel Gereksinimli Çocuklarda Gelişim Dönemleri

Cinsel gelişim, bireyin hayatında 10-19 yılları ergenlik dönemini kapsar (Kök ve Akyüz,2015). Ergenlik, evrensel olarak hayatın en karmaşık zamanı ve geleceğe bakışın gelişmeye başlaması şeklinde ifade edilir. Bütün normal gelişim sergileyen kişiler için olduğu kadar özel gereksinimli kişiler için de izlenebilen ve izlenemeyen bir takım farklılıkla baş edilmesi gerekli olan güç bir aşamadır (Freddy,2010).

Zihinsel engelli çocuklar kontrol edilemeyen davranışları gösterebilirler; cinsel organla oynamak, başka bir nesneye sürtmek, dudaklarını öpmek, karşı cinsteki göğüslere ya da cinsel organlara ulaşmak, herhangi bir yerde soyunmak ve ergenlik çağında kontrolsüz mastürbasyon yapmak (aktaran Kök ve Akyüz, 2015,s.158).

Bu çocuklar cinsel bilgi ve deneyimleri aileleri ile paylaşmada zorluklar yaşamaktadırlar (aktaran Kök ve Akyüz, 2015,s.158). Bu nedenle, engelli çocuklar topluluğa katılımcı bir birey olarak yaşamaya devam etmek için ve yaşlarına uygun olarak fiziksel, psikolojik ve cinsel ihtiyaçlarını karşılamak için ebeveynlerinin desteğine ihtiyaç duymaktadırlar (aktaran Kök ve Akyüz, 2015,s.158).

Özel gereksinimli kızların ve erkeklerin bu dönemdeki gelişmeleri, yaşlılarıyla aynı dönemlerde gerçekleşir. Erkeklerde testis boyunda büyüme, koltuk altı ve cinsel bölgelerde kıllanma, ses kalınlaşma, skrotumda kırıxıklıkların meydana gelmesi, omuzlarda genişleme ve geceleri sperm boşalımları en belirgin değişimlerdir. Kızlarda ilk olarak cinsel bölge kıllanması, koltuk altı kıllanması, kalçanın genişlemesi, göğüslerin büyümesi ve aylık kanamaların gerçekleşmesi meydana gelmektedir. Bu nedenle özel gereksinimli ergenlerin vücutları üzerinde meydana gelen değişimlerle başa çıkabilmeleri ve bunlara uyum sağlayabilmeleri için anne ve babanın desteğı son derece önemlidir.

Zihinsel özörlü çocukların gelişim evreleri ve aileleri için ortaya çıkabilecek konular için verilen özel eğitim ve danışmanlık, çok disiplinli bir yaklaşımı gerektirir. Toplumdaki sağlık hizmetleri engelli çocukların ve ailelerinin sorunlarının üstesinden gelmek için önemlidir. Bununla birlikte, özel eğitim ve danışmanlık Türkiye'de özel eğitim kurumlarında disiplinlerarası bir yaklaşımla özörlölere ve ailelerine verilen hizmetler yeterli ve istenilen seviyede değildir. Aile yardım modelleri geliştiren hizmetler engelli çocukların ve ailelerinin sorunları ve karar vermeye yardımcı olacak çalışmalar sağlanan hizmetlerin faydaları bu nedenle gereklidir (Kök ve Akyüz, 2015).

Araştırmalar, aileler için aile eğitim programlarının özörlü çocukların fiziksel, cinsel ve psikolojik gelişmeleri üzerinde kritik bir rol oynadığını göstermektedir (aktaran Kök ve Akyüz, 2015). Diğer yandan ailenin özel eğitim sürecine katılımı hem özörlü çocuk hem de ebeveynleri için çok faydalıdır (aktaran Kök ve Akyüz, 2015). Bununla birlikte, birçok ölkede zihinsel ve fiziksel engelli çocukların aileleri ve aileleri için bir çözüm bulunması, desteklenmesi ve bulunmasında yetersizlikler bulunmaktadır (aktaran Kök ve Akyüz, 2015).

Ebeveynler ayrıca özörlü çocuğun gelişim evreleri boyunca karşılaştıkları sorunlarla baş etmelerine yardımcı olmak için mesleki eğitim ve danışmanlığa ihtiyaç duymaktadırlar (aktaran Kök ve Akyüz, 2015) Birçok çalışma, ebeveynlerin özörlü çocuklarının yaşadığı fiziksel, psikolojik veya cinsel sorunları görmezden geldiğini göstermiştir (Kök ve Akyüz, 2015).

Özel gereksinimli çocuklarda ergenlik döneminde kızlarda aylık kanamaların olması, erkeklerde uyku dönemi boşalmaları ebeveynlerin en fazla tedirgin eden durumlardır (Hull, 2006). Erkeklerde sperm boşalmaları konusu özellikle ele alınmalı,

kızlarda ise aylık kanama süreci ele alınarak ebeveynler tarafından özel gereksinimli çocuklara özel eğitimler verilmelidir.

Özel gereksinimli kız çocuklarda cinsel eğitim sürecinin bedenlerde fiziksel değişim başlarken eğitime başlanması önemlidir. Bunun için faydalı olabilecek bazı uygulamalar şöyledir;

- Ebeveyn, özel gereksinimli çocuğuna kanamanın sadece kendisini ilgilendiren bir durum olduğunu ve bunu kimseyle paylaşmaması gerektiğini öğretmelidir.
- Ebeveyn özel gereksinimli çocuğunda kanama gerçekleştiğinde gereken tıbbi desteği sağlamalıdır.
- Ped kullanımını tüm ayrıntılarıyla anlatmalıdır.
- Annenin ve aile içinden bayan bir yakın (abla gibi) ped kullanma şeklini görmesini sağlayabilir.
- Drama ile bir evcilik oyunu içinde ped kullanımını özel gereksinimli çocuğun denemesini sağlayabilirsiniz.
- Ped kullanımı konusunda oyuncak bebeklerde kullanılabilir ya da önemini hikayesleştirerek anlatabilirsiniz.
- Ped kullanımına kısa sürelerle yapılandırılmış ortamda başlayabilirsiniz.

Özel gereksinimli çocuklarda ergenlik döneminde mastürbasyon özel bir ihtiyaçtır, bu hususta özellikle babaya veya konusunda uzman özel bir eğitime önemli bir görev düşer. Çocuğun cinsel bölgeyi uyararak kendini keşfetmenin normal ve sağlıklı bir aşama olduğunu anlatmak son derece önemlidir. Cinsel gelişim sürecindeki bir erkek çocukta mastürbasyon oranının genel nüfus ile karşılaştırıldığında özel gereksinimli çocuklarda yüksek oranlarda olduğunu görmek mümkün değildir. Bu noktada zaman zaman bazı aileler bu durumun cinsel sapma olduğunu düşünerek umutsuzluğa kapılmaktadırlar. Oysaki mastürbasyon uygun zaman, uygun ortam ve uygun dönemde yapıldığında sorun edilmesi gereken bir neden değildir (Richard, 2004). Fakat kontrol altına alınmakta güçlük çekilen bir durum haline gelmişse bir uzmana danışılarak tıbbi bir müdahalede bulunulabilir.

Ergenlik, önemli nörolojik, bilişsel ve sosyopsikolojik gelişme ile karakterize edilir. Ergenlik döneminin ilerlemesi ile ebeveynlerle geçirilen zaman miktarı genellikle düşmekte, akranlarla harcanan zaman önemli derecede artmaktadır. Bununla birlikte, ebeveynler ergenlerin gelişimini etkilemekte kilit rol oynamaya

devam etmektedir. Ergen-ebeveyn bağının bilişsel, sosyal ve duygusal işlevleri üzerinde derin etkileri vardır (Moretti ve Peled, 2004).

2.1.8.Özel Gereksinimli Çocukların Aile Tutumları

Ailelerin özel gereksinimleri olan çocuklara tutumu çok önemlidir. Çünkü ailenin tutumu, çocuğun gelişim alanlarını özellikle cinsel gelişimlerini, doğru davranış ve rol model olma konularında etkilemektedir. Ailenin çocukların gelişim özellikleri ile ilgili yeterli bilgiye sahip olması ve özellikle de cinsel eğitim ve gelişim hakkında yeterli bilgiye sahip olması çocukların kişilik gelişimini etkilemektedir.

İlk olarak özel gereksinimli çocukların aileleri, cinsel gelişim, davranış ve tutum sergileme konularında yeterli bilgi ve birikime sahip kurumlar tarafından bir programa tabi tutulup doğru bir şekilde eğitilmelidir. Çocukta problem sayılabilecek her davranış aile tarafından gizlenmek yerine profesyonel yardım alınmalı ve bulunan engelle ilgili uzmanlara başvurulmalıdır (Adler, 2009).

Eğitimlerin özel gereksinimli çocuklarda birçok davranışı ve tutumu geliştireceği ailelerin unutmaması gereken önemli bir konudur. Bu yüzden ailelerin zaman zaman çocukların problemleri ile ilgili profesyonel yardıma ihtiyaç duymaktadırlar ve bu sorunlarla ilgili uzmanlara başvurmaları önerilmektedir (Adler, 2009). Eğitimlerin özel gereksinimli çocuklarda birçok davranışı ve tutumu geliştireceği ailelerin unutmaması gereken önemli bir konudur.

Özel gereksinimli çocukların ailelerinin pedagojik tedbirler bulunabileceği gibi, ayrıca bu çocuklara cinsel eğitim alanında interdisipliner tutum göstermelerinde fayda vardır. Bu nedenle ailelerin çocuklarıyla sıkı iletişim içinde olmaları son derece önemlidir. Bu anlamda örnek vermek gerekirse özel gereksinimli çocukların aileleri genellikle çocuklarını yaşlarına uygun giyindirmezler (Adler, 2009).

Bu zaman zaman yaşa göre daha çocuksu ve bebeksi kıyafetler, zaman zaman ise yaşından çok daha büyük kıyafetlerin seçimi ile ilgilidir. Bu tarzda yanlış kıyafet seçimleri bile çevre tarafından farklı algılanmakta ve çocuğun içine kapanık bir birey olmasına neden olabilmektedir.

Aileler, çocukları için planlayacakları özel cinsel eğitim sürecinden temel yaklaşım ve kriter modeli; özel gereksinimli çocuğun zihinsel kapasitesine veya

düzeyine uygun örnek öğretim modelleri ile bir eğitim süreci geçirmek ve planlamak olmalıdır (Monica, 2006).

Ayrıca gerçekleştirilecek bu eğitimin parça parça gerçek yaşam şartlarına uygun olarak ve bazı kalıplara bölünerek eğitimin gerçekleştirilmesi, özel gereksinimi çocuğun bu süreci daha kolay, daha rahat ve daha verimli tamamlamasını neden olacaktır.

Özel gereksinimli çocuklara eğitimler verirken aileler bazı zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Karşılaşılan bu zorluklarda ailelerin sergileyeceği, göstereceği tutum ve davranışlar oldukça önemlidir. Eğitim sürecinde öğretilmek istenen konunun özel gereksinimli çocuğu kısa sürede öğretilmeyeceği ve bunun bir süreç gerektireceği önemli bir gerçektir. Bu nedenle eğitim sürecinde aileler sükuneti ve sakinliğini korumalı, çocuğun direnç göstereceği noktalarda yanlış bir davranış ve tutum sergilememelidir (Hull, 2006).

Aileler eğitim sürecinde çocukla göz kontağı kurmalı, ses tonunu doğru bir şekilde ayarlamalı ve çocuğun süreci tamamlayabilmesi için motive edici olmalıdır. Ailenin bu noktada göstereceği ve sergileyeceği tutum, çocuk tarafından sürecin kolay veya zor atlatılmasına neden olacaktır.

Aileler eğitim esnasında sık sık benzetmeler ve betimlemeler yapmalıdır. Benzetme ve betimlemelerle süreci yönetme eğiliminde ailelelerin sergileyeceği tutum, özel gereksinimli çocuğun yapacağı olumsuz bir hareket ve davranışa yol açmayacaktır. Birçok araştırma, ailelerin cinsel eğitim aşamasındayken birçok zorlukla karşı karşıya kaldıklarını ve özel gereksinimli çocuklara ailelerin cinsel eğitim verme konusunda oldukça yetersiz kaldığını göstermektedir (Hull, 2006).

Cinsel gelişim sürecine gelmiş bir çok çocuk bu evrede arkadaş çevresinden merak ettiği birçok sorunun cevabını kendince bulabilirken, bu durum özel gereksinimli çocuklarda arkadaşları az olduğundan tam tersidir. Arkadaşı az olan veya olmayan özel gereksinimli çocuklar, cinsel anlamda öğrenmek istedikleri ve cevabını aradıkları soruları en kolay ve doğru yolla ancak anne ve babalarından öğrenebilirler.

Özel gereksinimli çocuklar, engellerinden dolayı kendilerini kendi akranlarından ayrı tuttukları için genel olarak içe kapalı ve yalnız büyürler. Bu anlamda özel gereksinimli bir çocuğun sadece cinsel konularda değil sohbet kurma

aşamalarında bile yaşlılarıyla zor iletişim kurdukları önemli bir gerçektir. Bu neden ailelerin bu noktada sergileyecekleri tutum özel gereksinimli çocuklar için tamamlayıcıdır (Adler, 2009). Anne ve babasından cinsel eğitim konusunda bilgi alamayan özel gereksinimli çocuk bilgi kaynağı olarak medyayı kanallarını kullanabilmektedir. Bu özel gereksinimli bir çocuk için bazı riskler ve tehditler doğurabilir. Çocuğu bir medya kanalı aracılığıyla bulacağı öğrenim modeli doğru olmayabilir ve ayrıca çocuğun medya yoluyla bulacağı bir takım bilgiler çocuğun soru sorma sürecini de ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle özel gereksinimli çocukların cinsel eğitimleri son derece önemli ve ailelerin sergileyeceği tutumlar oldukça değerlidir (Adler, 2009).

Özel gereksinimli çocuklarda cinsel eğitim ailelerin tutumlarına bağlı olarak bazı değişiklikler ve farklıklar doğurur. Bazı çocuklar cinsel eğitim evrelerini ailelerin tutumlarıyla hızlı, kolay ve cinsellik hakkında birçok şeyi öğrenmiş olarak geçirirken, bu evrede çocuğa özel bir tutum geliştirmemiş ailelerin çocukları süreci çok daha zor atlatabilmektedir. Bu bazı tehlikeleri de beraberinde getirir (Monica, 2006).

Çocuk birinci derece yakınlarına ve akrabalarına, arkadaşlarına veya ailenin bir sosyal ortamda bulunduğu zamanda oradaki herhangi birine cinsel anlamda bir davranış sergileyebilir. Bu gibi olumsuz bir süreç geçirildiğinde daha ailenin tutumu çocuk için oldukça önemlidir. Ters verilen bir tepki, bir tutum öğretme sürecini olumsuz noktalara götürebilecekken, olumlu bir tutum öğretim sürecini daha doğru noktalara taşıyacaktır.

2.1.9.Cinsel Eğitim ile Tuvalet Eğitiminin Bağlantısının Önemi

Sağlıklı gelişen bir cinsel eğitim dönemi içinde tuvalet eğitimini kazandırmak, çocuğun çocuğun ileriki yaşantısında mutlu bir birey olmasında çok önemli rol oynar. Çocuğun cinsel eğitimi tuvalet eğitiminden ayrı tutulamaz. Çünkü çocuk tuvalette, hem kendi cinsel organını tanır hem de karşı cinsin cinsel organını görür ve merak eder. Yetişkinleri giyinip soyunurken, banyo yaparken görmek ister. Kendi bedeniyle yetişkinlerin bedenlerini karşılaştırır. Buna yönelik sorular sorar. Bu tür bir merak yetişkinler tarafından normal algılanmalıdır. Bu aşamada önemli olan “Sen daha küçüksün, anlamazsın, bunları sorman ayıp!” yerine çocuğun anlayabileceği cevaplar vermektir. Bu cevaplar çocuğun yaşına uygun ve tek cümlelik cevaplar olmalıdır. Çocuk bu soruları aklına geldiği an sorar ve hemen cevap verilmesini bekler. Bu

durumda yetişkinin sakin, olumlu ve soruları cevaplayıcı olması önemlidir. Eğer yetişkin o an cevap veremeyecek durumdaysa çocuğa, “Bu konuyu seninle daha sonra konuşalım vb.” diyerek en kısa sürede cevaplamak üzere zamanı ertelemesi, yanlış ve kaçamak cevaplar vermesinden çok daha iyidir. Çocuğun her an sorabileceği sorulara birkaç örnek verebiliriz (NDSS, 2017):

Örneğin; cinsiyetlerinin farklı olduğunu anlamaya başladıklarında, “Neden benim pipim yok?” ya da “Neden kızlar oturarak çiş yapıyorlar?” sorusuyla karşılaşabilirsiniz. Ona; “Çünkü kızlar ve oğlanların fiziksel görüntüleri farklıdır. Kızların organları büyüdülerinde çocuk doğurabilmeleri, oğlanların organları da büyüdülerinde baba olabilmeleri için böyledir.” şeklinde cevaplanabilir.

“Bebek nereden çıkar?” sorusuna; “Bebek annenin karnındaki yuvada dışarıya çıkma zamanı gelinceye kadar büyür. Bebek annenin karnındayken çok küçüktür ve annedeki bir delikten kolayca dışarı çıkabilir.” şeklinde cevap verilebilir. Çocuk cinsellikle ilgili sorularına cevap verildiğinde, konuyu henüz kavrayamasa bile sorularına cevap alabildiği için rahatlar ve bir süre konuyu unuttur. Yetişkin, çocuğun kafasını karıştıracak abartılı benzetmelerden kaçınmalıdır. Doğum olayını açıklarken, cinsiyet farkını vurgulamalıdır. Kız çocuk ve oğlan çocukların neden farklı cinsel organlara sahip olduklarını daha açıklayıcı anlatmalıdır (Yavuzer, 2002).

Çocuklar iki yaşında cinsel organlarını, oğlan ve kız olarak cinsiyet farklarını tanımaya başlarlar. Anüs ve cinsel organlarının fizyolojik gelişimi de tamamlanmış olur. Bu dönemde çocukların kendi kendilerine ve cinsel yapılarına duyarlılıkları arttığı için yetişkin, çocuğun bedeninin hassas olan yerlerini gereksiz uyarılardan, sıkı ve dar elbiseler giydirmekten, cinsel organlarıyla oynamaktan, anüsten ateş ölçmek gibi davranışlardan kaçınmalıdır.

Üç-altı yaş arası dönemde çocuk yeni keşfettiği bedeni ve cinsel organını dokunarak ve oynayarak tanımak ister. Dokunarak hiç tanımadığı yeni duygularla karşılaşır. Çocuğun bu davranışına mastürbasyon denir. Fakat çocuk bunu bir yetişkin gibi bir tatmin aracı olarak kullanmayı bilmez. Ancak bu yolla bedensel özelliklerini tanır ve duygusal tepkilerini fark eder. Çocuklar mastürbasyonu yastığa, dolgu oyuncaklara, yatağa ve yere sürtünerek yapabilirler. Mastürbasyondan sonra yorgun

düşerler. Bu yolla haz almayı ve uyarılmayı da öğrenirler. Uzmanlar bu yolla kendi bedenini tanımının yararlı olduğunu söylemektedir (Savaşır ve Boyacıoğlu, 1996).

Toplumda mastürbasyon farklı yorumlanarak, oldukça katı biçimde karşılanmaktadır. Ve bu davranış yasaklanmaktadır. Böyle durumlarda çocuğa “Dokunma o pis, terbiyesiz, bir daha oranla oynarsan keserim” gibi sözler söylenmemelidir. Bu tarz davranışlar çocuğun bocalamasına “Organımı kaybedeceğim.” korkusuna kapılmasına ve cinsiyetiyle yasak arasında bir ilişki kurmasına neden olur (Pernoud,1982).

Çocuk her zaman öğrenmek ister; fakat çocuk için yeni bilgileri öğrenmenin uygun bir zamanı vardır. Çocuk öğrenme isteğini yetişkiye gösterir, yetişkin de hisseder ve anlar. Bu sürecin gelişmesinde her çocuğun kendine ait özelliklerinin etkili olduğu unutulmamalıdır. Her çocuk gelişim basamaklarını kendi özelliklerine göre yaşar. Gelişim basamaklarının her biri bütünün parçalarını oluşturur.

Her çocukta, bedensel, zihinsel, psikomotor, dil, sosyal, duygusal gelişim dönemlerinde yaşananlar, çevre şartlarına ve kalıtsal özelliklere göre farklılık gösterebilir. Bu nedenle gelişim ve öğrenme sürelerinin hangi ay ya da yıla denk geldiği konusunda kesin bir tarih yoktur. Sadece uygun yaş aralıkları belirlenebilir. Çocuğun içinde bulunduğu yaş, gelişiminin izlediği yol açısından önemli ipuçları verir. Çocuk her gün hatta her saat yeni bir şeyi keşfeder, tanır ve öğrenir. Gelişme ve öğrenme süreci içinde hayatı boyunca kullanacağı alışkanlık ve becerileri de kazanır. Her yeni davranış ve becerinin kazanılmasında yetişkinin iletişim kurarken kullandığı dili ve çocuğa karşı davranışları çok önemlidir. Çocuklar erken çocukluk dönemi olarak tanımlanan 0-6 yaş arasındaki dönemde ilk ve temel eğitimlerini aileden almaktadır.

2.1.10.Down Sendromlu Çocuklarda Tuvalet Eğitimi

Ulusal Down Sendromu Derneği, websitesinde “Çocuğunuza Yardım Etme” makalesinde Down Sendromlu çocuklara yönelik tuvalet eğitimi yöntemlerini şöyle açıklamaktadır (NDSS, 2017).

“(...) Down Sendromu dış görünüşten dolayı hemen teşhis edilir. Down Sendromlu çocuklar 4 -5 yaşlarında gün içerisinde tuvalet eğitimini değişik şekillerde alırlar. Diğer çocuklar için uygulanan yöntemleri Down Sendromlu çocuğunuz için de deneyebilirsiniz sadece biraz daha fazla egzersiz yapmanız gerekecektir. Bu da öğrenme güçlüğüünün getirdiği bir dezavantajdır. Gün içinde hep belirli saatlerde, örneğin yemeklerden sonra tuvalete götürmek faydalı olabilir. (...)”

1. Adım: Bir Çocuğun Hazırlık Durumu Belirleme

Birçok ebeveyn, çocukları için tuvalet eğitim programına başlamaya heveslidir. Bununla birlikte, bazı ebeveynler çocukları hazır olmadan başlamaya hazır olabilir. Bir çocuğun görüntülemesinden önce başlayan gerekli hazırlık işaretleri, çocuğun bu beceriyi öğrenmesi ve çocuğun yaşadığı başarı miktarını azaltması için gereken süreyi büyük ihtimalle artıracaktır. Çok erken başlamak tuvalet eğitimiyle ilgili istenmeyen davranışların artması ve ebeveyndeki hayal kırıklığı düzeyinin yükselmesi gibi başka sorunlara da yol açabilir. Tuvalet eğitim sürecini kolaylaştırmak ve bunun herkes için olumlu bir deneyim olmasını sağlamak için, ebeveynlerin çocuğun tuvalet hazırlığı becerilerini değerlendirmeleri önerilir. Hazırlığın önemli işaretleri şunlardır:

Yaş - Çocuk uygun yaşa ulaşmıştır. İkinci doğum gününden sonra tuvalet eğitimine başlamak için beklemek önerilir. Down sendromlu çocuklar için üçüncü doğum gününden sonraya kadar süreci başlatması bekleniyordu. Yaş, hazırlığın önemli bir bileşeniyken, ebeveynler tuvalet eğitimi alırken de diğer faktörleri dikkate almalıdır.

Mesane Kontrolü - Çocuğun boşalması sırasında mesanesini tamamen boşaltması ve gün boyunca en az bir buçuk saat boyunca kuru kalması gerekir. Öngörülebilir Çöp Kalıpları - Çocuğun barsak hareketleri düzenli ve tahmin edilebilir bir patern izler. Motor Becerileri - Çocuk, tuvaletten bağımsız olarak yürümek ve nesneleri toplamak için yeteneklerini gösterir.

Davranış - Çocuk, tuvalete (veya tuvalet sandalyesine) rahatça iki ila beş dakika oturabilir. Tuvalete otururken tercih edilen kitaplara bakmaları veya tercih edilen oyuncaklarla oynamalarına izin verilebilir.

Öğretim Hazırlığı - Çocuk, birkaç basit yönergeyi takip edebilir (örneğin oturun). İhtiyaçları Belirtiyor - Yüz ifadeleri, duruşları, hareketleri, resim veya kelimeleri kullanarak çocuğun tuvalete gitmeye ihtiyacı olduğunu gösterir.

2. Adım: Hazırlığınızı Belirleme

Bir tuvalet eğitim programına başlamadan önce, ebeveynlerin etkili bir program uygulamak için zamanı ve gayreti göstermeye hazır olmaları gerekir. Eğer çocuğu gerekli hazırlık işaretlerini gösteriyorsa, ancak kendi programları, çocuğunu her gün tutarlı bir programla tuvalete götürmek için gereken süreyi belirtmiyorsa, zamanlamaları izin verene kadar başlamak için beklemek isteyebilirler.

Ebeveynlerin çocuğunuzun mesane kontrolünü, gitme ihtiyacını gösterme yeteneğini ve iş görme desenini değerlendirmelerine yardımcı olacak bir form bulunmaktadır. Her 30 ila 60 dakikada bir, anne-baba çocuğunun bezini kontrol etmelidir. Daha sonra çocuğun gitmesi gerektiğini belirttiği her ilgili zaman dilimine bir onay işareti koyabilirler. Verileri iki hafta tutmalıdır. İki hafta bittikten sonra, çizelge çocuğunun sürekli olarak bir buçuk saat boyunca kuru kaldıysa, devamlı bir ihtiyaç gösterdiyse ve bir işeme şekli gösterdiyse çocuğunuz tuvalet eğitimine hazır olabilir. Veriler iki haftalık sürenin sonunda çocuğun gerekli becerileri göstermediğini gösteriyorsa, ebeveynler daha ileri bir tarihte verileri almaya veya durdurmaya ve yeniden başlatmaya karar verebilir.

Ergenlik aşamasında gece sperm boşalmaları, aylık kanamaların idaresi ve mastürbasyon ebeveynleri en çok endişelendiren durum olarak görülür. Erkeklerde sperm boşalmaları, kızlarda aylık kanama dönemi üzerinde durulmalı, ergenlere bu hususta eğitim ve bilgi verilmelidir.

2.1.11.Olağan Gelişim Gösteren Çocukların Cinsel Gelişimleri

Çalışmanın bu kısmında ergenin bitirmesi gerekli olan gelişimsel işlevlerinin yaşamında oluşturmuş olduğu etki ele alınacaktır. Ayrıca, ebeveynler ile diyalog kurmanın yansımaları, gelişimsel işlevleri uygulama ile psikolojik sorunlar arasındaki ilişki de konu olacaktır. Ergenlik aşamasının karışık ruhsal hususlarına bakıldığında ortaya sağlıklı ve dengesiz bir görünüş çıkar. Bunlar: asabılık, aniden tepki verme, hemen sevinip, hemen üzülme, öfke patlamaları, endişe, bencillik, kararsızlık, güvensizlik, coşku ve içe kapanma arasında gidip gelmeler ve daha fazlası. Benzer

şekilde, sayılan bu niteliklerin tümü herhangi bir yetişkinde toplandığı zaman o bireye ruhsal sağlığında bozukluk veya uyumsuzluk teşhisi konabilir.

Yörükoğlu (1994) ergeni değerlendirme ölçütlerinin değişik olduğunu ve bu dönemin uyumsuzluğunun bir sağlık göstergesi olarak ifade edilmesinin altını çizer.

Ebeveynleri ve başka yetişkinler tarafından ergenler, tam anlamıyla bir erişkin ne de çocuk olarak algılanmakta ve ergenin neleri başarabilecekleri veya başaramayacakları hususunda birbirinden başka görüşler ortaya koymaktadırlar. Hatta ergen kişinin kendi bakış açısıyla kendisi ile, başka insanların bakış açısındaki kendisi arasındaki uyumsuzluk da kişinin kimlik bunalımına girmesine sebebiyet vermektedir (Kulaksızoğlu, 1999).

Çocukluk zamanında olduğu gibi, ergenlik zamanında da bir takım gelişimsel işlevlerin uygulanması gerekir. Gerçekleştirilmesi gereken bu gelişimsel işlevler genelinde sosyal çevre tarafınca ölçülür ve tüm toplumda ergenlik sürecine dair farklı çeşitlerden beklentiler görülebilir. Örnek vermek gerekirse; ergenin gelişim sürecindeki “bağımsızlaşma” hususu, kültürler açısından değişikliğin en açık şekilde gözlemlenebildiği bir konudur. Kişiselci toplumlarda genç kişilerin kendi kararlarını küçük yaşlarda alması ve özgür olarak davranması beklenilirken, kolektif toplumlarda geleneksel bakış açısı ile kararlar alındığı için, toplumun beklentisi, özgürlük durumunun daha ilerideki yaşlarda olması doğrultusundadır (Şahin ve ark., 2004).

Çoğu çalışmada bu süreçte yaşanan sorunların genelinin toplumsal kaynaklı sıkıntılar olduğunu ve ergen kişinin gelişim özellikleri dikkate alınarak incelenmesinin daha uygundur. Değişik kültürlerde yapılan araştırmalarda, ergenlik döneminin bir takım benzerliklerle birlikte kültüre dayalı önemli değişiklikler de gösterdiğini belirtmektedir (Akt. Özbay ve ark., 1992).

Ergenin yaşadığı sıkıntıların temelinde sosyal çevresi ile yaşadığı psikolojik sıkıntılarda, toplumsal beklentilerle kendisinden bekledikleri arasındaki ayrımların etkisinin olabileceği ifade edilmektedir (Hoffman, Cole, Martin, Tram ve Seroczynski, 2001).

Sosyo-kültürel çevrenin beklenti ve düşünceleri gelecek yaşımı ile ilgili alacağı kararlara etki edebilir. Yani, ergen ve sosyal çevre daima bir etkileşim içindedir. Bundan dolayı, bir toplumdaki ergen kişilerin ruh sağlığı sıkıntılarının belirlenmesi

sürecinde, o toplumun ergenleriyle alakalı algılarının, kalıplaşmış düşüncelerinin, beklentilerinin anlaşılması gerekir (Şahin ve ark., 2004).

Gelişimsel aşamalar arasındaki uyumluluk ilişkisini belirtmek adına yapılan çeşitli çalışmalar yapılmış olsa da, çocukluk ve ergenlik dönemindeki gelişimsel işlevlerin belirmesi, gelişmesi ve sonlanması hususunda yapılan çalışmalar oldukça az sayıdadır. Bundan dolayı bir çok yenilikçi araştırma, bir gelişimsel işlevin ötekilerini etkileme aşamasını açıklama yönünden fazlasıyla zayıftır (Roisman, Masten, Coatsworth, Tellegen, 2005).

Konuyla ilgili kaynaklar incelendiğinde, araştırmaların bir çoğunun, ergenlik döneminin gelişimsel işlevlerin tamamına yönelik değil, işlevlerin tek tek incelenmesi yoluyla ortaya çıkarıldığı görülmektedir. Bu sebeple, bu kısımda konu edinilen çalışmalar genellikle bağımsızlaşma, birleşme-ayrılma, özerklik, geleceği planlama (mesuliyet alma) gibi işlevler durumunda incelenmiştir.

Ergenler, hem ebeveynlerinden hem de yaşıtlarından duygusal ve sosyal destek gördüklerinde kötü olaylarla karşılaştıkları zamanlarda daha avantajlı durumdadırlar. Ergenler, gerek aileleri ile gerekse yaşıtlarıyla iyi ilişkiler içerisinde olurlarsa, bireysel ilişkilerle alakalı ve sosyal-kurumsal sıkıntılarla baş etmekte daha başarılı olurlar. Fakat, aileleri ile değil de yalnız kendi yaş grubundakiler ile araları iyiyse, gelecekle alakalı sıkıntılarla (okulda problemler yaşamak gibi) baş etmekte zorluk çekmektedirler. Ama kendi yaşıtlarıyla aralarında olan ilişkileri güçsüzse, bu gençler kendileri ve ilişkileri ile alakalı sıkıntı çekeceklerdir ve bunlara çözüm bulma hususunda başarısızlık göstereceklerdir (Palmonari, Kirchler , Pombeni, 1992).

Şayet ergen anne ve babası ile pozitif bir diyalog içerisindeyse fakat akranlarıyla iyi anlaşamıyorsa veya ebeveynlerini reddedip yalnız yaşıtlarına yöneliyorsa, gelişim döneminde sıkıntılar çekebilmektedir. Ebeveynin değerini reddeden veya aile üyeleri ile sık sık çatışma içerisine giren ergenler, bu eksikliği akranları ile yakınlaşarak gidermek isteyeceklerdir. Bu durum daha ileri olaylarda, kişilik bozukluğuna neden olabilir. Bir grubun bireyi olan çocuklar, zararlı davranışlarda bulunuyorlarsa, aileden uzaklaşma ve grupla çok yakınlık ayrıca sosyal uyumsuzluğa sebebiyet verebilmektedir. Gerek ebeveynleri ile gerekse yaşıtları ile iyi ilişkiler içerisinde bulunan ergenler bu süreci başarılı olarak tamamlayıp yetişkin durumuna gelebilmektedirler (Palmonari, Kirchler, Pombeni, 1993).

Ergenlik döneminin başka bir aşaması olan geç ergenlikte (lise sonrası) ise, ergenler evin haricinde kendi sorunlarının üstesinden gelebilen kişiler olarak bilinirler ve aile ile ergen çatışmasının düşük aşamada olması beklenilir. Orta ergenlik sürecindeki çatışmalara yönelik neticeler tam bir anlam belirtmemektedir, bir takım araştırmacılar çatışmaların seviyesinde artış olduğunu ifade ederken, kimileri de çatışmalarda durağanlık ve azalma olduğunu belirtmektedirler. Orta ergenlik aşamasında oluşan ve aile ile ergen çatışmalarının görünüşünde farklılıklara neden olabilecek geçişlere dair bir açıklama olmamaktadır (Dowdy , Kliwer 1999).

Ergenler yetişkinliğe doğru ilerledikçe, davranış ve tutumlarında daha özgür olabilmeyi veya kendi kendilerini yönetmelerine müsaade edilmesini isterler. Ergenler normal etkinlikler üzerinde kontrolü anne-babanın vermeyi düşündüğü zamandan daha erken istemeye başlar, bu da çatışmaları çoğaltır. Anne ve babaların davranış ve düşünceleri ağır değişiklik gösterir ve anne-babalar çocuklarının rahatlığı için önemli olduğu düşüncesindeki günlük mevzular üzerindeki kontrollerini bırakmayı ağırdan alırlar (Dowdy , Kliwer 1999).

Erkek çocuklar, aile içerisinde çok küçük yaştan başlayarak, özgürlük ve bağımsızlık kazanma, bununla birlikte zayıflıkla ilişkilendirilen duygularını saklama doğrultusunda yönlendirilmektedirler. Buna rağmen, kadın kimliği ile ilişkilendirilen duygularını ve bağımlılıklarını açıklayabilme özellikleri kızlar bakımından gerek sosyal destek alabilmeyi gerekse de sosyal destek verebilmeyi kolay duruma getirmektedir. Bundan dolayı erkeklerden ve kızlardan değişik davranış ile özelliklerin beklendiği cinsiyet işlevlerine dair eşit bir davranış görmek oldukça zordur (Berkem,Güvenç, 1997).

Problemlerle başa çıkma hususunda cinsiyet ayrıcalığı ile alakalı sonuçlar incelendiğinde; kızların sorunlarla başa çıkma hususunda sosyal destekten daha çok yardım aldığı, erkeklerin ise problemi göz ardı etme yolundan faydalandıkları belirtilmektedir. Kızların sorunlarla başa çıkma ile alakalı daha çok kaderci bakış açısına sahipken, erkeklerin ise sıkıntılar hakkında mizahdan yollardan faydalandıkları görülmektedir (Plancherel, Bolognini & Halfon, 1999). Buna rağmen, Türkiye'deki bir çalışmada kızların erkeklere nispeten daha çok sağlıklı başa çıkma yollarından yararlandığı belirlenmiştir (Çuhadaroglu, 2005)

Lewis ile Frydenberg (1994) 17-19 yaşları arasındaki ergenlerin problemleri ile baş etme yollarına baktıklarında; erkekler veya kızların çevrelerini farklılaştırma ya da değişik çözüm yolları üretme hususunda birbirlerinden ayrı olmadıklarını ifade etmişlerdir. Fakat kızlar erkeklere nispeten olumlu düşünmeye ve sosyal desteğe daha yetenekli görülmüştür. Kızların sıkıntının çözümünün kendilerinde olmadığını düşündüklerinden dolayı sıkıntıyı göz ardı etmeyi tercih ettikleri; erkeklerin ise tehlikeyi göze almada daha cesur olmaları sebebiyle sorunu gidermeye çalıştıkları belirlenmiştir. Ergenlikte problemlerle başa çıkma hususundaki cinsiyet ayrıkları üzerinde durularak yapılmış olan çoğu araştırma benzer neticeyi almıştır (Williams and McGillicuddy-De Lisi, 2001).

Ergenlik dönemi, zor ve stresli bir gelişim dönemi şeklinde ifade edilir. Bu aşamada ergenler hem fiziksel, hem de karşı cinsiyetle olan ilişkide zorluk, aile ve yaşlıları ile olan ilişkilerinde güçlükler, eğitimle alakalı talepler ve beklentiler, okulda arkadaşlık ettiği yaşlılarının değişmesi, okul ve kariyer hakkında tercih yapmak gibi düşünce farklılıkları yaşarlar. Bundan dolayı, ergenler hayatın çoğu aşamasına bakış daha çok sorunlarla baş etmek zorundadırlar.

Küçük yaştaki ergenlerin esas problemi ebeveynleri ile iletişim problemi yaşarken, ilerleyen yaşlardakilerin ise ana problemi daha çok okulla ve derslerle ilgili mevzulardır. Ayrıca, sosyal desteğin ve sosyal ilişkilerin varlığı stres etmenlerinin tarafını hızlı bir şekilde değiştirebilmektedir. Bundan dolayı yaşları küçük ergenler, büyük yaştakilere oranla daha çok stres altında olabilirler. Bunun nedeni ise, küçük yaşta stresi meydana getiren çoğu değişim aynı anda olmaktadır. Ergenliğin çeşitli dönemlerinde bireyler tarafınca kullanılan problemlerle başa çıkma yolları, zihinsel gelişmeye ve ergenliğin çeşitli dönemlerinde değişen sosyal destekle, yaşamın beklentilerine bağlı olarak farklılık belirtmektedir (Williams , McGillicuddy-De Lisi, 2001).

Lewis ile Frydenberg'in (1994) araştırma sonuçlarına göre, yaşları küçük olan ergenler stresle başa çıkmak için daha fazla çalışmayı ve akıllarını sorunlardan uzaklaştırmada kullanırken, ergenliğin ortasında olan kişiler; olumlu gözden geçirme, planlı sorun çözme, kendini kontrol etme ve mesuliyet alma yollarını kullanmaktadırlar.

Ergenlik dönemi gelişimsel görevlerinin genç tarafından tamamlanıp tamamlanmaması ergenin kendilik algısına etki etmektedir. Görevleri yerine getirme ile alakalı farkındalık seviyesi, ergenin stresle başa çıkmasını, sorun çözme yeteneklerini kullanmasını ve bununla birlikte psikolojik sorun yaşama olasılığını belirtmektedir.

2.1.12.Bilişsel Gelişim

Özel gereksinimli çocukların nörolojik düzenindeki yetersizliğin zihinsel oluşumu etkilemesinin neticesi olarak, çocuğun hareketleri, çevresinde bulunan kişilerle iletişimi, çevresini algılaması, öğrenmesi, koordinasyonu, konuşması ve ses çıkarması gibi çeşitli gelişimsel oluşumlar negatif doğrultuda etkilenebilir. Özel gereksinimli çocuklar normal gelişim belirten bebeklere oranla daha gevşek, pasif, çevrelerine ilgisiz, fazla huysuz veya sessiz oluyor olsa da, büyük çoğunluğu hayatlarının ilk birkaç ayında normal gelişim gösteren bebeklerden farksızlardır.

Özel gereksinimli çocuklar, normal gelişimli çocuklarla aynı düzeyde olmasına rağmen, gelişimsel hızları akranlarına oranla gecikmeli ve daha yavaş olabilmektedir (Philip, 1989).

Yaşanılan bu gerilik bazı çocuklarda daha az iken bazı çocuklarda da çok ağır bir tabloyla karşımıza çıkabilmektedir. Özel gereksinimli yeni doğan bebeğin beslenme bozukluğu, büyüme veya tiroid hormonu azlığı, ağır kalp sıkıntıları ve benzeri sıkıntıların yanında, fiziksel gelişimi (kilo artışı, boyunun uzaması vb.) de beklenen süreden ağır gerçekleşmektedir. Çocukta işitme ve görmeyle alakalı bir sorunun olması ve geç farkına varılması, tedavi olmasının gecikmesi gibi sebepler de öğrenme aşamasında yetersizliklere yol açmaktadır (Hull, 2006).

2.1.13.Sosyal Gelişim

Sosyal gelişim bireyin yaşam sürdürdüğü toplum tarafından kabul edilmeyi öğrenir. İletişim doğduğu andan başlar ve hayat boyu sürer (Kulaksızoğlu, 1999) . Ergenin, yalnız yaş olarak ilerlemeye veya boydan uzamayla olgunlaştığı söylenemez. Yetkinlik, bir takım belli bireylerarası deneyimler, eğitsel neticeler veya başarılar yöntemiyle ilerlemektedir (Adams, 1997).

Herhangi bir kişinin bugünün ve yarının problemleri ile başarılı bir şekilde başa çıkması için, bebeklik döneminden ve ilk çocukluk döneminden ergenliğe, ergenlik döneminden ileri erişkinliğe doğru özel hal ve hareket çeşitlerine sahip olması gerekir. Ergenlik bilişsel, bedensel ve toplumsal olgunlaşma sürecidir (Gander & Gardiner, 1994).

Robert Havighurst, gelişimsel işlevler listesini oluşturmuştur. Yaşamın her evresinde, insanın gereksinimleri ile toplumun amaçları ortasında olan belli gelişimsel işlevler olduğunu ifade etmiştir. Bu işlevleri insanın hayatta başarı gösterebilmesi adına gerekli olan yetenek, tutum, işlev ve bilgi şeklinde açıklamıştır. Freudcu teoride olduğu gibi, bir evrede başarı sergileyemeyen hiç bir şekilde uzlaşma sağlayamaz ve bu durum sonraki bütün evrelere de etki etmektedir (Dacey & Kenny, 1995).

2.1.14.Kişilik Gelişimi

Bir insanı başka insanlardan ayırt eden özelliklerin tamamı, etrafına uyum sağlayabilmek adına geliştirmiş olduğu davranış biçimleri kişilik kavramı olarak ifade edilir (Yörükoğlu, 1994). Başka bir kişilik ifadesi de; kişinin iç ve dış çevresi ile kurmuş olduğu, onu başka insanlardan ayıran, yapılaşmış ve düzenli bir ilişki şeklidir (Cüceloğlu, 1992).

Yaşamın ilk yıllarında kişiliğin çekirdekleri atılır, 6 yaşında temel şekli oluşur, fakat son şeklini alması ergenlik süreci bitimine yakın meydana gelir. Kişilik hatları uzun zamanda şekillendiği için kolaylıkla değişiklik göstermez. Kişilik, insanın etrafıyla devamlı etkileşimi ile uyumu neticesinde ortaya çıkar (Yörükoğlu, 1994). Ergen, bilinen 5 gelişim işlevi ile etkili bir biçimde uğraş gösterdikçe kişiliği gelişme gösterir. Bahsedilen bu gelişim işlevleri; fiziksel farklılıklar, cinsel olgunlukla alakalı yeni duygulara uyum sağlama, herhangi bir meslek adına hazırlıklar yapma ve bu gibi hepsinden önemli olanı ise kimlik gelişimidir (Grotevant, 1996).

2.1.15.Dil Gelişimi

Özel gereksinimli çocuklarda dil gelişimi hayatının erken dönemlerinden itibaren yavaş ilerler. Normal gelişim sergileyen çocuklarda üçüncü ya da dördüncü aylarda çıkarmış oldukları sesler artış göstermekte ardından da eğilimini konuşmaktan çok konuşulanlara ve çevresine yönlendirdiği için çıkarmış olduğu seslerde azalış görülmektedir (Mavis, 1996).

Özel gereksinimli çocuklarsa daha geç zamanlı sesler çıkarmaya başlamakta, çevrede konuşulanlara dikkat etmediği ve dinlemediği için çıkarmış olduğu seslerde diğer çocuklarda olduğu gibi düşüş göstermemektedir. Bu aşamada kas gevşekliği çocuğun konuşma ve beslenme yeteneğini etkileyebilmektedir. Gövde kaslarındaki gevşeklik konuşmada nefesle alakalı gereken desteği oluşturmada güçlüklerle sebebiyet verebilmektedir (José, 2009).

2.1.16. Kişisel ve Toplumsal Gelişim

Dünyaya gelen bebeğin ilk iletişimi ağlama ile başlamaktadır. Araştırmalar, özel gereksinimli bebeğin ilk senede ağlamasının gerek nitelik gerekse nicelik bakımından öteki bebeklerden farkının ortaya koyarken şu tespitlerde bulunmuştur: Daha uzun süreli ağladıklarını, huysuzlandıklarını ve daha az sesler çıkardıklarını belirtmektedir. Özel gereksinimli çocuklarda iletişim kurulduğunda ses çıkararak veya gülümseyerek cevap vermekte, oyunlardan hoşlanmakta, kucağa alınmak istediğini belirtmekte, öteki çocuklar gibi çevresindekilerin dikkatini çekmek amaçlı yüksek ses çıkarmaktadır (Monica, 2006).

Yapılmış olan çalışmalarda özel gereksinimli çocuklarda görülen kas gevşekliği, kalp hastalığı gibi sorunların , bu çocukların kişisel bakım kabiliyetlerini kazanmalarını negatif doğrultuda etki ettiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra kaliteli eğitim verildiğinde özgür ve hayatlarını daha az bağımlı olarak başarıyla gerçekleştirebildikleri görülmüştür.

Özel gereksinimli çocuklar sevecen, sevecen, neşeli, canlı ve mutlu çocuklar şeklinde ifade edilmekle beraber bu çocuklarda davranışsal ve duygusal sorunlar da görülebilmektedir. Bu sorunların normal gelişim gösteren çocuklara göre daha çok olduğu, buna rağmen başka sebeplerle zihinsel engelli teşhisi koyulmuş gruplara bakış daha az olduğu belirtilmektedir.

Özel gereksinimli çocuklarda dikkat toplama, sorun çözme ile alakalı eksikliklerin yanında stereotip (davranışın tekrarlanması) hiperaktivite gibi bir takım sıkıntılı davranışlar da görülmektedir (Hull, 2006).

2.1.17.Puberte (Adolesan)

Puberte, diğ er adıyla adolesan çocukluk evresinden erişkinlik evresine geçiş sürecidir. Adolesan ve Puberte birbirine göre farklı anlamlar taşımakta olup , birbirlerini takip deçiş süreçlerini ifade eder. Bu dönemler seksüel anlamda değışkenliklerin olduğı ve cinsel organlarının aktivitesi ile anlamlandırılmış puberte süreci adolesan sürecinin başlamasıdır.

Adolesan dönemlerinde, cinsel hareketlenmelere psikolojik olarak adapte olma ve cinsel organların tam anlamıyla olgunlaşması mevzu bahistir. Bu nedenle, bu olgunlaşmaların son zamanlarına adolesan denir. Puberte olarak adlandırılan dönemde ise davranışlarda farklılıklar dikkat çekmektedir (Joanna, 2013).

Dikkat çeken bu davranış farklılıkları genel olarak 15 yaşından sonra gerileme göstermektedir. Dolayısıyla puberte dönemi yaklaşık 5-6 yılda aralığında tamamlanmaktadır. Puberte, erkeklere göre kızlarda 2 yıl daha erken meydana gelir.

2.1.18.Puberte Döneminde Değışiklikler

Telarş yani meme gelişimi, serpilme yani oraganların vucutta daha da olgunlaşması ve menarş yani kızlarda ilk adet kanaması gelişim süreci olarak birbirleriyle ile yakından ilişkilidir. Kız çocuklarında telarş'ın başlaması pubertal gelişimin en erken bulgusuolarak kabul edilir. Bu süreçten sonra büyüme hızlanmaktadır. Meme ucu kabarır, boy daha da uzar ve aksilla kılları birlikte pubis fonksiyonları belirginleşme evresine girer. Pubertal gelişimin sonraki belirtisi menarştır. Zaman zaman boy serpilmesindeki maksimum artış telarş sürecinde önce başlayabilmektedir (Joanna, 2013).

Dönemsel değışkenlere bağılı olarak %20 oranlarında pubertenin ilk bulgusu pubiste bölgesinde kıllanmanın meydana gelmesidir. Pubis kıllansa bile meme gelişimi evresi, 6 aylık bir süreyi geçerse yani gecikirse androjen fazlalığına olan bir hastalık olarak görülmelidir.

Puberte'nin başlama dönemini etkileyen en önemli faktör genetik yapıdır. Ayrıca iklim, bölgesel nedenler, beslenme ve sağılık durumu ile beraber psikolojik sebeplerde ayrıca etkilidir. Dünyamızda ekvator çizgisine yakın yerlerde, deniz

seviyesine bölgelerde ve obezite belirtisi olan kişilerde puberte daha erken meydana gelmektedir.

Telarş, yani meme gelişim süreci yaklaşık olarak 10 yaşlarında başlamaktadır ve 5 yılda yaklaşık olarak 15 yaşına kadar tamamlanmaktadır. Pubertenin değerlendirilmesi için meme gelişim düzeyi oldukça önemlidir.

Menarş, kızlarda ilk adet kanaması anlamına gelir. Bu ilk adet kanaması boy serpilmesi hızlanması, telarş ve pübarş başlamasının 2 yıl sonra meydana gelir. Kızlarda ilk adet kanaması olarak adlandırılan menarş 10 ile 16 yaşları arasında gerçekleşir. Dünya genelinde menarş görme yaşında azalma gözlemlenmektedir. Bu anlamda yapılan araştırmalara da bakıldığında Türkiye’de ve KKTC’de ortalama menarş yaşı 12 olarak ortaya çıkmaktadır. Menarş sonrasında belirli bir süre anovulatuvar olarak adlandırılır. Bu dönemde yumurtlama gerçekleşmez . Ovülasyon ise ilk adet kanamasından 6 ile 9 ay arası gerçekleşir . Menarştan yaklaşık 1 yıl sonra regüler ovülatuvar sikluslar süreci başlar. Dolayısıyla doğurganlık ancak menarştan 2 yıl sonra gerçekleşebilir.

Boy uzaması, Çocuklukta boy serpilmesi yaklaşık yılda 7 cm’dir. Telarş sonrasında kız çocuklarında boy serpilmesi hızlanır ve yaklaşık olarak 1 yılda 10 cm kadar boy serpilmesi gerçekleşir. Büyümenin en üst seviyede olduğu bu dönemde menarştan 1 yıl öncesine, telarştan 2 yıl sonrasına denk gelir. Puberte gelişim evresinde görülen hızlı büyümede östradiol hormonu over - adrenal tabanlı androjenler etkendir. Uzun kemiklerin gelişimini için östrojenler oldukça önemlidir. Buna rağmen aşırı östrojende epifizlerin işlememesine neden olur ve gelişimi engeller.

Puberte sürecinde büyüme kızlarda menarştan sürecinden yaklaşık olarak bir kaç ay önce zirveye ulaşır. Sonrasında büyüme yavaşlar ve menarştan 3 yıl sonra da durma noktasına gelir. Epifizler ise en geç 17 yaşlarında son bulur. Erkek çocuklarda ise hızlı büyüme süreci kızlardan 2 yıl sonra meydana gelir. Ayrıca bu dönemde testosteronda büyüme hormonu sürecindedir.

Vücut şekli, puberte sürecinde vücuttaki yağ oranı artar. Yaklaşık olarak %28 seviyelerine gelir. Bu durum yuvarlak kadınsı hatların oluşmasını sağlamaktadır ve deri altı yağ dokusunun dağılımı da burada meydana gelir. Kalçalar daha geniş bir hale

gelir, omuzlar henüz dardır (Jonathan,2015). Farklı olarak kemik pelvis jinekoid pelvis karakterini kazanır ve infantil uterus'ta gelişir.

2.1.19.Erken Puberte (Pubertas Praecox)

Ergenlik döneminden önce genital bölgelerde erken bir gelişme meydana geldiğinde bu dönem erken pubertas praecox veya puberte olarak adlandırılır (Melinda, 2015). Genel anlamda bu terimler kız çocuklarında ise en geç 9 yaşında, erkek çocuklarda ise en geç 10 yaşlarında ergenlik belirtileri başladığında kullanılmaktadır.

2.1.20.Erken Puberte (Pubertas Praecox) Belirtileri

Kızlarda erken pübertenin en belirgin göstergesi göğüslerde meydana gelen gelişmedir. Buna adetlerinin erken başlamasını da ekleyebiliriz. Kızlarda ağırlık ve boy bakımından belirgin bir gelişme görülür. Erkeklerde ise erken puberte, sesin kalınlaşması, testislerin ve penisin büyümesi, sakal çıkması, şeklinde gerçekleşir.

Puberte'nin en belirgin aşamalarında genital organlar çocuk karakterini kaybetmeye başlarlar ve erişkin bir erkek ile erişkin bir kadının organlarına benzer duruma gelmeye başlarlar. Pubislerde kıllanmalar meydana gelir, kızlarda memeler büyür, erkeklerde ses kalınlaşır. Fakat tüm bu cinsel gelişmelere rağmen psişik adı verilen evre yaşlılar ile aynı seviyededir. Örneğin, boy uzaması çok kısa bir sürede sona ereceği için özellikle kız çocuklarında adet kanaması gelmeden müdahale gerçekleştirilmesi önem arz eder. Zamanından önce başlayan erken adet kanamaları buna sürece hazır olmayan çocuklarda psişik problemlerinin ortaya çıkmasına neden olur.

2.1.21.Erken Puberte (Pubertas Praecox) Nedenleri

Erken puberte var olan çocukların bir kısmında organik bozukluklar mevcuttur. Bunlar; pedinde iltihaplanmalar ve beyin tümörleri, kafa travmaları, hormon preparatları ve bazı ilaçlardan meydana gelen preparatlar, yumurtalık tümörleri, hipofiz tümörleri, böbreküstü bezi sorunları gibi durumlardan oluşmaktadır.

Erken teşhis edilen ve puberte sorunu olan genç kızların %75'inde bu durum bilinmeyen idyopatik adı verilen nedenlere bağlıdır. Bu noktada genetik olarak aileden kaynaklı bir eğilim bu sorunu ortaya çıkarmış olabilir. Gelişimi yavaş olan beyinde bir

lezyonun diğerlerinden ayırt edilebilmesi için bu kızlar uzun süre göslem altında tutulmalıdır. Amerika California Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde yapılan bir araştırmaya göre fazla kilosu olan kızların yada obezite göstergesi olan kız çocukları akranlarına göre daha yaşlı görünmektedirler ve çok daha erken adet görmektedirler.

Puberte’de Erken Gerçekleşme Nedenleri

1.Standart Varyans

- Erken Telarş
- Erken Pubarş

2.O Adrenale ait Tümörler

- Gonadoblastoma
- Disgerminoma
- Lipid Hücreli Tümörler
- Granulosa hücreli Tümörler
- Luteoma
- Adrenal Rest
- Sertoli Leyding Hücreli Tümörler

3.Kimyasal Ajanlar

4.Soya Formülü içeren beslenme

5.Nöröfibromatozis

6.Familiyal Testotoksikoz

7.Mc Cune Albright Sendromu

8.Fonksiyonel Over follikül Kistleri

9.Nöröfibromatozis (Penny,2015)

2.1.22.Erken Puberte Tanı ve Tanı Basamakları

Puberto teşhisi son derece kolaydır.

2.1.23.Puberte Tanı Basamakları

- Hipotalamus ve Hipofiz manyetik rezonans yani MR görüntülemesinin gerçekleştirilmesi.
- Testosteron ve LHRH Uyarı testleri gibi seksüel hormonlar ile Puberte hormonlarının ölçülmesi

- Özellikle genital bölgelerde sekonder seks karakterinin gelişmesi ile fizik muayene yapılması. Ayrıca organlarda normal büyümenin incelenmesi.
- Geçmişte geçirilmiş beslenme kapsamlı hastalıklar ve alışkanlıklarının öğrenilmesi, Aile olgularının soruşturulması oldukça önemlidir.
- Pelvis, Adrenal bez Ultrasonografisi

2.1.24.Gecikmiş Puberte

Gecikmiş puberte sağlık, kilo ve boy kayıtlarını içeren ayrıntılı hikaye , ailedeki diğer üyelerin ergenlik deneyimlerini içeren aile öyküsü ile başlar (Jamie,2014). Fizik muayene mevcut seksüel gelişimin derecesi ve tipini belirlemelidir. Meme değişimlerinin varlığı östrojen yapımını gösterir, pubik(cinsel bölgeler) ve aksillar (koltuk altı) kıl varlığı da androjenlerin yapımını gösterir.

2.1.25.Gelişim Dönemleri

2.1.26.Freud ve Psikoseksüel Gelişim:

Psikoseksüel gelişme teorisi, aynı zamanda libidinal gelişim teorisi olarak da bilinir ki, kişiliğin insanda nasıl geliştiğini açıklayan en eski teorilerden biridir (Philip, 2016).

2.1.27.Oral Dönem

Bu evre bir çocuğun doğumundan sonra on sekiz ay sürer. Bu aşamada çocuğun sağladığı hazinenin başlıca kaynağı, emmektir. Bebeğin zevk arama ihtiyacını annenin göğsünü emerek karşılar. Bu aşamadaki ihtiyaçların tatmini anneye bağlı olduğundan, o çocuğun ilk aşk nesnesi olur Annenin göğüslerinde beslenme hem fizyolojik hem de psikolojik olarak küçük çocuk için en önemli aktivitedir (Philip, 2016). Bu zamanda çocuk, bedenini, el ve ayak gibi çeşitli organlarını ağzına götürür (Binbaşoğlu, 1995). Bu dönemde haz ilkesi egemendir ve bebeklerin ertelemeye tahammüllei yoktur. Tamamen dışarıya bağımlıdır, anne ya da bakıcının yardımıyla yaşamını sürdürebilir. Haz bölgesi ağız ve dudaklarıdır(Can, 2005).

2.1.28.Anal Dönem

Anal dönem çocuğun hareketlenmeye başladığı dönemdir (Dönmezer, 2010). Binbaşoğlu'na (1995) göre, bu evrede cinsel enerji makatta toplanır. Tuvalet eğitiminin başladığı dönemi içermektedir. Bu dönemde dışkının tutmasını ve boşaltım

yapmayı öğrendiği kritik zamandır. Bu dönemde ebeveyn tuvalet eğitimi için çabalarırken çocuk da bu kontrolü kendi elinde tutmaya çabalamaktadır (Bayhan ve Artan, 2005).

2.1.29.Fallik Dönem

Freud, kişisel ve duygusal gelişim özelliklerinin bu ilk altı yılda biçimlendiğini savunur (Özbay ve Erkan, 2008). Fallik dönemde çocuğun zevk kaynağı cinsel organlarıdır. Ve cinsel organlarıyla oynamayı eğlenceli bulur. Çocuklar bu dönemde ahlaki standartları da kazanmaya başlarlar. Onarın cinsellikle ilgili duygu ve düşüncelerinin ahlak dışı, kötü ve kabul edilemez olduğuna ilişkin katı bir tutumun sergilenmesi, oedipus ve elektra karmaşasıyla başa çıkmalarında güçlüklerle neden olabilir. Bu nedenle, anne babaların cinsellikle ilgili duyguların, çocukların doğasında varolan normal bir durum olduğunu kabul etmeleri gerekmektedir (Dönmezer, 2010). Çocukların cinsellikle ilgili sorularına, onların anlayabileceği bir dille, geçiştirilmeden ve mantıklı yanıtlar verilmelidir. Bu dönemdeki çocukları anne- babalar aydınlatıcı ve açıklayıcı bilgi verilmezse çocukları ileride ciddi sorunla karşı karşıya kalabilir. Freud'a göre Fallik Dönemde mastürbasyon, döneminin egemen işlevlerinden biridir (Akyol, 2003).

2.1.30.Gizil Dönem

Freud'a göre bu dönem çocuğun yakın zamanda infantil cinsellik hem toplumsal sonuçların korkusundan hem de aşk nesnesine ulaşamayacağından dolayı baskı altına alındığı dönemdir. Bu aşamada cinsel dürtülerin gizlenir. Bu dönem başarılı bir şekilde atlatılmazsa çeşitli aksaklıklar çıkabilir (Philip, 2016).

2.1.31.Genital Dönem

Genital dönemin birincil amacı, ergenin anne babasına bağımlı olmaktan kurtularak aile dışında da diğer insanlarla ilişkiler kurabilmeyi öğrenmesidir (Dönmezer, 2010). Yetişkinliğin temeli bu dönemde atılır. Bu nedenle çok önemli genital dönem başarılı atlatılmazsa ciddi sorunlara sebep olabilir. Başarılı bir şekilde atlatılırsa kendini gücünü, ne istediğini ve neyi nasıl ne şekilde yapabileceğini bilir. Başarılı ufku geniş bir birey olabilir. Çoğu zaman öğretmenler, ergenlere yardım edebilecek yegane kişilerdir (Senemoğlu, 2010).

2.1.32.Erikson ve Psikososyal Gelişim

Erikson, gelişimin her aşamasının kendine özgü zorluklar sunduğunu, bunları krizler olarak adlandırmıştır. Erikson için, gelişim, epigenetik bir prensiptir (Fleming,2004).

İnsan gelişimini dönemler halinde inceleyen kuramcılardan biri de Erik H. Erikson' dur. Kişiliğin gelişiminde sosyo-kültürel ve çevresel etkenlerin önemini vurgulamıştır. Yaşam boyu karşılaşılan olaylarda çocukluk deneyimlerinin tek belirleyici olduğunu reddetmiştir. Erikson, psikanalizin normal olmayan davranışlar kadar normal davranışlar üzerinde de odaklanmasını sağlamıştır. Egonun, uygun bir ortamda sağlıklı bir şekilde gelişebileceğini göstermiştir. Sekiz dönemden oluşan kişilik gelişimi doğumla başlar ve ölüme kadar tüm yaşamı kapsar. İnsan psikolojik davranışını ele alır (Akt. Dönmez, 2004). Psikososyal gelişimin evreleri şunlardır:

2.1.33.Temel Güvene Karşı Güvensizlik

Çocuğun ilk aşamada yaşadığı kriz temel güvene karşı güvensizlik endişeleri ile ilgilidir.İlk aşamadaki temel güç umudun ya da hayatta karşılaşılan zorlukların, olabilecek zorlukları ortaya koyma beklentisinin sonuçta olumlu bir sonuç doğurmasıdır. Bu umut duygusu, gelişmenin sonraki safhalarında sunulan zorlukları karşılamak için de gereklidir.Erikson, Freud'un anal safhasını çeşitli şekillerde genişletmiştir. Birincisi, çocuğun kontrol veya özerklik ihtiyacını tuvalet eğitiminin ötesinde, yürüme, kendisi için bir şeyler öğrenmek gibi birtakım fiziki zorluklara genişletmiştir.İkincisi, Freud'un kimlik dürtülerine dayanan gelişim psikolojisine karşıt olarak, diğer aşamalardaki ego gelişiminin rolünü vurgulamıştır. Üçüncüsü, belirli bir kültüre ilişkin sınırlı bakış açısıyla çocukluğun zorluklarını görmek yerine, bu zorlukların ve bunların anne ve baba tarafından işlenen kültürel ortamlar arasında farklılık göstermektedir. Erikson, anne figürünün çocuğun güven gelişiminde önemli bir yer tuttuğunu, yalnızca çocuğun temel konfor ve emzirme ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte, bebeğe güven duygusunu hissettirmesinin önemini vurgular. Erikson'a göre kaygı verici bir annenin bu endişeyi çocuğa aktardığını, annenin gerginliği, bebeğinde gergin bir duruma neden olmakta ve güvensizlik hissi ve güven eksikliği ile sonuçlanmaktadır (Fleming,2004).

Bu dönemde çocuk sevgiyle beslenmeyen aşağılanan her ihtiyacını zamanında cevap verilmeyen gelişim döneminin hep eksiklikle ve olumsuz yürümesine neden olur, çocukta özgüven sorunu ortaya çıkabilir. Çocuk için bu dönem kritiktir. Çocukta, iyimserlik ve mutlu olmanın temelleri atılır (Senemoğlu, 2010). Erikson' a göre bebek güvenebilmek için yeterince güvensizliği de tecrübe etmelidir. Sağlıklı bir gelişim için gerekli olan, güven ile güvensizlik arasında uygun bir dengenin kurulabilmesidir (Dönmezer, 2010).

2.1.34.Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç

Yürümeye başlayan çocuk, özerklik veya kontrol hissi kazanmak için mücadele eder. Kas ve hareket sistemi gelişir.buna bağlı olarak çocuk ayağa kalkabilir ve yürüyebilir; boşaltım organlarını denetleyebilir; işemeve dışkılama işlemlerini isteyerek yapabilir. Yürüyüş, konuşma ve sonrası soyunma ve beslenme, ayrıca bağırsak kontrolünü öğrenme fonksiyonları, çocuğun bu aşamada öğrendiği tüm görevlerdir. Ve giderek artan bir şekilde, yetişkin yardımları olmaksızın bu işleri yapmak ister. Ancak yetişkinler çocuğun her zaman bunları kendisi yapabilecek durumda olmadığını ve kendi yolunu bulmasına izin vererek sabırın ince olabileceğini fark eder. Örneğin idrar veya bağırsak işlevlerini kontrol altına almaya çalışan bir tuvalet üzerinde otururken, kontrolsüzlüğünden utanır. Ebeveyn ayrıca çocuğun utancını da istemeden (sabır eksikliği gibi) veya bilinçli olarak (öfke veya alayla göstererek) arttırma riskini de taşır. Çocukluk özerkliğinin doğal karşıtları utanç ve şüpheler ortaya çıkmış olur (Fleming, 2004).

2.1.35. Girişkenliğe Karşı Suçluluk

Çocuk bu dönemde oldykça girişkendir. Bu dönemde çocuğun psikomotor ve zihinsel gelişmesine bağlı olarak eylem alanları genişler ve istekleri artar.Cinsel farklılıklar dikkatini çekmeye başlar.Çocuk, öğrenmesi gereken şeyleri bu evrede gerçekleştirirse nerede ne yapması gerektiğini kazanıp sorumluluk bilinci oluşur özgüveni yüksek mutlu birey olur. Aksi durumda gelecekte davranışlarını kontrol edemez psikolojik sorunlara kadar neden olabilir (Fleming, 2004).

2.1.36. Başarılı Olmaya Karşı Yetersizlik

Bu dönemde çocuk hayal ile artık gerçek yaşama geçmeye hazır gibidir. Bir meslek edinmeyi amaçlar.Çocuğun, okula hazırbulunuşluğu aileyle kazandırılmalıdır.

Aksi durumda akademik gelişiminde sorun olabilir. Psikolojik olarak aşağılanma duygusu yaşamasına neden olabilir. Bu dönemde çevresindekilerle birşeyler yapabilir, görev alıp yerine getirebilir. Bu dönemi sağlıklı geçiren çocuklar ileriye dönük özgüveni yüksek ve özerklik becerisini kazanmış birey olur (Fleming,2004).

2.1.37.Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Krizi

Bu dönem ergenlik zamanı içerisinde olup çocuk kendini tanımaya çalışır. Ergenlik yaşlarında beden ve üreme organlarının hızlı bir gelişimi olur. Çocuğun arkadaş çevresi en çok etkilendiği kendini tanımasını onlardan etkilenerek sorularına cevap bulmaya çalışır. Bu dönem çocuğun bedenen ve psikolojik olarak hızlı geliştiği zamandır. Doğruları aile değil de arkadaş çevresi olduğunu düşünür. Ergenlik, büyük bir değişim zamanıdır, beden ve cinsel organlar olgunlaşır, sosyal ve akademik düzenlemeler için yeni beklentiler ortaokula geçişi ile ortaya çıkar, benlik imgesi tipik olarak zarar görür ve özellikle önceki geçiş evresinde yaşam çok stresli olabilir (Fleming, 2004).

2.1.38.Yakınlığa Karşı Yalnızlık

Bu dönem Erikson, samimiyet ve yakınlık ve karşılıklı paylaşım olarak adlandırırken, bir diğeri ise bu aşamanın temel gücü, izolasyonu özü patoloji olarak yani yalnızlık olarak açıklar. Ergenlik döneminden sonra genç yetişkinlik çağı başlar. Bu dönemden sonra özentisi yerine kendi kimliğini kabul eder başkalarına benzemeye çalışmaz kendisi nasılsa öyle kabul eder. Bir önceki dönemi sorunsuz geçiren çocuklarda bu tip özellikler görülebilir. Zira sorunlu geçirdiyse kimlik bocalaması içinde olduğu gözlenebilir. Bu evredeki tehlike yakın ilişkiler kurabilmenin karşısı olan yalnızlık duygusudur. Bu durumdaki kişi asosyal kişi olup aynı zamanda kişilik problemi olduğu da görülebilir (Fleming, 2004).

2.1.39. Üretkenliğe Karşı Durgunluk

Bu dönem yetişkinlikte, psikososyal kriz hem evlilik hem de ebeveynlik anlamında ve üretken ve yaratıcı çalışma anlamında üretkenlik ister. Zaman zaman üretkenliğe karşı durgunluk yaşayabilir (Fleming, 2004).

2.1.40. Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk

Bu dönem diğer yedi psikososyal kriz başarılı bir şekilde çözülmüş olursa, olgun yetişkin zirvesi geliştirir; bütünlüğe ulaşıldığı evredir. Güvenir, bağımsızdır ve yeniyi cesaretlendirir. Çok çalışır, hayatta iyi tanımlanmış bir rol bulur ve mutlu olduğu bir kendine güven geliştirir. Eğer önceki psikososyal krizler çözülmemişse, kendisini ve hayatını tiksinti içinde ve çaresiz görebilir.

2.1.41. Benlik Kavramı

Günümüzde özel gereksinimli çocukların dil ve beceri gelişimi eğitimlere bağlı olarak artmakta ve benlik kavramını kolay gelişmesine imkan olmaktadır. Özel gereksinimli çocukların gelişimi için son derece kritik bir dönem olan ve eğitim süreçlerinde algı mekanizmasını arttıran okulöncesi dönemlerde, herhangi bir okulöncesi eğitim kurumuna giden özel gereksinimli çocuk yaşlıları arasında öğrendiği yeni davranışları seğileme imkanı bulabilecek, doğru sosyal davranışlara sahip olabilmek için yaşlılarını ve öğretmenlerini model alarak tam anlamıyla bağımsız yaşam için bir takım davranışlarla benliğini oluşturmaya başlayabilecektir (Külahoğlu, 2009).

Özel gereksinimli çocuk okulöncesi bir eğitim kurumunda sahip olduğu potansiyeli geliştirebileceği gibi, kendisini mücadeleye götüren modellerle bir arada olarak özel eğitim okulundan oldukça fazla ilerleme kaydedebilecektir (Özeri, 1998). Özel gereksinimli çocuk yaşlıları ile birlikte birbirinden farklı etkinlikler ve tutumlarda bulunduğu için kendine olan güveni daha da gelişecek ve olumlu benlik kavramına sahip olabilecektir.

2.1.42. Ana Baba Görüşleri ve Özel Gereksinimli Çocuğun Cinsel Gelişimine Olan Etkileri

Anne ve babanın, çocukların cinsel kimliklerinin oluşumunda ve gerekse cinsel eğitimlerinde rolleri büyüktür (Yavuzer, 2002). Ebeveynler, zihinsel yetersizliği olan kişilerin bakımı, eğitimi ve denetlenmesinde merkezi ve en önemli bağlantıdır (Kandel ve Merrick, 2007).

Ailelerin başa çıkma kalıpları, kişilik, destek sistemi, eğitim, mali durum, aile ilişkileri, aile bütünlüğü ve çocuğun özürüllüğü gibi çok çeşitli faktörlere bağlıdır (Kandel ve Merrick, 2007).

Cinsellik, en temel insani içgüdülerden biridir ve öğrenme yeteneklerimiz ne seviyede olursa olsun, insan olmanın doğal bir parçasıdır. Cinsellik çocuklara olumlu ve kademeli olarak sunulmalıdır. Her bir çocuk farklı yeteneğe ve öğrenme stillerine sahiptir. Anne-babaların, için cinsellik konuşulması zor bir konudur (FDDC, 2005). Çocukların cinsellikle ilgili sordukları sorulara, eksik ya da kaçamak cevapların verilmesi ya da hiç cevaplanmaması durumunda soruların arkadaşı tarafından cevaplanması durumunda çocuk anne –babasına olan güvenini kaybedebilir ve çocukta saplantılara yol açabilir (Yavuzer, 2001).

Cinsel eğitim konusunda anne ve babaların yanlış tutumları da çocuğu etkilemektedir:

Otoriter Tutum: Bu tutumda cinsellikle ilgili mevzular hakkında çocuklarla konuşulmadığı, çocukla bilgilerin paylaşılmadığı, konuşmanın yasak görüldüğü bir tutumdur (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004).

İzin verici Tutum: Cinsel eğitim açısından bu tip ailelerde yetişen çocuklar zorluk yaşarlar. Cinsel eğitimin ve cinselliğin önceden belirlenmiş kuralları vardır. Bu kurallara uyduğunda kişi mutlu olabilir. Ailenin çocuğunu bilinçlendirilmesi bu süreçte önemlidir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004).

Demokratik Tutum: Demokratik tutum en ideal tutumdur. Çocuklar, cinsel gelişim sürecinde pek sorun yaşamazlar. Rahatlıkla soru sorabilirler ve cevaplarını alabilirler (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004).

İlgisiz Tutum: Aileler ilgisiz tutum sergilediğinden dolayı çocuk özellikle ergenlikte karşılanmayan duygusal açlık ve karşı tarafın ilgisini çekme arzusu ile, ergen ona ilgi gösteren ilk kişiye yönelebilir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004).

Aileler, cinsellikle ilgili şu rol modelleri çocuklarına yansıtmalıdır:

- Bedeniyle ilgili olumlu imaj
- Açık bir tutum
- Doğru bilgi verme
- Mahremiyete saygı duyma
- Kendine saygı

Cinsel eğitim hakkında ailelerin üyelerine bilgi ederken aklınızda bulundurulması gereken bazı şeyler vardır (FDDC, 2005):

1. Tüm çocuklar için cinsel ilişki merakını ifade etmek normaldir.
2. Konuyu tartışmak için fırsatlar aramak yararlı olacaktır.
3. Ailenizle cinsellik hakkında konuşmaktan rahatsız olduğunuzu görebilirsiniz. Olumlu bakış açısına sahip olmak gerekir.
4. Doğru dili ve uygun davranışı kullanmak önemlidir.
5. Doğru dili kullanmak önemlidir.
- 7.. En iyi ilişkiler açık iletişim gerektirir.
8. Küçük adımlarla cinsel eğitimi vermek önemlidir.
9. Farklı kaynaklardan destek almak iyi sonuç alınmasını sağlar.

2.1.43. Farklı öğrenme stilleri için uyarılama

Entelektüel veya gelişimsel engelli biriyle çalışırken, olgunlaşma süreçlerini açıklamak için birkaç yöntem denemek gerekebilir.

2.1.44. Stratejiler

En iyi strateji, çocuğunuzu cinsel istismar türleri konusunda mümkün olduğunca erken yaşta öğretmeye başlamaktır. "İyi dokunma", "kötü dokunma" nedir öğretin. Televizyon, dergiler ve filmler istismar hakkında öğretmek için fırsatlarla doludur. Örneğin:: Aile üyeniz kahramanın kötü adam tarafından hapsedildiği bir çocuk filmi izliyor. Kötü adam kahramana kuvvet kullanarak güç katar. Bu, kuvvet kullanmanın neden yanlış olduğunu konuşmak için iyi bir zaman olacaktır. Öğretmek için gerçek hayat olaylarının günlük örneklerini kullanmaktır (FDDC, 2005).

Bir diğer strateji konuşmaktır. Daha önce de belirtildiği gibi, çocuklarla ne kadar çok konuşursanız, o kadar fazla ifade veya davranış değişikliği yaparsınız. Bir kişi kötüye kullanımın ne olduğunu bilmiyorsa, ne zaman olacağını ve ne zaman rapor edeceğini nasıl bilecektir? Kötüye kullanım hakkında kötüye kullanım riskini azaltmak için çocuğunuzla üyenizle sohbet etmek çok önemlidir!Çocuğunuza hiçbir sorunun yanlış veya kötü bir soru olmadığını öğretin.

Çocuğunuzun, kendinizin savunma dersi almasını sağlayın. Şu anda, engelli kişilerin kendini savunma öğrenmelerine yardımcı olmak için uzmanlaşmış birçok kendini savunma programı bulunmaktadır (FDDC, 2005).

Sağlıklı cinsel gelişim sadece etkili cinsel eğitim yoluyla mümkündür, aileler tarafından sağlanabilir. Cinsellik eğitiminin olmaması çocuklarda uygunsuz davranışlara neden olabilir ve toplum dışına çıkma ve cinsel istismar gibi sorunlarla karşı karşıya kalabilirler.

Cinsellik eğitim gittikçe daha önemli hale gelmektedir. Özellikle cinsel sorunların çözümünde ve kabul edilebilir cinsel davranış kazanmada eğitim, gittikçe daha ön plana çıkmaktadır. Zihinsel özürlü bireylerin bireysel farklılıklarına göre uyarlanmış cinsellik eğitimi, cinsel davranışlarını kontrol edebilmeleri için gereklidir. Unutulmamalıdır ki, zihinsel özürlü veya zihinsel engelli tüm bireylerin cinsel ihtiyaçları ve cinsellik yaşamaları hakkı vardır (Yıldız ve Cavkaytar, 2016).

Toplumsal yapı ve ahlaki değerlerden dolayı ailelerin cinsellik hakkında bilgi eksikliği sonucunda çocuklarına ne zaman ve nasıl yardımcı olabileceklerini bilmeleri zorlaşmaktadır. Yine de, birçok alanda olduğu gibi, ebeveynler de cinsellik eğitiminde çocuklarının ilk öğretmenidir. Bu nedenle, ebeveynlerin cinselliğe ve onunla ilgili tutum ve bilgileri, çocuklarının sağlıklı cinsel gelişimlerinde kilit rol oynamaktadır (aktaran Yıldız ve Cavkaytar, 2016).

2.1.45. Öğretmen Görüşleri ve Çocuğun Cinsel Gelişimine Olan Etkileri

Down Sendromlu çocukların cinsel eğitiminde öğretmen tutumu ve yaklaşımı da çok önemlidir. Öğretmen çocuğa özel programı ve aile olan işbirliği ile kısa hedeflerle program hazırlayabilir. Özellikle görsel materyaller ile somutlaştırabilir ya da oyun ya da drama yoluyla çocuğun cinsel gelişimi için gerekli eğitimi verebilir. Ön koşul çocuğun seviyesine, gelişimine uygun program seçilmesi ve aile eğitimi verildikten sonra, aile desteğinin sağlanmasıdır. Aile ile ne kadar öğretmen koordine olursa, cinsel eğitim konusunda çocuğa farkındalık kazandırma o kadar başarılı olacaktır.

2.1.46. ETKİNLİK ÖRNEĞİ

Ebeveynler için

Bu faaliyetler, çocukların erkeklerle kadınlar arasındaki farkları anlamaya yönelik ilerleme göstermelerine yardımcı olmak için kullanılabilir:

Bilgi ve anlayış

Vücut parçalarını belirleme; doğru terimleri tanır ve kullanmayı içerir.

Tüm insanların benzer ve farklı yollarını belirleme

Tutum ve değerler:

Farklı özelliklere sahip kişilerin takdirini sergilemek

Öz-yönetim becerileri:

Kendileri ve başkaları arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri gözlemleme

Kişilerarası beceriler: aile ve sosyal durumlarda önemli

Konuşurken ve dinlerken sırayla alma prensibi

Paylaşma:

Kendini dikkatle ve açıkça dinleyerek dinleme

Kurallara uymak, (FDDC, 2005).

2.1.47. İzleme ve değerlendirme

Bu etkinlik, aile bireylerinin şunları yapabileceğini değerlendirmede bir fırsat sağlayacaktır:

- Bazı cinsel organlar da dahil olmak üzere vücut parçaları için doğru terminoloji veya tanımlama kullanın.
- Erkekler ve kızlar arasındaki fiziksel benzerlikler ve farklılıkları tartışın.
- Aynı yaştaki diğer insanlardan nasıl ve farklı olduğunu fark edin.

- Gelişimsel olarak uygun iletişim ve dinleme becerilerini göstermek için beraber çalışın.

2.2. Konu İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

İlgili araştırmalar incelendiğinde özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin çocuklarının problem davranışlarının düzeltilmesinde ailenin önemine vurgu yapılmaktadır. Problem davranışta aile çok dikkatli olması gerekmektedir. Bu problem davranışı düzeltilmesi çeşitli çalışmalar yapılarak ailelere yardımcı olunmaya çalışılmıştır. Down Sendromlu çocukların cinsel eğitime yönelik yapılan çalışmalar çok sınırlıdır. Bu araştırmalarla ilgili bazı çalışmalara aşağıda yer verilmiştir. Bu konuya yakın ilgili araştırmalara bakarsak;

Santa Maria ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada, ebeveynlerin koruyucu davranışlarını güçlendirerek cinsel risk davranışını azaltmayı amaçlayan ebeveyn bazlı ergen cinsel sağlık müdahaleleri üzerine bir meta-analiz yapılmıştır. Bu çalışmanın bulguları, ebeveyn bazlı müdahalelerin iletişimin iyileştirilmesinde önemini ortaya koymuştur (Aktaran Yıldız ve Cavkaytar, 2016). Bir diğer çalışmada, Kök ve Akyüz (2015) tarafından yapılan araştırmada, anne baba eğitim programının, zihinsel engelli çocuklarının cinsel gelişimine etkisinin önemi ortaya konmuştur.

Yıldız, (1990) araştırmasını Ankara'nın değişik sosyoekonomik gelişmişlik düzeyinde bulunan ilçelerindeki ortaokul öğrencilerinin ailelerinin cinselliğe ve cinsel eğitime ilişkin tutum, davranış ve beklentilerini saptamak amacıyla gerçekleştirilen araştırmada, anne-babaların kız ve erkek çocuklara cinsel konular hakkında bilgi vermedikleri ancak cinsel eğitimi gerekli buldukları görülmüştür. Ayrıca anne babaların çoğunluğu cinsel eğitimin ortaokulda başlamasını ve cinsel eğitimin okulda ve ailede verilmesini ifade etmişlerdir.

Diğer bir çalışma Acer (1999) tarafından, Ankarada AÇSAP merkezlerine başvuran annelerden rasgele örneklem yöntemiyle 355 anne seçilerek yapılan araştırmada, üç-dört yaş grubu çocukların annelerine cinsellik hakkında sorular sorulmuştur. Araştırma sonucuna göre, anneler cinsellikle ilgili ilk bilgilerini eslerinden almıştır. Anneler çocuklarına cinsel eğitim verilmesi gerektiğini ve bu eğitimin kız çocuklara anneleri tarafından, erkek çocuklara anne-baba ile birlikte verilmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Ayrıca çocukların üç yaşında

cinsellikle ilgili soru sormadıklarını, dört yaşında cinsellikle ilgili sorular sordukları tespit edilmiştir.

Gelişimsel yetersizliği olan çocukların ailelerinin çocuklarına yönelik gereksinimlerini karşılamak amacıyla Sucuoğlu, Küçüker ve Kanık (1993) tarafından yapılan araştırmada, anne ve babalar çocuklarıyla ilgili problemlerin; dikkat dağınıklığı, uzun süre çalışmak istememe, sinirlenme, araçları fırlatıp atma, kendi işleklerini yapma şeklinde ifade etmişleridir. Araştırma sonucunda aileler eğitim programından yararlandıklarını bilgileri gereken durumlarda uygulayabildiklerini ifade etmişlerdir.

Kükner (1993) tarafından yapılan araştırmada cinsel eğitim düzeyi, okullarda cinsel eğitim konusundaki düşünceleri ve cinsel bilgi kaynaklarını araştırmak amacıyla sonuçlar cinsel konularda adolesanların bilgilerinin çoğunun yetersiz ya da yanlış olduğunu göstermektedir. Anne baba eğitim düzeyindeki artış ve yüksek sosyo-ekonomi düzey ile adolesanın yeterli bilgiye sahip olması arasında pozitif bir ilişki mevcuttur. Ve adolesanların çoğu okullarda cinsel eğitim verilmesini istemektedir.

Mermer (1993) tarafından zihinsel engelli ergenlerin cinsel eğitim gereksinimleri hakkında anne baba ve eğitimci görüşlerinin değerlendirdiği çalışmadan elde edilen bulgulara göre; zihin engelli ergenlerin cinsel konularda yeterince bilgilendirilmediklerini ifade eden anne, baba ve eğitimciler, ayrıca kendi cinsel bilgilerinin az olduğundan, bilgi edinmek için eğitimlere katılmak istediklerini ifade etmişlerdir.

Bir diğer çalışma Yelken (1996) tarafından, ailelerin üç-altı yaş evresindeki çocuğun cinsel gelişim ve c eğitim ile ilgili bilgi düzeylerini incelediği çalışmasında, Anne ve babaların cinsel gelişim ve cinsel eğitim bilgi düzeyi açısından karşılaştırılmalarına yönelik bulgular ışığında şunları söylemek mümkündür. Öğrenim ve meslek durumlarına göre, annelerin ve babaların cinsel gelişim ve cinsel eğitim bilgi düzeylerinde fark olduğu tespit edilmiştir. Anne ya da baba olma durumu, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre, annelerin ve babaların cinsel gelişim ve cinsel eğitim bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Yine bir diğer çalışma Ersoy (1999) tarafından anne babaların cinsel eğitim ile ilgili tutum ve görüşlerini saptamak amacıyla yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre anne babaların büyük bir kısmı çocuklara cinsel eğitim verilmesi gerektiğini, yine büyük bir kısmı çocuklarına cinsel eğitimi kendileri aktardıklarını ifade etmişlerdir. Anne-babaların erken bilgilendirmenin yanlış davranışlar geliştireceğini düşündüğü ve açıklamaların ardından çocuğun daha detaylı sorular soracağından korktukları tespit edilmiştir.

Özslu (1999) araştırmasında, beş-altı yaş grubu çocukları olan ailelerin cinsel eğitime başlama zamanını şu şekilde cevaplamışlardır: *“soru sorduğu zaman, soru sormuyorsa bilgi vermeye gerek yok, kendi kendine zaten öğrenir”* şeklinde cevapladıklarını saptamıştır.

Annelerin çocuklarının uygun davranışlarını ödüllendirme ve uygun olmayan davranışlarını inceleyen Varan (2000) araştırma sonucunda, bilgilendirme, dönüt verme ve dönüt verme ile ödüllerin birlikte kullanıldığı eğitim süresince, annelerin davranışlarındaki değişiklikler giderek amaca yaklaşmıştır. Benzer değişiklikler çocukların belirlenen hedef davranışlarında da görülmüştür.

Bir diğer çalışma çocukların cinsel eğitimleri ile ilgili annelerin bakış açılarını inceleyen Tuğrul ve Artan (2001), araştırma sonucunda, cinsellikle ilgili bilgilerin çocuklara çoğunlukla anneler tarafından aktarıldığı görülmüştür. Ayrıca anneler, cinsel eğitim hakkında çocukları sormadığı sürece hiç konuşmadıklarını ve cevap verme aşamasında utandıklarını ifade etmişlerdir.

Bir diğer çalışmada, Konur (2006) tarafından yapılan 4-6 yaşları arasında çocuğu olan ailelerle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada cinsel eğitim programı ailelere aktarılmıştır. Programın uygulanması sonucunda, tekrarlanan anket çalışmasıyla, cinsel eğitim konusundaki bilgi düzeyinde fark olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmalar sonucunda, eğitim programı uygulanmadan önce, ailelerde uygulanan ön test sonuçlarından da anlaşıldığı gibi, ailelerin hiçbirinin çocuklarının eğitimleriyle alakalı bir eğitim almadığı görülmüştür. Benzer bir çalışmayı da, Aral, Akyol, Işık (2002) 3-6 yaş çocuğa sahip anne babaların cinsel eğitim hakkındaki görüşlerini araştırmışlardır.

Göçgeldi ve arkadaşlarının (2007)'de cinsel eğitim konusundaki anne ve babaların görüşlerinin alındığı çalışmada yaklaşımlar ortaya konmuştur. Eğitim konusundaki yaklaşımlarını incelemişlerdir.

Eser (2008) cinsel kimlik gelişimleriyle ilgili anne-babaların tutumlarının çocuğun cinsel kimlik kazanımına etkisini incelediği çalışmada; hem annelerin hem de babaların çocuğun cinsel gelişimine yönelik olumlu tutum içinde oldukları tespit edilmiştir.

Eser ve Çeliköz (2009)'ün "Çocuğun cinsel kimlik gelişimine karşı ebeveyn tutumlarının etkileri" adlı çalışmada, ebeveynlerin genellikle, çocukların cinsel kimlik gelişimlerine karşı pozitif bir tutuma sahip oldukları ve çocukların cinsel kimlik gelişimine karşı ebeveyn tutumları ile çocuk cinsel kimlik gelişimlerinde pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Zihinsel engelli çocuğu olan ailelerin çocuklarının cinsel gelişimi ve eğitimine yönelik bilgi düzeyleri ve tutumlarının incelediği çalışmada Çerçi (2013) zihin engelli çocuğu sahip ailelerin çocuklarının cinsel gelişimlerine ve eğitimlerine yönelik bilgi düzeyleri ve tutumları bazı sosyo-demografik değişkenler açısından ortaya koymuştur.

Küçük ve Sönmez (2015)'te yaptığı çalışmada velilerin büyük bir çoğunluğu cinsel eğitimin gerekli olduğuna inandıklarını ifade etmişlerdir.

Güder (2016) tarafından yapılan "Çocukların cinsellik ile ilgili sordukları sorulara ebeveynlerin verdikleri yanıtların incelenmesi" adlı bir diğer çalışmada ise, 36-72 aylık çocuğu bulunan ailelere, çocuklarının cinsellikle ilgili olarak ne gibi sorular sorduklarını belirlemek amacıyla "Çocuğunuzun cinsellikle ilgili olarak sorduğu soruları yazar mısınız?" sorusu yöneltilmiş ve verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Bu aşamada verilen yanıtlar için yüzde ve frekans hesaplaması yapılmış ve çocukların en çok sorduğu 3 soru belirlenmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında ise ebeveynlere belirlenen üç sorunun bulunduğu yazılı görüşme formu verilmiş ve bu sorular kendilerine sorulsaydı ne yanıt vereceklerini yazmaları istenmiştir.

2.3. Konu İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Literatür incelendiğinde, önceki çalışmaların cinsellik eğitime yönelik görüş ve tutumları belirlemek amacıyla yapıldığını ve aileler için doğrudan cinsellik eğitiminin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Son yıllarda eğitimciler gelişimsel yetersizlik gösteren bireylerde görülen problem davranışların değerlendirilmesi çalışmalarına ağırlık vermeye başlamışlardır (Dunlap, Newton, Fox Benito ve Vaughn 2001 Peterson, Derby, Berg ve Horner 2002).

Cinsel eğitimde aile katılımının İngiliz ailelerinde etkili iletişim için rolünün araştıran Turnbull, Wersch ve Schaik (2008), çalışmalarında, 2000-2006 yılları arasındaki literatürde, İngiliz toplumundaki cinsel sağlık sorunları ile ilgilenmek için, aile bağlamı içinde cinsel eğitimin rolünü araştırmışlardır. Ortaya çıkan bulgular beş tema altında toplanmıştır. Bunlar: 1. Cinsel eğitimle ilgili ebeveyn rolleri; 2. Ailedeki etkili iletişimin önemi; 3. Ebeveyn-çocuk etkileşimi: cinsiyet ve iletişim tarzındaki farklılıklar; 4. Cinsel eğitimin içeriği; 5. İlk cinsel eğitimciler olarak ebeveynler. Bulgular iletişimin önemini vurgulamıştır.

Byers, Sears, Weaver (2008) “Anaokulundan sekizinci sınıfa kadar çocukları olan ebeveynlerin cinsel iletişim raporları” başlıklı çalışmalarında ebeveyn-çocuk arasındaki cinsel iletişimde üç bakış açısının temel olduğunu belirlemişlerdir.

Kanada'da ebeveyn endişeleri ve cinsellik eğitimi ile ilgili yapılan bir başka araştırmada, ebeveynlerin sadece bilgi edinmek zorunda kalmaları değil, aynı zamanda korkuları paylaşmak için güvenli bir alana ihtiyaç duydukları belirlenmiştir (Dupras , Dionne, 2014).

Tisot (2009) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin tutum ve inançlarının bireylerin cinsel eğitimini etkilediği görülmüştür. Çünkü önceki çalışmalar, annelerin babalarla karşılaştırıldığında cinsel konularda çocukları ile iletişim kurma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Pownall, Jahoda, Hastings ve Kerr, 2011).

Kakavoulis (2001) yaptığı çalışmada, ebeveynlerin büyük kısmı cinsel eğitime altı-dokuz yaşta başlanmasını istediklerini saptamıştır.

Weaver ve arkadaşları tarafından (2002) yapılan araştırmanın sonuçları ile benzerdir. sonuçlara göre velilerin cinsel eğitimi okullarda verilmesi gerektiğini, Ayrıca bu eğitimin ilkokulda başlaması gerektiğini ortaya çıkan bulgular arasındadır.

Amerika’da 2004 yılında Harvard Üniversitesi Kennedy Devlet Okulu, Henry J. Kaiser Aile Fonu ve NPR (National Public Radio) tarafından Amerika’da Cinsel Eğitim başlığı altında kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya çocuğu 7. sınıftan 12. sınıfa kadar olan, rastgele örneklem yoluyla seçilen 18 yas ve üstü 1759 ebeveyn katılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin %93 gibi büyük bir çoğunluğu cinsel eğitimin cinsel sorunlara yaklaşımda oldukça yardımcı olduğunu; dörtte üçü okulda cinsel eğitim alan çocuklarının daha sevecen davrandıklarını belirtmiştir (Gökdeniz, 2008).

Dehan ve Fitzpatrick (1993) araştırmalarında, ailelerin çoğunluğunun, çocukların cinsel eğitiminde temel bilgi sağlayıcı olarak annelerinin etkili olduğunu söylemişlerdir.

Tayvan’da küçük çocukların cinsel eğitimine karşı ailelerin tutumlarını incelediği çalışmada Lu (1994), çalışmaya katılanların çoğu Tayvan’da uygulanmakta olan cinsel eğitimin yetersizliğini belirtmişler, bu eğitimin çok tutucu olduğunu ve bunun değişmesi gerektiğine inandıklarını ifade etmişlerdir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Down Sendromlu çocukların öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimi dersine yönelik görüşlerinin ortaya konması amacıyla yapılan nicel bir çalışmadır. Bu çalışmada bir konuya ilişkin evren ve evreni temsil eden örneklemdaki katılımcıların görüşlerinin alındığı tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2011).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim-öğretim yılı Türkiye Cumhuriyeti Osmaniye ili merkezinde bulunan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görevli öğretmenler ve bu merkezlere devam eden Down Sendromlu çocukların velileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunun tamamına ulaşamadığından basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak 73 Öğretmen ve 180 Aile ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

3.3.Veriler Toplama Araçları

Araştırma verileri 2 bölümden oluşan anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Öğretmen ve veliler için ayrı ayrı hazırlanan anket formu 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmen ve velilerin tanıtıcı özelliklerinin saptanması amacıyla sorulmuş sorular, ikinci formu bölümde ise cinsel bilgiler eğitimi soru kullanılmıştır.

3.3.1.Tanıtıcı Bilgiler

Anket formunun birinci bölümünde yer alan tanıtıcı bilgiler bölümü veliler için ayrı, öğretmenler için ayrı hazırlanmıştır. Öğretmenler için hazırlanan formda, araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu ve mesleki kıdemlerine ilişkin sorular yer almaktadır. Formun veliler için hazırlanan bölümünde, araştırmaya katılan velilerin yaş, cinsiyet, eğitim durumlarının saptanmasına yönelik sorular yer almaktadır. Ayrıca hem veli hem de öğretmen formunda; ilk cinsel bilgi edinme dönemi, fırsat olsaydı çocukluk çağında

cinsel bilgi almak isteme durumu, cinsel bilgilerin çocuklara kimin tarafından öğretilmesi ve cinsel bilgiler eğitiminde yer alması gereken konulara ilişkin görüşlerinin belirlendiği sorular yer almaktadır.

3.3.2.Cinsel bilgiler eğitime ilişkin görüşler

Soru formunun ikinci bölümünde öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin saptanması amacıyla Bölükbaşı (2008) tarafından hazırlanmış cinsel bilgiler eğitimi formu yer almaktadır.

Bölükbaşı (2008) tarafından hazırlanan formda öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin saptanması amacıyla 5’li derecelendirme kullanılarak hazırlanmış olumlu ve olumsuz 18 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alan önermelere verilen yanıtlar “kesinlikle katılmıyorum=1 puan”, “katılmıyorum=2 puan”, “kararsızım=3 puan”, “katılıyorum=4 puan” ve “tamamen katılıyorum=5 puan olacak şekilde puanlanmıştır. Her bir maddeden alınacak olan yüksek puan o maddeye ilişkin görüşün olumlu olduğunu ifade etmektedir. Cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşler formu bir ölçek olarak geliştirilmediğinden herhangi bir geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmamıştır. Formun toplam puanı yoktur ve her bir soruya verilen yanıtlar ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Soru formunun özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde uygulanabilmesi için kurum müdürlüklerinden yazılı izin alınmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak 2016-2017 tarihleri arasında uygulanmıştır. Öğretmen ve velilerin anket formunda yer alan sorulara doğru yanıtlar vermeleri için kişisel bilgilerinin diğer şahıslarla paylaşılmayacağı bilgisi verilmiştir. Yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak görüşülen katılımcılar araştırmanın amaçları ve anket formunun ne şekilde doldurulacağına ilişkin bilgilendirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada, soru formundan elde edilen veriler elektronik ortama aktarılarak Statistical Package for Social Science (SPSS) 24.0 veri analizi paket programı ile çözümlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen ve velilerin tanıtıcı özelliklerinin, ilk cinsel bilgi edinme döneminin, fırsat olsaydı çocukluk çağında cinsel bilgi almak isteme durumunun, cinsel bilgilerin çocuklara kimin tarafından öğretilmesi ve cinsel bilgiler eğitiminde yer alması gereken konulara ilişkin görüşlerinin saptanmasında frekans analizi kullanılmış ve sonuçlar frekans dağılım tabloları ile gösterilmiştir.

Öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin saptanmasında frekans analizi ve her bir önermeye ilişkin ortalama puan verilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılmasında ki kare analizi kullanılmıştır. Veri setinin ki kare analizinin varsayımlarını sağlaması adına; kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum yanıtları birleştirilerek “katılmıyorum”, tamamen katılıyorum ve katılıyorum yanıtları birleştirilerek “katılıyorum” olacak şekilde değerlendirilmeye alınmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin ve velilerin tanıtıcı özelliklerinin ve cinsel bilgiler eğitime ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve öğretmen ve velilerin görüşlerinin karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

4.1. Öğretmenlerin tanıtıcı özellikleri ve cinsel bilgiler eğitime ilişkin görüşleri

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin tanıtıcı özelliklerine, cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitime ilişkin görüşlerine göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.

Öğretmenlerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı

Tanıtıcı Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	50	68,49
Erkek	23	31,51
Yaş Grubu		
29 yaş ve altı	27	36,99
30-35 yaş arası	17	23,29
36 yaş ve üzeri	29	39,73
Medeni durum		
Evli	47	64,38
Bekar	26	35,62
Çocuk sahibi olma durumu		
Var	38	52,05
Yok	35	47,95
Mesleki Kıdem		
5 yıl altı	29	39,73
5-10 yıl arası	22	30,14
11 yıl ve üzeri	22	30,14
Toplam	73	100,00

Tablo 1.'de araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı verilmiştir. Araştırmaya dahil edilen öğretmenlerin %68,49'u kadın, %31,51'i erkektir. Öğretmenlerin %36,99'u 29 yaş ve altında, %23,29'u 30-35 yaş arasında, %39,73'ü 36 yaş ve üzerindedir. Öğretmenlerin %64,38'i evli, %35,62'si ise bekardır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %52,05'inin çocuğu var, %47,95'inin çocuğu yoktur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %39,73'ünün mesleki kıdemi 5 yıl ve altı, %30,14'ü 5-10 yıl arası, %30,14'ünün kıdemi 11 yıl ve üzerindedir

Tablo 2.

Öğretmenlerin cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitimine ilişkin görüşlerine göre dağılımı

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı		
İlkokul	27	36,99
Ortaokul	34	46,58
Lise	12	16,44
Çocukluk çağında cinsel bilgi eğitimi almak isteme durumu		
İsteyen	68	93,15
İstemeyen	5	6,85
Çocuklar cinsel bilgileri ilk olarak kimden alması gerektiğine ilişkin görüş		
Aile	44	60,27
Öğretmen	29	39,73
İlköğretim cinsel bilgiler eğitiminde yer alması gereken konulara ilişkin görüş		
Cinsel organlar	56	76,71
Gebelilik ve doğum	34	46,58
Gebelikten korunma yöntemleri	33	45,21
Toplumsal yapı	40	54,79
Ergenlikte ruhsal ve bedensel değişimler	41	56,16
Cinsel yolla bulaşan hastalıklar	28	38,36
Cinsel istismar	24	32,88

Tablo 2.'de araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitimine ilişkin görüşlerine göre dağılımı verilmektedir. Araştırmaya dahil edilen öğretmenlerin %36,99'u cinsellikle ilgili ilk bilgiyi ilkokul, %46,58'i ortaokul, %16,44'ü ise lise çağında almıştır. Öğretmenlerin %93,15'i çocukluk çağında cinsel bilgi eğitimi almak istemiş, %6,85'i ise eğitim almak istememiştir. Öğretmenlerin %60,27'si çocukların ilk cinsel bilgilerini ailelerinden, %39,73'ü öğretmenlerden alması gerektiği görüşündedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %76,71'i cinsel organlar, %46,58'i gebelik ve doğum, %45,21'i gebelikten korunma yöntemleri, %54,79'ü toplumsal yapı, %56,16'sı ergenlikte ruhsal ve bedensel değişimler, %38,36'sı cinsel yolla bulaşan hastalıklar, %32,88'i ise cinsel istismar konularının ilköğretim cinsel bilgiler eğitiminde yer alması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 3.

Öğretmenlerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşleri nasıldır?

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{x}$
	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalıdır.	0	0,00	11	15,07	6	8,22	21	28,77	35	47,95	4,10
Çocukların cinsellikle ilgili sorularını çok açık ve rahat konuşurum.	0	0,00	15	20,55	19	26,03	34	46,58	5	6,85	3,40
Çocukların cinsel içerikli sorularını yanıtlarken kendimi rahatsız hissettiğim için geçiştiriyorum	3	4,11	43	58,90	9	12,33	18	24,66	0	0,00	2,58
Cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerimize uymuyor. Bu yüzden konuşmuyorum	20	27,40	34	46,58	1	1,37	16	21,92	2	2,74	2,26
Okulda cinsel konuların konuşulmasını ahlaksızlıktır.	16	21,92	20	27,40	10	13,70	25	34,25	2	2,74	2,68
Sınıfta cinsellikle ilgili konuları konuşan öğretmene saygı duymam	35	47,95	29	39,73	0	0,00	9	12,33	0	0,00	1,77
Cinsel eğitim vermek toplumda yaşanan cinsel kaynaklı suçların azalmasına neden olabilir	1	1,37	24	32,88	2	2,74	22	30,14	24	32,88	3,60
Cocuklar cinsel eğitimleri içinde detaylı olarak alırlarsa cinsel ilişki kurma cesareti kazanırlara	23	31,51	18	24,66	8	10,96	24	32,88	0	0,00	2,45
Çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 3 yaşından itibaren gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak verilmelidir	1	1,37	21	28,77	8	10,96	32	43,84	11	15,07	3,42
Çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 6.sınıftan itibaren ergenliğe hazırlık amacıyla verilmelidir	0	0,00	18	24,66	11	15,07	43	58,90	1	1,37	3,37
Çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 9. sınıfta verilmelidir	0	0,00	9	12,33	10	13,70	44	60,27	10	13,70	3,75
Cinsel bilgiler eğitimini özel eğitim almış uzmanlar vermelidir	0	0,00	0	0,00	0	0,00	44	60,27	29	39,73	4,40
Cinsel bilgiler eğitimini doktorlar vermelidir	6	8,22	41	56,16	12	16,44	14	19,18	0	0,00	2,47
Cinsel bilgiler eğitimini çocuğumun ilköğretim 1.kademede kendi öğretmeni vermelidir.	1	1,37	8	10,96	7	9,59	46	63,01	11	15,07	3,79
Bir öğretmene güveneceğime cinsel eğitimi çocuğuma kendim vermeyi tercih ederim	9	12,33	38	52,05	6	8,22	20	27,40	0	0,00	2,51
Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere ayrı ortamlarda anlatılmalıdır	0	0,00	2	2,74	6	8,22	37	50,68	28	38,36	4,25
Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere aynı ortamda anlatılmalıdır	29	39,73	33	45,21	11	15,07	0	0,00	0	0,00	1,75
Cinsel eğitim konusunda biz velilere de bilgi verilmelidir	0	0,00	0	0,00	13	17,81	36	49,32	24	32,88	4,15

Tablo 3’de öğretmenlerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin dağılımı verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %47,95’i cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalıdır görüşüne tamamen katılmakta, %28,77’si katılıyor, %8,22’si kararsız, %15,07’si ise katılmıyorum yanıtlarını vermişlerdir. Öğretmenlerin %58,90’ı çocukların cinsel içerikli sorularını yanıtlarken kendini rahatsız hissettiği için geçiştiriyorum sorusuna katılmıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcı öğretmenler, sınıfta cinsellikle ilgili konular konuşan öğretmenlere saygı duyma konusuna %47,95’i kesinlikle katılmıyorum, %39,73’ü katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Öğretmenlerin %43,84’ü çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 3 yaşından itibaren gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak verilmelidir görüşüne katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %58,90’ı çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 6.sınıftan itibaren ergenliğe hazırlık amacıyla verilmelidir görüşüne katılmaktadırlar. Öğretmenlerin %56,16’sı cinsel bilgiler eğitimini doktorlar vermelidir görüşüne katılmamaktadırlar. Katılımcıların %39,73’ü cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere aynı ortamda anlatılmalıdır görüşüne kesinlikle katılmadığını, %45,21’i ise katılmadığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin en çok katıldıkları 3 madde sırasıyla “Cinsel bilgiler eğitimi özel eğitim almış uzmanlar vermelidir”, “Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere ayrı ortamlarda anlatılmalıdır.” ve “Cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalıdır.” maddeleridir. Öğretmenlerin en az katıldıkları 3 madde sırasıyla “Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere aynı ortamda anlatılmalıdır”, “Sınıfta cinsellikle ilgili konuları konuşan öğretmene saygı duymam” ve “Cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerimize uymuyor.” maddeleridir.

4.2. Velilerin tanıtıcı özellikleri ve cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşleri

Araştırmaya dahil edilen velilerin tanıtıcı özelliklerine, cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitimine ilişkin görüşlerine göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.

Velilerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı

Tanıtıcı Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	103	57,22
Erkek	77	42,78
Yaş Grubu		
29 yaş ve altı	27	15,00
30-35 yaş arası	78	43,33
36 yaş ve üzeri	75	41,67
Eğitim Durumu		
İlkokul	47	26,11
Ortaokul	24	13,33
Lise	79	43,89
Üniversite	30	16,67
Toplam	180	100,00

Tablo 4’de araştırmaya katılan velilerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Araştırmaya katılan velilerin %57,22’si kadın, %42,78’i erkektir. Araştırma kapsamına alınan velilerin %15’i 29 yaş ve altı, %43,33’ü 30-35 yaş arası, %41,67’si 36 yaş e üzerindedir. Velilerin %26,11’i ilkokul, %43,89’u lise, %13,33’ü ortaokul, %16,67’si üniversite mezunudur.

Tablo 5.

Velilerin cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitime ilişkin görüşleri nasıldır?

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı		
İlkokul	72	40,00
Ortaokul	61	33,89
Lise	47	26,11
Çocukluk çağında cinsel bilgi eğitimi almak isteme durumu		
İsteyen	130	72,22
İstemeyen	50	27,78
Çocuklar cinsel bilgileri ilk olarak kimden alması gerektiğine ilişkin görüş		
Aile	76	42,22
Öğretmen	104	57,78
İlköğretim cinsel bilgiler eğitiminde yer alması gereken konulara ilişkin görüşler		
Cinsel organlar	161	89,44
Gebelilik ve doğum	87	48,33
Gebelikten korunma yöntemleri	86	47,78
Toplumsal yapı	132	73,33
Ergenlikte ruhsal ve bedensel değişimler	130	72,22
Cinsel yolla bulaşan hastalıklar	103	57,22
Cinsel istismar	112	62,22

Tablo 5.'te velilerin cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitime ilişkin görüşlerine göre dağılımı verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen velilerin %40'ı cinsellikle ilgili ilk bilgiyi ilkokul, %33,89'u ortaokul, %26,11'i lise döneminde almıştır. Velilerin %72,22'si çocukluk çağında cinsel bilgi eğitimi almak istediğini, %27,78'i ise çocukluk çağında cinsel bilgi eğitimi almak istemediğini söylemiştir. Velilerin %42,22'si çocukların cinsel

bilgileri ilk aileden, %57,78'i ise ilk   retmenden almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırma kapsamına alınan velilerin ilköğretim cinsel bilgiler eğitiminde yer alması gereken konulara ilişkin %89,44'lük kısmı cinsel organlar, %48,33'ü gebelik ve doğum, %47,78'i gebelikten korunma yöntemleri, %73,33'ü toplumsal yapı, %72,22'si ergenlikte ruhsal ve bedensel değişimler, %57,22'si cinsel yolla bulaşan hastalıklar, %62,22'si cinsel istismar konularının işlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 6.

Velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşleri nasıldır?

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		$\bar{x}$
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Cinsel bilgiler eğitimi ayrı bi ders olarak okutulmalıdır	7	3,89	42	23,33	23	12,78	69	38,33	39	21,67	3,51
Çocukların cinsellikle ilgili sorularını çok açık ve rahat konuşurum	13	7,22	53	29,44	22	12,22	62	34,44	30	16,67	3,24
Çocukların cinsel içerikli sorularını yanıtlarken kendimi rahatsız hissettiğim için geçiştiriyorum	14	7,78	52	28,89	22	12,22	66	36,67	26	14,44	3,21
Cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerimize uymuyor. Bu yüzden konuşmuyorum	19	10,56	55	30,56	16	8,89	68	37,78	22	12,22	3,11
Okulda cinsel konuların konuşulmasını ahlaksızlıktır.	17	9,44	51	28,33	20	11,11	66	36,67	26	14,44	3,18
Sınıfta cinsellikle ilgili konuları konuşan öğretmene saygı duymam	23	12,78	52	28,89	18	10,00	63	35,00	24	13,33	3,07
Cinsel eğitim vermek toplumda yaşanan cinsel kaynaklı suçların azalmasına neden olabilir	17	9,44	57	31,67	20	11,11	57	31,67	29	16,11	3,13
Çocuklar cinselliği eğitimleri içinde detaylı olarak alırlarsa cinsel ilişki kurma cesareti kazanırlar	18	10,00	52	28,89	22	12,22	68	37,78	20	11,11	3,11
Çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 3 yaşından itibaren gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak verilmelidir	10	5,56	43	23,89	20	11,11	72	40,00	35	19,44	3,44
Çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 6.sınıftan itibaren ergenliğe hazırlık amacıyla verilmelidir	12	6,67	41	22,78	23	12,78	74	41,11	30	16,67	3,38
Çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 9. sınıfta verilmelidir	12	6,67	44	24,44	20	11,11	74	41,11	30	16,67	3,37
Cinsel bilgiler eğitimini özel eğitim almış uzmanlar vermelidir	10	5,56	43	23,89	17	9,44	75	41,67	35	19,44	3,46
Cinsel bilgiler eğitimini doktorlar vermelidir	18	10,00	56	31,11	18	10,00	63	35,00	25	13,89	3,12
Cinsel bilgiler eğitimini çocuğumun ilköğretim 1.kademede kendi öğretmeni vermelidir.	9	5,00	44	24,44	15	8,33	77	42,78	35	19,44	3,47
Bir öğretmene güveneceğime cinsel eğitimi çocuğuma kendim vermeyi tercih ederim	17	9,44	57	31,67	17	9,44	66	36,67	23	12,78	3,12
Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere ayrı ortamlarda anlatılmalıdır	12	6,67	46	25,56	18	10,00	72	40,00	32	17,78	3,37
Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere aynı ortamda anlatılmalıdır	19	10,56	50	27,78	20	11,11	64	35,56	27	15,00	3,17
Cinsel eğitim konusunda biz velilere de bilgi verilmelidir	11	6,11	43	23,89	16	8,89	74	41,11	36	20,00	3,45

Tablo 6.'da araştırmaya katılan velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin dağılımı verilmiştir.

Velilerin %38,33'ü cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalıdır görüşüne katılıyorum, %21,67'si tamamen katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların %30,56'lık kısmı cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerimize uymuyor bu yüzden konuşmuyorum görüşüne katılmazken, %37,78'i katıldıklarını söylemiştir. Velilerin %36,67'si okulda cinsel konuların konuşulmasını ahlaksızlıktır görüşüne katıldıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya dahil edilen veliler, çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 3 yaşından itibaren gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak verilmelidir görüşüne %40 katılıyorum, %19,44 tamamen katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 6.sınıftan itibaren ergenliğe hazırlık amacıyla verilmelidir görüşüne katılan veliler, toplam katılımcıların %41,11'lik kısmını oluştururken, Çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 9. sınıfta verilmelidir görüşüne katılan veliler de %41,11 katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların %31,11'i cinsel bilgiler eğitimini doktorlar vermelidir görüşüne katılmadığını, %10'u ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Katılımcı velilerin %42,78'i cinsel bilgiler eğitimini çocuğumun ilköğretim 1.kademede kendi öğretmeni vermelidir görüşüne katıldığını, %19,44'ü kesinlikle katıldığını söylemiştir. Katılımcılar, cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere ayrı ortamlarda anlatılmalıdır görüşüne %25,56 katılmazken, %40 katılıyorum yanıtını vermiştir. Araştırmaya katılan velilerin %41,11'i cinsel eğitim konusunda biz velilere de bilgi verilmelidir görüşüne katıldıklarını bildirmişlerdir.

4.2. Öğretmenlerin ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması

Bu bölümde araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan ki kare analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 7.

Öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması

		Öğretmen		Veli		X ²	P
		n	%	n	%		
Cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalıdır	Katılmıyorum	11	15,07	49	27,22	6,414	0,040*
	Kararsızım	6	8,22	23	12,78		
	Katılıyorum	56	76,71	108	60,00		
Çocukların cinsellikle ilgili sorularını çok açık ve rahat konuşurum	Katılmıyorum	15	20,55	66	36,67	10,376	0,006*
	Kararsızım	19	26,03	22	12,22		
	Katılıyorum	39	53,42	92	51,11		
Çocukların cinsel içerikli sorularını yanıtlarken kendimi rahatsız hissettiğim için geçiştiriyorum	Katılmıyorum	46	63,01	66	36,67	16,504	0,000*
	Kararsızım	9	12,33	22	12,22		
	Katılıyorum	18	24,66	92	51,11		
Cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerimize uymuyor.Bu yüzden konuşmuyorum	Katılmıyorum	54	73,97	74	41,11	23,269	0,000*
	Kararsızım	1	1,37	16	8,89		
	Katılıyorum	18	24,66	90	50,00		
Okulda cinsel konuların konuşulmasını ahlaksızlıktır.	Katılmıyorum	36	49,32	68	37,78	4,178	0,124
	Kararsızım	10	13,70	20	11,11		
	Katılıyorum	27	36,99	92	51,11		
Sınıfta cinsellikle ilgili konuları konuşan öğretmene saygı duymam	Katılmıyorum	64	87,67	75	41,67	45,051	0,000*
	Kararsızım	0	0,00	18	10,00		
	Katılıyorum	9	12,33	87	48,33		

*p<0,05

Tablo 7.

Öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması (Devam)

		Öğretmen		Veli		X ²	P
		n	%	n	%		
Cinsel eğitim vermek toplumda yaşanan cinsel kaynaklı suçların azalmasına neden olabilir	Katılmıyorum	25	34,25	74	41,11	7,122	0,028*
	Kararsızım	2	2,74	20	11,11		
	Katılıyorum	46	63,01	86	47,78		
Çocuklar cinselliği eğitimleri içinde detaylı olarak alırlarsa cinsel ilişki kurma cesareti kazanırlar	Katılmıyorum	41	56,16	70	38,89	6,611	0,037*
	Kararsızım	8	10,96	22	12,22		
	Katılıyorum	24	32,88	88	48,89		
Çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 3 yaşından itibaren gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak verilmelidir	Katılmıyorum	22	30,14	53	29,44	0,012	0,994
	Kararsızım	8	10,96	20	11,11		
	Katılıyorum	43	58,90	107	59,44		
Çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 6.sınıftan itibaren ergenliğe hazırlık amacıyla verilmelidir	Katılmıyorum	18	24,66	53	29,44	0,682	0,711
	Kararsızım	11	15,07	23	12,78		
	Katılıyorum	44	60,27	104	57,78		
Çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 9. sınıfta verilmelidir	Katılmıyorum	9	12,33	56	31,11	9,606	0,008*
	Kararsızım	10	13,70	20	11,11		
	Katılıyorum	54	73,97	104	57,78		
Cinsel bilgiler eğitimini özel eğitim almış uzmanlar vermelidir	Katılmıyorum	0	0,00	53	29,44	39,248	0,000*
	Kararsızım	0	0,00	17	9,44		
	Katılıyorum	73	100,00	110	61,11		
Cinsel bilgiler eğitimini doktorlar vermelidir	Katılmıyorum	47	64,38	74	41,11	19,069	0,000*
	Kararsızım	12	16,44	18	10,00		
	Katılıyorum	14	19,18	88	48,89		

* $p < 0,05$

Tablo 4. 7.

Öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması (Devam)

		Öğretmen		Veli		X ²	P
		n	%	n	%		
Cinsel bilgiler eğitimini çocuğumun ilköğretim 1.kademedeki kendi öğretmenini vermelidir.	Katılmıyorum	9	12,33	53	29,44	8,259	0,016*
	Kararsızım	7	9,59	15	8,33		
	Katılıyorum	57	78,08	112	62,22		
Bir öğretmene güveneceğime cinsel eğitimi çocuğuma kendim vermeyi tercih ederim	Katılmıyorum	47	64,38	74	41,11	11,827	0,003*
	Kararsızım	6	8,22	17	9,44		
	Katılıyorum	20	27,40	89	49,44		
Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere ayrı ortamlarda anlatılmalıdır	Katılmıyorum	2	2,74	58	32,22	26,809	0,000*
	Kararsızım	6	8,22	18	10,00		
	Katılıyorum	65	89,04	104	57,78		
Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere aynı ortamda anlatılmalıdır	Katılmıyorum	62	84,93	69	38,33	59,350	0,000*
	Kararsızım	11	15,07	20	11,11		
	Katılıyorum	0	0,00	91	50,56		
Cinsel eğitim konusunda velilere de bilgi verilmelidir	Katılmıyorum	0	0,00	54	30,00	28,940	0,000*
	Kararsızım	13	17,81	16	8,89		
	Katılıyorum	60	82,19	110	61,11		

*p<0,05

Tablo 7.'de araştırma kapsamına alınan öğretmen ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan ki kare analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. incelendiğinde araştırma kapsamına alınan öğretmen velilerin “Cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalıdır.” önermesine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (p<0,05). Öğretmenlerin bu önermeye katılma oranı velilere göre daha yüksek bulunmuştur.

Öğretmenler ile velilerin “Çocukların cinsellikle ilgili sorularını çok açık ve rahat konuşurum önermesine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

fark olduğu saptanmış olup, velilerin bu önermeye katılmıyorum yanıtını verme oranı öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya dahil edilen öğretmen ve velilerin “Cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerimize uymuyor.Bu yüzden konuşmuyorum” önermesine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Velilerin bu önermeye katılma oranı öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur.

Öğretmen ve velilerin “Okulda cinsel konuların konuşulması ahlaksızlıktır.” önermesine vermiş oldukları yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Öğretmen ve velilerin “Sınıfta cinsellikle ilgili konuları konuşan öğretmene saygı duymam” önermesine verdikleri yanıtlar karşılaştırıldığında, velilerin bu önermeye katılma oranı öğretmenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmaya dahil edilen öğretmen ve velilerin “Cinsel eğitim vermek toplumda yaşanan cinsel kaynaklı suçların azalmasına neden olabilir.” önermesine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğretmenlerin bu önermeye katılma oranı velilere göre daha yüksek bulunmuştur.

Öğretmen ve velilerin “Çocuklar cinselliği eğitimleri içinde detaylı olarak alırlarsa cinsel ilişki kurma cesareti kazanırlar” önermesine katılma oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğretmenlerin bu önermeye katılmıyorum şeklinde yanıt verme oranı velilere göre daha düşük bulunmuştur.

Öğretmen ve velilerin “Çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 3 yaşından itibaren gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak verilmelidir” ve “Çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 6.sınıftan itibaren ergenliğe hazırlık amacıyla verilmelidir” önermelerine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan öğretmen ve velilerin “Çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 9. sınıfta verilmelidir.” önermesine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğretmenlerin bu önermeye katılıyorum şeklinde yanıt verme oranı velilere göre daha yüksek bulunmuştur.

Öğretmen ve velilerin “Cinsel bilgiler eğitimi özel eğitim almış uzmanlar vermelidir.” önermesine verdikleri yanıtlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğretmenlerin bu önermeye katılma oranı velilere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Araştırma kapsamına alınan öğretmen ve velilerin “Cinsel bilgiler eğitimi doktorlar vermelidir.” önermesine katılma oranları karşılaştırıldığında, öğretmen ve velilerin bu önermeye katılma oranları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Velilerin bu önermeye katılma oranı daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmen velilerin “Cinsel bilgiler eğitimi çocuğumun ilköğretim 1. kademedede kendi öğretmeni vermelidir.”, “Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere ayrı ortamlarda anlatılmalıdır.” ve “Cinsel eğitim konusunda velilere de bilgi verilmelidir.” önermelerine katılma oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğretmenlerin bu önermelere katılıyorum yanıtını verme oranı velilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Öğretmen ve velilerin “Bir öğretmene güveneceğime cinsel eğitimi çocuğuma kendim vermeyi tercih ederim” önermesine verdikleri yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Velilerin bu önermeye katılma oranı öğretmenlere göre daha yüksektir.

BÖLÜM V

5.1. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada veriler sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır.

- 1- Bu araştırmanın 1. alt problemi '' Öğretmenlerin cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitime ilişkin görüşleri nelerdir? ''sorusuna cevap aramaktaydı. Tablo 2' ye bakıldığında Öğretmenlerin cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitime ilişkin görüşlerine göre dağılımına bakıldığında öğretmenlerin en çok bilgiyi ortaokul döneminde elde ettikleri görülmüştür. Öğretmenlerin cinsel eğitimle ilgili görüşlerini araştırdığı çalışmada öğretmenlerin cinsel eğitime olumlu baktığı tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenler, cinsel eğitimin üç yaşında başlaması gerektiğini söylemişlerdir

Tablo 2' de ilgili dağılıma bakıldığında Öğretmenlerin çoğunlukla çocukluk çağında cinsel bilgi eğitimi almak istemiştir. Sonucu çıkmaktadır.

- 2- Araştırmanın 2. alt problemi:'' Öğretmenlerin cinsel bilgiler eğitime ilişkin görüşlerinin dağılımı nasıldır?'' sorusuna cevap aranmıştır. Tablo 2' de Öğretmenlerin büyük bir bölümü çocukların ilk cinsel bilgilerini ailelerinden, alması gerektiği görüşündedir cevap verilmiştir. Bu bulgu Kocatürk (2002)'de yaptığı çalışma ile paraleldir. Öğretmenlerin cinsel eğitimle ilgili görüşlerini araştırdığı çalışmada öğretmenlerin cinsel eğitime olumlu baktığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın 2. alt probleminin sonucuna göre Tablo 3.'e göre şu tespitler yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir bölümü en çok cinsel organlarla ilgili konularının ilköğretim cinsel bilgiler eğitiminde yer alması gerektiğini düşünmektedir.

Öğretmenlerin çoğunluğu çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 3 yaşından itibaren gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak verilmelidir görüşüne katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yine çoğunluğu çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 6.sınıftan itibaren ergenliğe hazırlık amacıyla verilmelidir

görüşüne katılmaktadırlar. Öğretmenlerin yine çoğunluğu cinsel bilgiler eğitimi doktorlar vermelidir görüşüne katılmamaktadırlar.

Öğretmenlerin en çok katıldıkları 3 madde sırasıyla “Cinsel bilgiler eğitimi özel eğitim almış uzmanlar vermelidir”, “Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere ayrı ortamlarda anlatılmalıdır.” ve “Cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalıdır.” maddeleridir. Öğretmenlerin en az katıldıkları 3 madde sırasıyla “Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere aynı ortamda anlatılmalıdır”, “Sınıfta cinsellikle ilgili konuları konuşan öğretmene saygı duymam” ve “Cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerimize uymuyor.” maddeleridir.

Araştırmanın 2. alt problemi ekteki Tablo 2’ de ilgili dağılıma bakıldığında şöyle yanıt verilmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulması görüşündedir. Bu sonuç Gökdeniz (2008)’in çalışması ile paralellik göstermektedir. Diğer bir sonuç ise, öğretmenlerin çoğunluğu çocukların cinsel içerikli sorularını yanıtlarken kendini rahatsız hissettiği için geçiştirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı öğretmenler, sınıfta cinsellikle ilgili konular konuşan öğretmenlere saygı duyma konusuna kesinlikle katılmıyorum görüşündedir

Araştırmanın 3. alt problemi: ” Velilerin cinsellikle ilgili ilk bilgi sahibi olma yaşı, çocukluk çağında bilgi almak isteme durumu ve cinsel bilgileri eğitimine ilişkin görüşleri nasıldır? ” Soruna hitaben, Tablo’ 5 de ilgili dağılıma bakıldığında araştırmaya dahil edilen veliler, çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 3 yaşından itibaren gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak verilmelidir görüşüne katılmaktadırlar. Katılımcı velilerin çoğunluğu cinsel bilgiler eğitimi çocuğunun ilköğretim 1.kademede kendi öğretmeni vermesi gerektiği görüşündedirler. Bu bulgu Weaver ve arkadaşları tarafından (2002) yapılan araştırmanın sonuçları ile benzerdir. sonuçlara göre velilerin cinsel eğitimi okullarda verilmesi gerektiğini, Ayrıca bu eğitimin ilkokulda başlaması gerektiğini ortaya çıkan bulgular arasındadır. Fakat Yıldız, (1990) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların çoğunluğu, cinsel eğitimin hem okulda hem de ailede verilmesi gerektiği ortaokulda başlamasını istemektedirler. Kakavoulis (2001) çalışmasında, ebeveynlerin büyük kısmı cinsel eğitime altı-dokuz yaşta başlanmasını istemektedirler.

Araştırmanın 3. alt probleminin ekteki :’’Velilerin çocukluk çağında cinsel bilgi eğitimi alması ile ilgili görüşleri nasıldır?’’ sorusuna cevap aranmaktadır. Tablo 5’ de ki bulguya göre, velilerin büyük çoğunluğu çocukların cinsel bilgileri ilk öğretmenden almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu çalışmanın tersine, Acer (1999)’da yaptığı araştırmada, annelere cinsel eğitimle ilgili sordukları soruların sonucuna göre, anneler cinsellikle ilgili ilk bilgilerini eşlerinden almıştır ve anneler çocuklarına cinsel eğitim verilmesi gerektiğini ve bu eğitimin kız çocuklara anneleri tarafından, erkek çocuklara anne-baba ile birlikte verilmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Yine bir diğer çalışmada da paralel olmayan sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmanın 3. alt probleminin ekteki:’’Velilerin çocukların cinsel bilgileri ilk olarak kimden alması gerektiğine ilişkin görüşleri nelerdir?’’ sorusuna yanıt aranmaktadır. Tablo 5’ de ki bulguya göre, velilerin büyük çoğunluğu çocukların cinsel bilgileri ilk öğretmenden almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulguya benzer şekilde Akyol ve Işık (2002) tarafından yapılan araştırmada, cinsel eğitime okul öncesi dönemde başlanması gerektiği düşüncesi ilk sırayı almıştır. Bu bulguya benzer şekilde, Kakavoulis (1998) araştırması desteklemektedir. araştırması desteklemektedir. Anaokulu öğretmenlerinin büyük bir kısmı uygun cinsel gelişim ve eğitimin çocuk için çok önemli olduğunu ve beş yaşından önce cinsel eğitime başlanmasına ihtiyaç olduğunu ifade etmişleridir. Ayrıca okul öncesi dönemin çocuğun henüz oyun dönemi olması ve akademik bilgileri ancak okula anne ve babaların çocuklarına cinsel eğitimin kim tarafından verilmesini uygun buldukları incelediğinde, eğitim öncesi ebeveynlerin % 42,7’si anne ve baba, %34,7’si diğer seçeneğini tercih ettiği, eğitim sonrası ise ebeveynlerin %69,3’ü anne-baba ve %30,7’si diğer seçeneğini tercih ettiği görülmüştür.

Araştırmaya katılan veliler cinsel bilgiler eğitimini çocuğunun ilköğretim 1. kademedede kendi öğretmeni vermesi gerektiğini ve cinsel bilgiler eğitimi konularının kız ve erkeklere ayrı ortamlarda anlatılması gerektiğini, cinsel eğitim konusunda da velilere de bilgi verilmesi gerektiği konusunda hemfikirlerdir. Çelişik bir şekilde aynı zamanda veliler ayrıca cinsel eğitimi verme konusunda öğretmenlere güvenmemektedirler. Bu durum velilerin cinsel eğitimi ile ilgili tutumlarının kararsız ve çelişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Tisot (2009) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin tutum ve inançlarının bireylerin cinsel eğitimini etkilediği görülmüştür. Bu çalışmada velilerin cinsel eğitimi ile ilgili tutumları analiz edildiğinde velilerin

cinsel eğitime ihtiyaç duyduğu çıkarımı yapılabilir. Diğer yandan bu sonucun tersine araştırmalar, engelli olmayan çocukların ebeveynlerinin ergenlik çağındaki çocuklarının temel cinsellik eğitimcisi olmasını istemediğini göstermiştir (DiIori, Pluhar, Belcher, 2003). Yine benzer şekilde, Göçgeldi ve ark. (2007) çalışmalarının sonucunda ailelerin cinsel eğitimi vermesinde en uygun kişiler olduğunu saptamışlardır.

Araştırmalar çoğunlukla annenin tutumlarına ağırlık vermektedir. Tisot (2009) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin tutum ve inançlarının bireylerin cinsel eğitimini etkilediği görülmüştür. Çünkü önceki çalışmalar, annelerin babalarla karşılaştırıldığında cinsel konularda çocukları ile iletişim kurma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Pownall, Jahoda, Hastings ve Kerr, 2011). Anneler, hassas cinsellik konularını kızları ile birlikte oğulları ile karşılaştırıldığında daha rahat hissettiklerini bildirmektedir. Bununla birlikte, tipik olarak gelişmekte olan çocukların anneleriyle karşılaştırıldığında, engelli çocukların anneleri daha az cinsel konu hakkında konuşmakta ve daha az ayrıntılı olarak konuşmaktadır (Pownall, Jahoda, Hastings, 2012). Yine benzer bir şekilde bu çalışmada bulgular bu sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Araştırmanın 4. alt probleminde :’’Velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin dağılımı nasıldır ?’’ soru Tablo 6’ dan ulaşılan bulguda ise, cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere ayrı ortamlarda anlatılmasını istemektedirler. Bu bulgu Acer (1999)’un çalışması ile örtüşmektedir. Araştırmada 1999 yılında Anneler çocuklarına cinsel eğitim verilmesi gerektiğini ve bu eğitimin kız çocuklara anneleri tarafından, erkek çocuklara anne-baba ile birlikte verilmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür.

Araştırmanın 4. alt problemine ek olarak:’’ Velilerin ilköğretim cinsel bilgiler eğitiminde yer alması gereken konulara ilişkin görüşleri nelerdir?’’ sorusuna cevap aranmaktadır. Tablo 5 de ilgili bölüme bakıldığında dikkat çekici sonuç çıkmaktadır. Göçgeldi (2007) Göçgeldi (2007)’nin çalışmasında ailelerin çocuklarının cinsel eğitimi konusunda görüş ve tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın sonucunda anne ve babalar, çocuklarına cinsel eğitim verilmesinin gerekli olduğunu, cinsel eğitimin aileler aracılığı ile sunulmasını, diğer bir çalışma da Ersoy (1999)’un anne babaların çocuklara cinsel eğitim verilmesi gerektiğini, çocuklarına kendileri

cinsel eğitim verdiklerini belirtmişlerdir. Yine aynı doğrultuda, Küçük ve Sönmez (2015)'te yaptığı çalışmada velilerin büyük bir çoğunluğu cinsel eğitimin gerekli olduğuna inandıklarını ifade etmişlerdir. Dehan ve Fitzpatrick (1993) araştırmasında, ailelerin çoğunluğunun, cinsel eğitimin anneler tarafından verilmesini belirtmişlerdir. Bu bulgu araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Çocuğa ilk cinsel eğitimin aileler tarafından verilmesinin önemi vurgulanmaktadır.

Bir diğer bulguya göre, araştırma kapsamına alınan velilerin ilköğretim cinsel bilgiler eğitiminde yer alması gereken konulara ilişkin büyük kısmı cinsel organlarla ilgili konuların işlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin dağılımına bakıldığında velilerin büyük bir kısmı cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sonuç Eser (2008) ve Yıldız (1990)'ın sonuçları ile paraleldir.

Yine katılımcıların büyük bir kısmı cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerine uymadığı için konuşmadıklarını söylemiştir. Bu Ersoy (1999), kız ve erkek çocuğu olan anne babaların cinsel eğitim hakkındaki görüş, anne-babaların erken bilgilendirmenin yanlış davranışlar geliştireceğini düşündüğü ve açıklamaların ardından çocuğun daha detaylı sorular soracağından korktukları tespit edilmiştir. Bu bulgu çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Araştırmaya katılan velilerin büyük çoğunluğu cinsel eğitim konusunda velilere de bilgi verilmesini istemektedirler. Bu sonuç Mermer (1993) ve Yıldız (1990)'ın yaptığı çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Araştırmaya dahil edilen veliler, çocuklara cinsellikle ve üreme bilgileri 3 yaşından itibaren gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak verilmelidir görüşüne katılmaktadırlar. Katılımcı velilerin çoğunluğu cinsel bilgiler eğitimini çocuğunun ilköğretim 1.kademede kendi öğretmeni vermesi gerektiği görüşündedirler. Bu bulgu Weaver ve arkadaşları tarafından (2002) yapılan araştırmanın sonuçları ile benzerdir. sonuçlara göre velilerin cinsel eğitimi okullarda verilmesi gerektiğini, Ayrıca bu eğitimin ilkokulda başlaması gerektiğini ortaya çıkan bulgular arasındadır. Fakat Yıldız, (1990) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların çoğunluğu, cinsel eğitimin ortaokulda (ilköğretim 2. kademede) başlaması ve bu eğitimin hem okulda hem de ailede verilmesi gerektiği görüşündedir.

Araştırmaya katılan velilerin büyük çoğunluğu cinsel eğitim konusunda velilere de bilgi verilmesini istemektedirler. Araştırmaya katılan velilerin büyük çoğunluğu cinsel eğitim konusunda velilere de bilgi verilmesini istemektedirler. Bu sonuç Yıldız (1990), Mermer (1993), Ersoy (1999), Göçgeldi (2007)'ın yaptığı çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir

Araştırmanın 5. alt problemi:” Öğretmenlerin ve velilerin cinsel bilgiler eğitimine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması nasıldır?” olarak sorulmuştur. Tablo 7’ de buna karşılık olarak sonuçlar şöyle:

Araştırma kapsamına alınan öğretmen velilerin, cinsel eğitimin ek ders şeklinde verilmesini öğretmenlerin destekledikleri görülmüştür. Bu sonuç Eser (2008) ve Yıldız (1990)’ın sonuçları ile paraleldir. Diğer yandan velilerin çocukları cinsellikle ilgili sorularını çok açık ve rahat konuşamamaları varılan sonuçlar arasındadır. Öğretmenler, cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerimize uymadığı için konuşamadıklarını ifade etmişlerdir. Acer ve Artan (2000) çalışmalarında, kızların ve erkeklerin anneye sorularını sordukları saptamışlardır. Tuğrul ve Artan (2001) araştırmalarında, çocuklara cinsel eğitimle ilgili bilgilerin hem kız hem erkek çocuklar için en yüksek oranda anneleri tarafından verildiği ve çocukların cinsel konularla ilgili sorularını aile üyeleri dışındaki kişilere sormasının uygun karşılanmayacağını ifade ettiklerini belirlemiştir.

Özuslu (1999) araştırmasında, beş-altı yaş grubu çocukları olan ailelerin cinsel eğitime başlama zamanını %30’u soru sorduğu zaman, %27’si soru sormuyorsa bilgi vermeye gerek yok, %27’ si kendi kendine zaten öğrenir, %13’ü üç yaşından önce, %3’ü soru sormadan da şeklinde cevapladıklarını saptamıştır.

Konur (2006) çalışmasında, eğitim programı uygulanmadan önce, ailelerin % 66,7’sinin ergenlik döneminde, % 20’ sinin ergenlik dönemine girmeden önce, % 13,3’ünün cinsellikle ilgili sorular sormaya başladığı zaman eğitim verilmesi gerektiğini düşündüklerini bulmuştur.

Veliler, sınıfta cinsellikle ilgili konuları konuşan öğretmene saygı duymadıklarını ifade etmişlerdir. Diğer yandan öğretmenler, cinsel eğitim vermenin toplumda yaşanan cinsel kaynaklı suçların azalmasına yardımcı olacağına

inanmaktadır. Veliler, çocukların cinselliği eğitimleri içinde detaylı olarak alırlarsa cinsel ilişki kurma cesareti kazanırlar” önermesine katılmaktadırlar.

Öğretmenler, çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 9. sınıfta verilmesi konusunda hemfikirdir ve öğretmenler cinsel bilgiler eğitimini özel eğitim almış uzmanlar vermesini isterken, veliler doktorların vermesini istemektedirler. Bu çalışmanın tersine, Dehan ve Fitzpatrick (1993) çalışmalarında, ebeveynlerin büyük bir kısmının, çocuk cinsel konularında esas ve en önemli bilgi kaynağı olarak anneleri gördüklerini belirtmişlerdir. Veliler, çocuklarının cinsel gelişimlerinin uygun yönetimi hakkında belirsizlik eğilimindedir (Ballan, 2001). Benzer şekilde (Ballan, 2001; Di Giulio, 2003; Gomez, 2012)’nın çalışmalarında aynı kaygılar ve endişeler “ Bazı ebeveynler, çocuklarının cinsel dürtülerini uygun bir şekilde ifade edemeyecekleri, çocuk yetiştiremeyecekleri ve cinsel istismarın veya istismarın hedefi olacağından korkmaktadır” görülmüştür. Yine bir diğer bir çalışmada, Kanada’da ebeveyn endişeleri ve cinsellik eğitimi ile ilgili yapılan bir başka araştırmada, ebeveynlerin sadece bilgi edinmek zorunda kalmaları değil, aynı zamanda korkuları paylaşmak için güvenli bir alana ihtiyaç duydukları belirlenmiştir (Dupras , Dionne, 2014).

Elde edilen sonuçlar genel olarak yorumlandığında öğretmenlerin de velilerin de cinsel eğitim verilmesi gerektiği sonucuna varılabilir. Ülkemizde cinsel eğitim yetersiz görünmektedir. Veliler ve öğretmenler cinsel eğitimle ilgili eğitimlere katılmak istediklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuç Yıldız (1990), Mermer (1993), Ersoy (1999), Göçgeldi (2007)’ın yaptığı çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Buna ek olarak özellikle cinsel eğitim konusunda kaygılar yaşadığı, hatta bu cinsel eğitimi verme konusunda öğretmenlere bile güvenmedikleri sonucuna varılabilir.

Anne babaların cinsel eğitimin, çocuğun genel eğitiminin bir parçası olduğunu, doğumdan itibaren başlayarak yaşam boyu sürdüğünü, çocuğun gelişiminin her döneminde gerekli olduğunu bilmesi gerekir. Anne-babalar ve eğitimciler cinselliğin çocuğun ergenliğe girmesiyle bir anda başlamadığını cinsiyetinin belirlendiği ilk günden itibaren yaşamında var olduğunu ve kişilik gelişimi üzerinde de etkili olduğunu bilmelidirler (Pernoud, 1982).

Okullarda ve ailelerde çocukların cinsellik eğitimi gerginlik ve tartışmalara maruz kalmaya devam ediyor. Bu sosyal kaygılar, cinsellik konusunun alakasız olduğu, gelişimsel olarak uygunsuz, riskli ve tüylü öncesi çocuklar için tehlikeli

olduğu görüşünü sürdüren kültürel söylemlerden kaynaklanmaktadır (Renold 2005; Davies and Robinson 2010; Egan and Hawkes 2010; Egan 2013; Robinson 2013 aktaran Robinson vd., 2017,s.333).

Sonuç olarak, çocukların cinsellik eğitimi, özellikle bu eğitimin başladığı yaş, konuya ayrılmış zaman, çocuklarla birlikte ele alınabilecek içerik ve nasıl öğretildiği ve kim tarafından yapıldığı bakımından ciddi şekilde tehlikeye düştü (Robinson, diğerleri., 2017).

Birçok ebeveynin karşılaştığı sosyal endişeler, gençlerin sağlığı ve esenliği için kapsamlı cinsellik eğitiminin gösterilmiş değerine rağmen var olmaya devam etmektedir (Robinson diğerleri, 2017).

Okullar ebeveynleri / bakıcıları, cinsellik eğitimi öğretmek ve pedagojik yaklaşımlarla cinsel eğitim öğretime ilişkin daha fazla bilgi vermelidir. Bunu yapmak, cinsellik eğitimi çocuklarla nasıl konuşmanın önemli olduğunu, müfredatın farklı yıl grupları için neyi gerektirdiğini ve sıkça sorulan sorular hakkında diğer bilgileri sunmanın önemli olduğunu gösteren bir broşürün geliştirilmesini içerebilir. Çocuklarının cinsellik eğitimi görüşmek üzere ebeveynleri / bakıcıları bir bilgilendirme oturumuna davet etmek, olabilecek endişeleri gidermek için fırsat sağlar (Robinson, diğerleri, 2017).

Cinsel eğitimin ailede başlaması ve çocuğa ilk cinsel bilgileri anne babalar tarafından verilmesinin en sağlıklı yol olması bakımından, aileler çocuğun cinsel gelişimi ile ilgili eğitim almalarının önemi ortaya çıkmaktadır. Kakavoulis (1998) araştırmasında, çocuğa cinsel eğitim veren kişinin konu ile ilgili bilgi sahibi olması, çocuklarla iyi iletişim kurabilmesi ve model olma, özsaygı, ahlaklı olma gibi bir takım kişilik özelliklerine sahip olması önemlidir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak sunulan öneriler şu şekilde sıralanabilir.

1. Cinsel eğitim ilk olarak ailede başlamalıdır ve anne baba tarafından verilmelidir.
2. Cinsel eğitimle ilgili olarak çocukların sorunları geçirilmemelidir. Çocukların cinsellikle ilgili soruları aşırı şekilde tepki verilmemeli ve yanlış tepkiler çocukların suçluluk hissetmelerine sebep olarak cinsellik hakkında gelecekte zararlı olabilecek tutumlar edinebilirler.
3. Cinsellik ve gelişimsel engelli bireylerde bunun nasıl yaşanacağı, nasıl? Nerede? kimler tarafından öğretilceğinin en zor konulardan birisi olması, anne-babaların genelinin kendilerini sorumlu hissetmezler. Dolayısı ile çocukların seviyesine uygun olarak cinsel eğitim programlarının gerekli olan uzman işbirliği ile verilmelidir. Cinsel sağlık bilgileri eğitimi konuları, çocuklara yaşlarına uygun ve kademeli bir şekilde verilmelidir.
4. Anne babalara da cinsel eğitim semineri gerekli uzman ve öğretmen işbirliği ile verilmesi, ailelerin cinsel eğitim konusunda farkındalık kazanması açısından önemlidir.
5. Ebeveynler, çocuklarının yanında giyinip soyunurken dikkatli olmalı ve herkesin kendi vücudunun özel olduğu bilinci kazandırılmalıdır.
6. Ülkemizde eskiden beri cinsel konulara konuşulmaması gereken bir set olduğu görüşü yaygındır ve bu tür konuların anne babayla konuşulması kültürümüze ters olarak bir algı haline gelmiştir. Veli ve öğretmenlere cinsel eğitiminin anlatılması, cinsel eğitimin öneminin farkındalığını sağlayabilir.
7. Cinsel eğitim bireyin gelişim özelliklerinin gelişimi ve özellikle olumlu bir kişilik gelişmesi açısından önemlidir. Bu yüzden eğitim programlarının bu farkındalığı kazandıracak biçimde gözden geçirilmesi gerekmektedir.
8. İnsanlar ayırt edilmeksizin cinselliği yaşayan canlılardır.
9. Okul dışında annelerin bilgi alabilmelerinin sağlanması için; üniversitelerin ilgili bölümlerinden annelere danışmanlık hizmeti vermesi sağlanabilir.
10. Down Sendromlu çocukların cinsel eğitimi konusunda akademik çalışmalar artırılabilir.
11. Cinsel eğitime yönelik eğitim materyalleri hazırlanabilir.
12. Ülkemizde de eğitici kitaplar hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acer, D., ve Artan, İ., (2000). Üç ve Dört Yaş Grubu Çocuklarının Annelerine Yöneltilmiş Oldukları Cinsellikle İlgili Sorular ve Annelerin Verdikleri Cevapların İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 191-204.
- Acer, D.(1999). Üç - Dört Yaş Grubu Çocukların Annelerine Yöneltilmiş Oldukları Cinsellikle İlgili Sorular Ve Annelerin Verdikleri Cevapların İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara.
- Adler, A. Frau (2009). Kusursuzluk Çabası Yetersizlik Duygusu. İstanbul: İz Yayıncılık. s. 10-17,28-36, 41,65-79,93-99.
- Adler, A. (2004). Genç Kız Psikolojisi ve Cinselliği. İstanbul: Ekol Basım Yayın. S.63
- Arı, R.((2003). Gelişim ve Öğrenme. Konya: Atlas Kitabevi S:81-82 .
- Artan, İ. (2002). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Cinsel Eğitim Etkinlik Örnekleri. HIV/ AIDS, 5,2, Ankara: Öncü Basımevi.
- Artan, İ.(2003) “Engelli Çocuk ve Gençlerin Cinsel Eğitimi”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Sayı:39. Mayıs
- Artan, İ. “Engelli çocuk ve gençlerin cinsel eğitimi”Akagündüz, N. Yavuz, Ç. “cinsel eğitim” Çocuk Olmak Gelişim Sürecinde Etkili Rehberli
- Artan, İ. (2002). Cinsel Eğitim Etkinliklerinin Ders Programları Aracılığı ile Uygulanması. Yaşadıkça Eğitim. Sayı 73. İstanbul.
- Arslan, E. Arı, R. (2008). Erikson’un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin Türkçe’ye uyarlama, güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 53-60.
- Akalın A. (2000) Cinsel kimlik gelişimi. İçinde: Fincancıoğlu N, Bulut A, editörler. Cinsel sağlık bilgileri eğitimi öğretmen el kitabı. İstanbul: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı.

- Akın, G. (1998). Mongolizm (Down Sendromu)in özellikleri ve genetik danışmanlığın önemi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 38 1-2 323-333.
- Akyol, A.K. (2003). Psikoseksüel Gelişim, A. Ulusoy (Editor). Gelişim ve Öğrenme, (2.baskı) ss.125-135. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bacanlı,H. (1998) Gelişim Ve Öğrenme , Nobel Dağıtım, Ankara s:55
- Ballan, M. (2001). Parents as sexually educators for their children with developmental disabilities. *SIECUS Report*, 29(3), 14-19.
- Bayhan, S. P. ; Artan, İ. (2004). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Bozkurt, F. 2008, Zihinsel Yetersiz Tanısı Alan Çocukların Tanılama Süreçlerinin Betimlenmesi(2009), Adapazarı, Sakarya Yayıncılık
- Binbaşoğlu, C. (1995). Eğitim Psikolojisi. 9. Baskı. Ankara: Yargıcı Matbaası.s:214
- Cüceloğlu, D.(1992) İnsan ve Davranışı , Remzi Kitabevi, İstanbul s. 26
- Couwenhoven, T. (2007). *Teaching children with Down syndrome about their bodies, boundaries, and sexuality*. Bethesda, MD: Woodbine House.
- Dehan, A., Fitzpatrick C., (1993). Sexual Behaviour and Knowledge of Normal Children as Perceived by Their Parents. *IrMed J*. 86 (4), 130-2.
- Dyke,V. D, McBrien, D, and Sherbondy, A. (1995) Issues of sexuality in Down syndrome. *Down Syndrome Research and Practice*, 3(2), 65-69. doi:10.3104/reviews.53
- Di Giulio, G. (2003). Sexuality and people living with physical or developmental disabilities: A review of key issues. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 12(1), 53-68.
- Doğan, H. Serebral Palsili Çocuklar ve Eğitimleri Eğiten Kitap, Ankara 2014 s.11
- Dönmez, O.S. (2004), Cp ve cinsellik, Cerebral Palsy Sempozyumu 4. Bildiriler Kitapçığı , s. 86-88

Ekşi A. Gençlerimiz ve sorunları. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları; 1982.

Eliküçük , A., ve Sönmez, S. (2015). Anne – Babalara Uygulanacak Cinsel Gelişim Eğitim Programının 6 Yaş Çocukları Bulunan Ebeveynlerin Bilgi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi/ Investigation Of The Sexual Dvelopment Education Program To Parents Knowledge Level Who Have 6 Years Of Children, *Aced, Uluslararası Aile Çocuk Ve Eğitim Dergisi /International Journal of Family Child and Education*, Sayı: 05 Cilt: 03.

Fleming, J.S. (2004). Erikson’s Psychosocial Developmental Stages, s.8-13

Freddy,J (2010). When Young People with Intellectual Disabilities and Autism Hit Puberty. USA: *Jessica Kingsley Publishers* . s7-16,36-44.

Geçtan, E.(1994) , Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar, 10. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul,1994.

Gomez, M. T. (2012). The S words: Sexuality, sensuality, sexual expression and people with intellectual disability. *Sexuality and Disability*, 30, 237-245.

Göçgeldi, E., Tüzün, H., vd. (2007). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Anne ve Babaların Çocuklara Cinsel Eğitim Konusundaki Yaklaşımlarının İncelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi (STED)*, 16 (9), 134-142

Gomez, M. T. (2012). The S words: Sexuality, sensuality, sexual expression and people with intellectual disability. *Sexuality and Disability*, 30, 237-245.

Gökdeniz, Ş.(2008). İlköğretimde Cinsel Bilgiler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Veli Görüşleri(Yüksek Lisans Tezi) Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bölümü, Bursa.

Hull,C (2006). Supporting Children with Down's Syndrome. USA: David Fulton Publishers. s.12-65.

José, N. (2009). Sexualidad y sindrome de down / Sexuality and Down syndrome. 2nd ed. Madrid: Springer. s.14-36, 71-84, 264-280

- Kakavoulis, A., (1998). Early Childhood Sexual Development and Sex Education: A Survey of Attitudes of Nursery School Teachers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 6(2), 55-70.
- Karasar, N.(2011). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel yayın Dağıtım. Ankara
- Konur, H., (2006). Dört-Altı Yaşları Arasında Çocuğu Olan Anne-Babalara Verilen ‘Cinsel Eğitim Programı’nın Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim Konusundaki Bilgilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Bölümü, Ankara.
- Külahoğlu, Ö. Ş. (2009) Eğitim Bilimine Giriş Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Ocak 7. Baskı
- Kandel, I. and Merrick,J. (2007). The Child With a Disability: Parental Acceptance, *The Scientific World Journal, TSW Child Health & Human Development*,7, 1799–1809.
- Kök, G. ve Akyuz, A. (2015). Evaluation of Effectiveness of Parent Health Education About the Sexual Developments of Adolescents with Intellectual Disabilities, *Sex Disabilty* 33:157–174
- Moretti, M. Ve Peled, M. (2004). Adolescent-parent attachment: Bonds that support healthy development, *Paediatr Child Health*,Oct; 9(8): 551–555.
- Monica,C (2006). Down Syndrome Across the Life Span. London: John Wiley & Sons. s.6-139.
- Öcal G. (2003) Erken Puberte. Günöz H, Öcal G, Yordan N, Kurtoğlu S, editors. In: *Pediatric Endokrinoloji. Pediatric Endokrinoloji ve Oksoloji Derneği. Ankara: Kalkan Matbaacılık.*
- Öncül, N. Eliçin Ö. Acar, Ç. Bozkurt S. ve Kutlu, M. (2014) Özel Eğitimde Uygulamalı Aile Eğitimi, Ankara, Vize Yayıncılık.
- Özeri, N. (1998) Aile Tutumlarının Çocuğun Ahlak ve Adalet Gelişimine Etkisi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, İstanbul: Ensar Neşriyat

- Özby, Y. (2003).Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Trabzon: İber Matbaacılık
- Özsoy, Y.Özsoy, M. ERİPEK, S. (1994) Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar ‘ ‘Özel Eğitime Giriş’’ (5.Baskı) Ankara, Karatepe Yayınları.
- Özgür,R.(2013) Engelli Çocuklar ve Eğitimi Özel Eğitimi (4.Baskı) Adana, Karahan Kitabevi
- Özgür, İ.(2008) Engelli Çocuklar ve Eğitimi. Özel Eğitim, (2.Baskı) Adana Karahan Kitabevi.
- Özslu, Açıkgöz, N., (1999). 3-6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Bir Cinsel Eğitim Programı ve Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Öner L, Dağdeviren N, Aktürk Z, Şahin EM, Özer C. (2001) Tıp Fakültesi öğrencilerinin cinsellikle ilgili bilgi, tutum ve davranışları. İçinde: I.Uluslararası ve II.Ulusal Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi; Nisan s.20-23; Antalya.
- Yavuzer, H. (2001). Ana-baba Okulu. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer,İ. (2001). Çocuk Eğitimi. . İstanbul: Remzi Kitabevi. s.11-56.
- Yavuzer ,İ.(2001). Ana-Baba ve Çocuk. 3. baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi. s.12-65.
- Yelken, Z.(1996). Anne Ve Babaların 3-6 Yas Donemindeki Cocuğun Cinsel Gelisim ve Cinsel Eğitim Konusundaki Bilgi Duzeyleri, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitusu, (Yayınlanmamış Yuksek Lisans Tezi), Ankara.
- Yıldız, G. ve Cavkaytar, A. (2016). Effectiveness of a Sexual Education Program for Mothers of Young Adults with Intellectual Disabilities on Mothers’ Attitudes Toward Sexual Education and the Perception of Social Support, *Sex Disability*, 35:3–19.
- Pernoud, L., (1982). *Çocuğun Cinsel Eğitimi Kitabı*, E yayınları, 45-99-306.

- Pownall, J. D., Jahoda, A., & Hastings, R. (2012). Sexuality and sex education of adolescents with disability: Mothers' attitudes, experiences, and support needs. *Intellectual and Developmental Disabilities*, 50(2), 140-154.
- Rice, F. Philip, (1989). Human Sexuality. USA: Wm C. Brown Publishers.
- Richard,N (2004). The Down's Syndrome Handbook: A Practical Guide for Parents and Carers. 2nd ed. USA: Vermilion. s30-33,52-59,103
- Robinson, K.H., Smith, E.ve Davies,C. (2017). Responsibilities, tensions and ways forward: parents' perspectives on children's sexuality education,Pages 333-347 | Received 20 Sep 2016, Accepted 28 Feb 2017, Published online: 16 Mar 2017
- Senemoğlu, N. (2010) Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya, Ekim (18. Baskı) Ankara, Pegem Yayınları.
- Tuzcuoğlu,N. ,Tuzcuoğlu, S.,(2007). Çocuğun Cinsel Eğitimi.4. Baskı. İstanbul Morpa Kültür Yayınları, s. 15-51-91
- Sungur, G. (2010). *İlköğretim birinci sınıfa devam eden çocukların sosyal uyum ve becerilerinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Tuğrul, B., Artan, İ., (2001). Çocukların Cinsel Eğitimleri İle İlgili Anne Görüşlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 141-149.
- Vikki F. Howard, Betty Williams, Cheryl E. Lepper, (2011)" Özel Gereksinimi Olan Küçük Çocuklar",4.baskı Çev. Gönül Akçamete, Ankara, Nobel Yayınları
- Yelken, Z. (1996). Anne ve Babaların 3-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim Konusundaki Bilgi Düzeyleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Walcott, D. D. (1997). Family life education for persons with developmental disabilities. *Sexuality and Disability*, 15(2), 91-98.

Weaver, A. D. , vd. (2002). Sexual Health Education at School and at Home: Attitudes and Experiences of New Brunswick Parents. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 11 (1) , 19-31.

EKLER**EK- 1**

T.C.
OSMANİYE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 33217192-605.01-E.5158234
Konu : **Araştırma İzni**

14/04/2017

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Sefa BÖRK ' ün Müdürlüğümüze vermiş olduğu 31/03/2017 tarih ve 4402659 sayılı dilekçesi gereği.

İlgi dilekçe ve ekleri ilimiz Eğitimi Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup, K.K.T.C. Yakın Doğu Üniversitesinde Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Sefa BÖRK' ün ilimiz merkez ve ilçelerimizde bulunan Özel Rehabilitasyon Merkezlerinde bulunan öğretmen ve velilere **"Down Sendromlu Çocukların Cinsel Eğitimi ile İlgili Veli ve Öğretmen Görüşleri "** konulu uygulama çalışmasını yapması Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ramazan ÇELİK
Millî Eğitim Müdürü

OLUR

14/04/2017

Alp Eren YILMAZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Güvenli Elektronik İmza
Aşilic Aymdır.
24 Nisan 2017 12:20
Bilgin KORKMAZ
ZAVKMAZ

Osmaniye İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Elektronik Ağ : www.osmaniye.meb.gov.tr
e-posta: osmaniyemem@meb.gov.tr

(egitim80@meb.gov.tr)

Ayrıntılı bilgi için: Aybuke AYDIN V.H.K.İ.
Tel : (0 328) 826 1783-84 (2044)
Faks : (0 328) 825 0330

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2673-8f50-3914-ad29-eb73 kodu ile teyit edilebilir.

EK 2: ÖĞRETME BİLGİ TOPLAMA FORMU

DEĞERLİ ÖĞRETMENLER ,
AŞAĞIDAKİ SORULARI LÜTFEN CEVAPLAYINIZ.ARKA SAYFADAKİ
FORMDA SİZE UYGUN GELEN CEVABI İŞARETLEYİNİZ.TEŞEKKÜR EDERİM.

BÖLÜM-1

1.Cinsiyetiniz

() Kadın ()Erkek

2.Yaşınız

()25-30 ()31-35 ()36-40 ()41-45 ()46 ve
üstü

3.Kaç yıllık öğretmensiniz?

() 0-5 ()6-10 () 11-15 ()16-20 ()20 ve üstü

4.Medeni durumunuz

() Evli () Bekar

5.Çocuğunuz var mı?

() Evet () Hayır

6.Çocuklar cinsel bilgileri ilk olarak kimden almalıdır?

a)Anne-baba b)Doktor c)Öğretmen d)Diğer

7.İlköğretimde cinsel bilgiler eğitiminde hangi konuların yer alması gerektiğini işaretleyiniz. Birden fazla işaretleyebilirsiniz.

- a)Cinsel organlar
- b)Gebelik ve doğum
- c)Gebelikten korunma yöntemleri
- d)Ergenlikteki ruhsal ve bedensel değişimler
- e)Toplumsal yapı(aile, evlilik, ilişkiler)
- f)Cinsel yolla bulaşan hastalıklar
- g)Cinsel istismar(Taciz, tecavüz)

8. Cinsellikle ilgili ilk bilginizi hangi yaşta aldınız?

a)İlkokul öncesi b)İlkokul yılları c)Ortaokul d)Lise yılları

9. Çocukluğunuzda böyle bir eğitim almış olmayı ister miydiniz?

a)Evet b)Hayır

BÖLÜM-2: SORULAR	Kesinlikle katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalıdır.					
Çocukların cinsellikle ilgili sorularını mesleğim gereği rahat konuşurum.					
Çocukların cinsel içerikli sorularını yanıtlarken kendimi rahatsız hissettiğim için geçiştiriyorum.					
Cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerimize uymuyor. Bu yüzden konuşmuyorum.					
Veliler okulda cinsel konuların konuşulmasını ahlaksızlık olarak değerlendirebilirler.					
Sınıfta cinsellikle ilgili konuları konuşmak öğrencinin öğretmene olan saygısını azaltır.					
Cinsel eğitim vermek toplumda yaşanan cinsel kaynaklı suçların azalmasına neden olabilir.					
Çocuklar cinselliği eğitimleri içinde detaylı olarak alırlarsa cinsel ilişki kurma cesareti kazanırlar.					
Çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 3 yaşından itibaren gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak verilmelidir.					
Çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 6.sınıftan itibaren ergenliğe hazırlık amacıyla verilmelidir.					
Çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 9. sınıfta verilmelidir.					
Cinsel bilgiler eğitimini özel eğitim almış uzmanlar vermelidir.					
Cinsel bilgiler eğitimini doktorlar vermelidir.					
Eğer hizmetiçi eğitim alırsam cinsel bilgiler eğitimini ben verebilirim.					
Cinsel bilgiler eğitimini ben veremem.					
Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere ayrı ortamlarda anlatılmalıdır.					
Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere aynı ortamda anlatılmalıdır.					
Cinsel eğitim konusunda velilere de bilgi verilmelidir					

EK 3: VELİ BİLGİ TOPLAMA FORMU

DEĞERLİ VELİLER ,
AŞAĞIDAKİ SORULARI LÜTFEN CEVAPLAYINIZ.ARKA SAYFADAKİ
FORMDA SİZE UYGUN GELEN CEVABI İŞARETLEYİNİZ.TEŞEKKÜR EDERİM.

BÖLÜM-1

1.Cinsiyetiniz

() Kadın () Erkek

2.Yaşınız

()25-30 ()31-35 ()36-40 ()41-45 ()46 ve
üstü

3.Mesleğiniz (açıkça yazılacak.).....

4.Eğitim durumunuz

a)Okur-yazar b)İlkokul mezunu c)Ortaokul mezunu
d)Lise mezunu e)Meslek yüksek-üniversite mezunu

5.Yaşadığınız yer

a)Köy b)Bucak c)İlçe d)İl

6.Çocuklar cinsel bilgileri ilk olarak kimden almalıdır?

a)Anne-baba b)Doktor c)Öğretmen d)Diğer

7.İlköğretimde cinsel bilgiler eğitiminde hangi konuların yer alması gerektiğini işaretleyiniz. Birden fazla işaretleyebilirsiniz.

a)Cinsel organlar
b)Gebelik ve doğum
c)Gebelikten korunma yöntemleri
d)Ergenlikteki ruhsal ve bedensel değişimler
e)Toplumsal yapı(aile, evlilik, ilişkiler)
f)Cinsel yolla bulaşan hastalıklar
g)Cinsel istismar(Taciz, tecavüz)

8. Cinsellikle ilgili ilk bilginizi hangi yaşta aldınız?

a)İlkokul öncesi b)İlkokul yılları c)Ortaokul d)Lise yılları

9. Çocukluğunuzda böyle bir eğitim almış olmayı ister miydiniz?

a)Evet b)Hayır

BÖLÜM-2: SORULAR	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Cinsel bilgiler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalıdır.					
Çocukların cinsellikle ilgili sorularını çok açık ve rahat konuşurum.					
Çocukların cinsel içerikli sorularını yanıtlarken kendimi rahatsız hissettiğim için geçiştiriyorum.					
Cinsel konuların konuşulması ahlaki değerlerimize uymuyor. Bu yüzden konuşmuyorum.					
Okulda cinsel konuların konuşulmasını ahlaksızlıktır.					
Sınıfta cinsellikle ilgili konuları konuşan öğretmene saygı duymam.					
Cinsel eğitim vermek toplumda yaşanan cinsel kaynaklı suçların azalmasına neden olabilir.					
Çocuklar cinselliği eğitimleri içinde detaylı olarak alırlarsa cinsel ilişki kurma cesareti kazanırlar.					
Çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 3 yaşından itibaren gelişim düzeyine uygun ve kademeli olarak verilmelidir.					
Çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 6.sınıftan itibaren ergenliğe hazırlık amacıyla verilmelidir.					
Çocuklara cinsellik ve üreme bilgileri 9. sınıfta verilmelidir.					
Cinsel bilgiler eğitimini özel eğitim almış uzmanlar vermelidir.					
Cinsel bilgiler eğitimini doktorlar vermelidir.					
Cinsel bilgiler eğitimini çocuğumun ilköğretim 1.kademedeki kendi öğretmeni vermelidir.					
Bir öğretmene güveneceğime cinsel eğitimi çocuğuma kendim vermeyi tercih ederim.					
Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere ayrı ortamlarda anlatılmalıdır.					
Cinsel bilgiler eğitimi konuları kız ve erkeklere aynı ortamda anlatılmalıdır.					
Cinsel eğitim konusunda biz velilere de bilgi verilmelidir.					

Down Sendromlu öğrencilerin cinsel eğitim alma süreci ..

ORIGINALITY REPORT

6%

SIMILARITY INDEX

5%

INTERNET SOURCES

3%

PUBLICATIONS

3%

STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1

dergipark.ulakbim.gov.tr

Internet Source

1%

2

Submitted to Girne American University

Student Paper

1%

3

www.pdrhizmetleri.com

Internet Source

<1%

4

dergiler.ankara.edu.tr

Internet Source

<1%

5

Submitted to Yakın Doğu Üniversitesi

Student Paper

<1%

6

Submitted to Eastern Mediterranean University

Student Paper

<1%

7

www.websaglik.info

Internet Source

<1%

8

docs.neu.edu.tr

Internet Source

<1%

9

www.kliniks.com.tr

Internet Source

<1%